

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus

vuodelta 2024

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
Västra Nylands välfärdsområde

Sisällys

1. Puheenjohtajan katsaus.....	4
2. Tarkastuslautakunnan suositukset	7
3. Tarkastuslautakunnan toiminnan suunnittelu ja toimintatavat.....	14
3.1. Arviointitoiminta	15
3.2. Tarkastuslautakunta	19
4. Vammaispalvelut	20
Tarkastuslautakunnan huomiot.....	21
4.1. Palvelujen järjestäminen ja säädökset.....	23
4.2. Vammaissosiaalityö	28
4.3. Palvelutuotanto.....	32
5. Ikääntyneiden palvelut	35
Tarkastuslautakunnan huomiot.....	36
5.1. Palvelujen järjestäminen ja säädökset	39
5.2. Neuvonta, ohjaus ja arviointi (Seniori-info)	46
5.3. Kotona asumista tukevat palvelut.....	49
5.4. Asumispalvelut.....	51
5.5. Sairaalapalvelut	54
5.6. Palvelut ja kielitaito	58
6. Hyvinvointialueen talouden tila.....	59
Tarkastuslautakunnan huomiot.....	60
6.1. Hyvinvointialueen talouden hallinta	62
6.2. Talouden tila – arviointimenettelyn tunnuslukujen kehitys	66
6.3. Talouden tasapainottamisohjelma	71
7. Yhteinen, osallistava ja valmentava työkuultuuri	75
Tarkastuslautakunnan huomiot.....	76
8. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.....	81
Tarkastuslautakunnan huomiot.....	82
9. Arvioinnin seuranta	90

Kuvassa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakunnan ja ulkoisen tarkastuksen yksikön jäseniä arviointivuodelta 2024. Edessä vasemmalta Tapani Ala-Reinikka, tarkastuslautakunnan puheenjohtaja Kaisa Alaviiri ja Aila Pääkkö. Toisella rivillä vasemmalta Johanna Karimäki, Nina af Hällström ja Eira Salo. Kolmannella rivillä vasemmalta Terhi Suokas, Markku Partinen ja Tommi Halkosaari. Takarivillä vasemmalta arviointiasiantuntija Katriina Niemelä ja arviointipäällikkö Matti Rosvall.

Kuvasta puuttuvat henkilöt Maija Aaltola, Hannu Järvinen, Tapio Karjalainen ja Ulf Kjerin.

Valokuvat

Kansi, kappaleet 4, 7 ja 8: Dante Mutashar, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue

Sivu 3: Patrik Fagerström, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue

Kappaleet 2, 3, 5, 6, 9: Elias Metsämaa, Filmbutik (Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue)

1. Puheenjohtajan katsaus

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue on edennyt määrätietoisesti strategiansa suunnassa. Sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategiasta sekä pelastustoimen palvelutasopäätöksestä on tullut keskeisiä toimintaa ohjaavia asiakirjoja. Aluevaltuutetut ovat voineet tehdä merkityksellisiä päätöksiä vuoden 2024 aikana, ja olemme edelleen vakaalla kehityksen tiellä. Talouden hallinta ja talousarvioiden riittävyys ovat olleet valtuustokauden keskeisiä teemoja. Me Länsi-Uudellamaalla olemme edistyneet määrätietoisesti. Vaikeista päätöksistä huolimatta olemme nyt yksi taloutensa parhaiten tasapainottaneista hyvinvointialueista, ja talouden tasapainon saavuttaminen vuoden 2026 loppuun mennessä näyttää mahdolliselta.

Kun taloudellinen pohja vahvistuu, voimme yhä rohkeammin kääntää katseemme tulevaisuuden palveluiden kehittämiseen. Yksi keskeinen tavoite tulee olla perustason palveluiden vahvistaminen siten, että erityistasoisten palveluiden tarve vähenee – näin voimme varmistaa toiminnan sujuvuuden ja palveluiden vaikuttavuuden asiantuntevassa ohjauksessa.

Tässä arviointikertomuksessa tarkastellaan monia tärkeitä näkökulmia, muun muassa vammaispalveluita ja ikääntyneiden palveluita. On selvää, että kokonaisvaltainen kehittämistyö yhdessä HUS-yhtymän kanssa on tulevaisuudessa paitsi välttämätöntä, myös suuri mahdollisuus. Se haastaa meitä ajattelemaan isommin – mutta tarjoaa samalla mahdollisuuden luoda yhä parempia, inhimillisempiä ja vaikuttavampia palveluita alueemme asukkaille.

Hyvinvointialueen menestys perustuu ihmisiin, ei rakenteisiin. Henkilöstön osaaminen, sydän ja sitoutuminen ovat avainasemassa. Toimintakulttuurin ja johtamisen tulee aktiivisesti tukea osaamisen kehittymistä. Työn hallinnan tunne, arvostus ja vaikutusmahdollisuudet ovat työhyvinvoinnin perusta. Hyvinvoiva henkilöstö tarjoaa parhaita palveluita.

Tällä hetkellä henkilöstökyselyihin vastaaminen jää toistuvasti alle tavoitetason, ja kyselyitä tehdään tiuhaan tahtiin. Tämä herättää kysymyksen: olemmeko aidosti kiinnostuneita kuulemaan henkilöstön ääntä – vai pelkästään keräämässä dataa? On aika arvioida, miten kysymme ja miten vastaamme. Kestävän hyvinvointialueen rakentaminen vaatii rehellistä ja kunnioittavaa vuoropuhelua. Yhdessä olemme enemmän. Vain yhdessä voimme onnistua.

Nyt, kun ensimmäinen valtuustokausi on kääntymässä kohti loppuaan, on oikea hetki suunnata katse tulevaan – ja erityisesti siihen osaamiseen, jolla hyvinvointialueemme arki rakentuu. Tarvitsemme monialaista ja syvällistä erityisosaamista, eikä tätä tarvetta voida ratkaista yksinomaan johtajia kouluttamalla. Johtaminen on tärkeää, mutta koko henkilöstö on voimavara. Jokaisen työntekijän osaaminen, kokemus ja kehittymishalu muodostavat sen perustan, jolle hyvinvointialueen tulevaisuus rakentuu. Tulevaisuutta ei rakenneta harvojen varassa – se rakennetaan yhdessä, jokaisen panoksella. Siksi osaamisen kehittäminen on nähtävä laajasti ja pitkäjänteisesti – se on sijoitus parempaan huomiseen.

Vuoden aikana toteutimme onnistuneesti yhteisarvioinnin vammaispalveluista yhdessä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen sekä HUS-yhtymän kanssa. Puheenjohtajana haluan lämpimästi kiittää kaikkia mukana olleita – tämä oli arvokas ja tarpeellinen yhteistyö. Samalla on kuitenkin syytä nostaa esiin vakava huolenaihe: vammaispalveluissa lakisääteiset määräajat eivät tällä hetkellä toteudu kaikilta osin. Esimerkiksi palvelujen ja tukitoimien tarpeen selvitys tulisi aloittaa viimeistään seitsemäntenä päivänä – tähän emme valittavasti vielä yllä täysimääräisesti.

Tarkastuslautakuntana olemme syvästi huolissamme siitä, miten vammaisten henkilöiden osallisuus, vaikuttamismahdollisuudet ja itsemääräämisoikeus toteutuvat käytännössä. Nämä eivät ole vain velvoitteita – ne ovat perusoikeuksia, joita meidän on puolustettava määrätietoisesti.

Omaishoitajien rooli ikääntyneiden ja vammaisten palveluissa on yhä merkittävä, vaikuttaen sekä arjen sujumiseen että henkiseen hyvinvointiin. Kasvava kuormitus herättää huolta, ja on tärkeää kysyä, huolehdimmeko riittävästi omaishoitajista. Tarvitsemme konkreettisia ratkaisuja, jotka tunnustavat heidän työnsä arvon ja tarjoavat heille aikaa, tukea ja ymmärrystä. Koulutus, vertaistuki ja jaksamista tukevat palvelut ovat välttämättömiä, jotta omaishoito voi pysyä osana kestävästä palvelujärjestelmästä niin ikääntyneiden kuin vammaistenkin osalta.

Haluan nostaa esiin erityisiä onnistumisia, jotka kuvastavat hyvinvointialueemme sitoutumista. Ikääntyvien hyvinvointia tukevan Olkkaritoiminnan käynnistyminen, vapaaehtoistoiminnan johdonmukainen koordinointi ja Terapianavigaattorin kehittäminen mielenterveys- ja päihdeongelmien varhaiseen tunnistamiseen ovat merkkejä yhteisöllisyyden rakentamisesta. Nämä toimet osoittavat tahtoa ja kykyä huolehtia toisistamme inhimillisesti, viisaasti ja vastuullisesti, jotta kukaan ei jää yksin.

On tärkeää tunnistaa kehittämiskohteet, erityisesti digitaalisten palveluiden osalta. Meidän on varmistettava, että jokainen saa tarvitsemansa tuen viestintäkanavasta riippumatta, sillä ikääntyneiden digitaidot vaihtelevat. Saavutettavuus ja ymmärrettävyys ovat keskeisiä, ja yhdenvertaisuus on koko järjestelmän oikeutuksen perusta. Tulevaisuuden palveluiden rakentamisessa tarvitaan monimuotoisuutta, inhimillisyyttä ja malttia – ihmiseltä ihmiselle.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on inhimillisesti viisasta ja kustannustehokasta. Tukemalla ihmisten toimintakykyä, ehkäisemällä sairauksia ja vahvistamalla hyvinvointia, voimme parantaa kaikkien arkea. Seuraavalla valtuustokaudella terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tulisi perustua aitoihin kohtaamisiin, kunnianhimoisiin tavoitteisiin ja hallintorajojen ylittämiseen. Emme saa tyytyä vain jonojen tai suoritteiden mittaamiseen, vaan meidän on ymmärrettävä toimintamme vaikutus ihmisten elämänlaatuun, osallisuuteen ja arjen kokemukseen. Vain näin voimme todeta onnistuneemme.

Kun ensimmäinen valtuustokausi päättyy, haluan kiittää sydämellisesti henkilöstöämme. Henkilöstön osaaminen ja sitoutuminen ovat olleet alueemme palveluiden perusta, ja heidän ansiostaan hyvinvointialue on enemmän kuin pelkkiä rakenteita – se on välittämistä ja käytännön tekoja apua tarvitseville.

Tarkastuslautakunnan jäsenet – kiitän teitä vilpittömästi. Olette tehneet työtä suurella sydämellä ja vankalla asiantuntemuksella. Yhdessä olemme katsoneet asioita syvälle, oppineet toisiltamme ja pitäneet asukkaiden ääntä esillä. Me emme vain tarkastaneet – me osallistuimme, opimme, kasvoimme ja uskalsimme katsoa haasteita suoraan silmiin. Tämä työmme ei ole ollut pelkkiä kokouksia ja raportteja. Se on ollut enemmän – yhteinen ponnistus paremman hyvinvointialueen puolesta. Työtä, jossa jokainen panos on ollut merkityksellinen. Siksi voin sanoa vilpittömästi: olen ylpeä tästä matkasta ja tästä joukosta, jonka kanssa sen sain tehdä.

Kiitän lämpimästi myös koko aluevaltuustoa yhteisestä työstä. Vaikka näkemykset ovat välillä vaihdelleet, ja niin pitääkin, meitä on yhdistänyt yhteinen tavoite: hyvinvoiva alue ja sen ihmiset.

Lopuksi – kiitos alueemme asukkaille. Teidän arjen kokemuksenne, kysymyksenne ja palautteenne ovat olleet kallisarvoisia. Ne muistuttavat meitä siitä, miksi tätä työtä tehdään. Yhdessä olemme enemmän – ja yhdessä rakennamme edelleen parempaa huomista.

Kaisa Alaviiri

tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

A photograph of an elderly couple walking hand-in-hand on a grassy path next to a pond. The pond is filled with tall reeds, and their reflections are visible in the water. The background shows a dense forest of green trees. A white bench and a tall lamppost are visible in the distance. The image is partially covered by a dark grey diagonal overlay and a large pink triangular overlay at the bottom.

2.

Tarkastuslautakunnan suositukset

**Lue lisää
kappaleessa
4**

Vammaispalvelut

Tarkastuslautakunta on huolissaan vammaispalveluhakemusten ja -päättösten lakisääteisten käsittelyaikojen ylittymisestä. Vaikka pääsääntöisesti raportoidut käsittelyajat ovat parantuneet vuoden aikana, ei kaikkiin lakisääteisiin määräaikoihin ole päästy. Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka vammaispalvelut aikovat sovittaa yhteen nykyiset resurssit ja uuden vammaispalvelulain mukanaan tuomat velvollisuudet? Vuoden 2025 alusta voimaan tulleen uuden vammaispalvelulain muutosten vuoksi käsittelyaikojen odotetaan tarkasteluhetkellä pidentyvän. Päätökset tulee muuttaa uuden vammaispalvelulain mukaisiksi kolmen vuoden siirtymäaikana.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen vammaisneuvostot antoivat syksyllä 2024 lausunnot vammaispalvelujen toimivuudesta alueillaan ja HUS-yhtymässä. On myönteistä, että toteuttamalla vammaispalvelujen palvelustrategian tavoitteita, voidaan vammaisneuvostojen esiin nostamia epäkohtia parantaa ja kehittää. Tarkastuslautakunnan mielestä tulevaisuuden palvelujen järjestämisessä merkittävää on siksi se, kuinka tavoitteet näkyvät käytännön toiminnassa. Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka vammaispalvelut aikovat huomioida ne huolet, joita vammaispalvelujen palvelustrategia ei vielä tavoita? Esimerkiksi vammaispalvelujen asiakkaiden viestinnän ja tiedottamisen, sähköisten palvelujen saavutettavuuden sekä rakennusten esteettömyyden rooli on merkittävä, eikä niitä ole tarkasteluhetkellä huomioitu vammaispalvelujen palvelustrategiassa.

Tarkastuslautakunta korostaa, että alueen asukkaiden palvelujen saaminen suomen ja ruotsin kielellä on ensiarvoisen tärkeää. Lisäksi tulee varmistaa, että tulevaisuudessa kasvava vieraskielisten asiakkaiden määrä huomioidaan palvelujen järjestämisessä.

Kuljetuspalvelujen euro- ja kilometrikukkaromalli otetaan operatiiviseen käyttöön vuoden 2025 aikana kilpailutuksen valmistumisen yhteydessä. Samalla euro- ja kilometrikukkaromallista on tarkoitus tulla merkittävä tapa toteuttaa kuljetuspalveluita. Mallin käyttöönoton yhteydessä on selvitettävä sitä, mitä liikumista tukevien palvelujen saatavuudessa tapahtuu.

Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana sitä, että erityisen vaativien asumispalvelujen odotusajat ovat pidentyneet vuoden aikana eikä kotiin annettavan asumisen tuen osuutta ole onnistuttu kasvattamaan. Asumispalvelujen riittämättömyys nousi esille myös vammaisneuvostojen lausunnoissa. Toiminnassa tulee päästä palvelustrategiassa määritellylle tasolle.

Tarkastuslautakunta ilmaisee huolensa vammaisten henkilöiden osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien sekä itsemääräämisoikeuden riittävästä toteutumisesta. Uuden vammaispalvelulain yhtenä tavoitteena on parantaa vammaisten henkilöiden osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja itsenäistä elämää. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että vammaisten henkilöiden itsenäisyyden asiakaskokemusta pyritään seuraamaan ja kehittämään.

**Lue lisää
kappaleessa
5**

Ikääntyneiden palvelut

Ikääntyneiden palvelustrategian tavoitteiden toteutumisen arviointi muodostui haasteelliseksi. Arviolta 30 prosenttia tavoitteista jäi arvioimatta. Lisäksi palvelustrategian tavoitteet ja mittarit ovat monilta osin päällekkäisiä, ja samoilla mittareilla pyritään selittämään useamman tavoitteen toteutumista. Tavoitteen tulisi olla selkeä ja sellainen, että siihen on määritettävissä tavoitteen toteutumista kuvaava mittari. Tarvittaessa tavoitteita tulee täsmentää niin, että ydintehtävä tulee selkeästi esitetyksi ja palvelualue kykenee itsenäisesti toteuttamaan asetettuja tavoitteita.

Ennaltaehkäisevät terveyspalvelut ovat hyvinvointialueen kannalta merkittävä kokonaisuus. Riittävän aikaisessa vaiheessa toteutetuilla palveluilla voidaan parantaa elämänlaatua ja ennaltaehkäistä sairauksien syntyä. Myöhemmässä elämänvaiheessa voidaan terveystarkastuksilla ja liikuntaohjelmien lisäämisellä vähentää ikääntyneiden tarvetta esimerkiksi kiireellisiin terveyspalveluihin. Yhteistyö järjestöjen ja vapaaehtoisten kanssa voi tarjota ikääntyneille tukea ja palveluja, jotka vähentävät julkisten sote-palvelujen kuormitusta. Tulee tarkastella sitä, kuinka palvelujärjestelmän kehittämisellä voidaan vastata tulevaisuudessa tapahtuvaan ikääntyvien palveluntarpeen kasvuun.

Tarkastuslautakunta on huolissaan ikääntyneiden sosiaalipalvelujen odotus-aikojen ylittymisestä. Vaikka omaishoidon tuen ja pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkojen myöntäminen ovat pääosin toteutuneet lakisääteisessä kolmen kuukauden määräajassa vuonna 2024, ei kaikkiin lakisääteisiin määräaikoihin kuitenkaan päästy. Tietojen keräämistä ja raportointia tulee parantaa, jotta määräaikojen toteutumista voidaan seurata ja arvioida luotettavammin.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on otettu valtakunnallinen RAI (Resident Assessment Instrument) -arviointijärjestelmä käyttöön ikääntyneiden palveluissa jo vuoden 2023 aikana. Järjestelmä auttaa arvioimaan ikäihmisten toimintakykyä ja palvelutarpeita. RAI-arviointivälineistön peittävyys oli Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tietojen mukaan vuoden 2023 lopulla Länsi-Uudellamaalla säännöllisessä kotihoidossa alle 50 prosenttia ja ympärivuorokautisessa palveluasumisessa yli 82 prosenttia. Hyvinvointialueella olisi hyvä yhdenmukaistaa RAI-arviointivälineistön käyttö.

Länsi-Uudellamaalla omaishoito järjestetään yhdenmukaisesti koko hyvinvointialueella ja omaishoidon kehittämisen suunnitelma on laadittu vuodelle 2025. Tästä huolimatta omaishoitajien tukea tulee kehittää. Omaishoidon kehittämisellä voidaan vähentää julkisten terveyspalvelujen kuormitusta, kun omaishoitajat pystyvät paremmin huolehtimaan läheisistään kotona. Tarjoamalla omaishoitajille koulutusta ja tukea, voidaan vähentää heidän uupumustaan ja tarvetta ulkopuolisille hoitopalveluille. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota omaishoitajien kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

Hyvinvointialueella on onnistuneesti otettu käyttöön ikääntyvien hyvinvointia ja terveyttä edistävä Olkkaritoiminta sekä vapaaehtoistoimintaa koordinoiva VESA-toiminta. Lisäksi on kehitetty Terapianavigaattoria ikääntyneiden mielenterveys- ja päihdeongelmien tunnistamiseen. Suunnitelmien mukaisesti olisi hyvä myös pilotoida Seniorineuvola ja käyttää hyödyksi esimerkiksi asiakaskyselyjä. Samalla tulisi erityisesti kiinnittää huomiota iäkkäiden ihmisten kokemaan yksinäisyyteen ja sen ennaltaehkäisyyn.

Länsi-Uudellamaalla on voimakkaasti kehitetty digitaalisia palveluja. Digitaalisten palvelujen avulla kyetään lisäämään muun muassa palvelujen saavutettavuutta. Tarkastuslautakunnan havaintojen perusteella on ensisijaisen tärkeää, että tarjottujen digipalvelujen tulee soveltua kohderyhmälle. Ikääntyneiden digitaidot ovat hyvin vaihtelevia muihin ikäryhmiin verrattuna ja valmiudet uuden teknologian käyttöönottoon voivat olla rajoittuneita. Tarkastuslautakunta kysyy, vaikeuttaako digipalvelujen lisääminen palvelujen saavutettavuutta? Kuinka huomioidaan riittävällä tasolla ne ikääntyneet, jotka eivät kykene asioimaan digitaalisesti?

Tarkastuslautakunta korostaa, että alueen asukkaiden palvelujen saaminen suomen ja ruotsin kielellä on ensiarvoisen tärkeää. Lisäksi tulee varmistaa, että tulevaisuudessa kasvava vieraskielisten asiakkaiden määrä huomioidaan palvelujen järjestämisessä.

**Lue lisää
kappaleessa
6**

Hyvinvointialueen talouden tila

Hyvinvointialueen tulos vuodelta 2024 oli hieman yli viisi miljoonaa euroa alijäämäinen, mutta lähes alkuperäisen talousarvion mukainen. Vuosien 2023 ja 2024 aikana kertynyt alijäämä kyetään kattamaan voimassa olevan taloussuunnitelman mukaisesti vuoteen 2026 mennessä. Tarkastuslautakunta kannustaa hyvinvointialuetta edelleen tarkkaan talouden hallintaan voimassa olevan taloussuunnitelman mukaisesti.

Osana talouden hallintaa tulee taloudenohjausjärjestelmän tukea reaaliaikaista johtamista ja toimintaa. Tarkastuslautakunta nostaa esiin huolensa siitä, kuinka talousarviomuutoksia lopulta hyväksytään ja miten siihen liittyvä taloudenohjausjärjestelmä saadaan vastaamaan toimintavuoden kehitystä. Vuoden 2024 talousarviomuutokset olisi tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kyetty tekemään jo kesän jälkeen ja siten ne olisi ollut nähtävillä myös järjestelmissä. Näin myös tehdyt ratkaisut hyvinvointialueellamme perustuisivat näkyvästi talouden ennusteiden sijaan tunnistettuun talousarviossa näkyvään tilanteeseen ja sen mukaiseen johtamiseen. Taloustiedosta muodostuisi koko hyvinvointialueen yhteistä tietoa.

Vuoden 2025 talousarvio sisältää talouden tasapainottamistoimia noin 30 miljoonaa euroa. Ne kohdistuvat toimintatuottojen kasvattamiseen, vuokratyövoiman vähentämiseen, tuotantotapa- ja palvelurakennemuutoksen läpivientiin, palvelujen verkoston muutoksiin, henkilöstömenojen vähennyksiin sekä muihin muutoksiin. Tuotantotapa- ja palvelurakennemuutosten vaikutuksia voidaan koko hyvinvointialueen mittakaavassa pitää tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan vielä vuoden 2024 jälkeenkin vähäisinä. Tulisi tehdä tarkastelu siitä, kuinka palvelurakennemuutoksessa kyetään siirtämään painopiste erikoistasoisista palveluista perustasoihin palveluihin.

HUS-yhtymän tulee tasapainottaa toimintavuoden 2025 aikana kokonaisuudessaan noin 142 miljoonan euron alijäämä. Nykytasossa Länsi-Uudenmaan vastuulla on kattaa tästä alijäämästä noin 40 miljoonaa euroa. Talouden tasapainottamisen toimenpiteisiin on HUS-yhtymässä ryhdytty ja Länsi-Uudellamaalla on varauduttu HUS-yhtymän alijäämän kattamiseen korotetulla kehyksellä. Tarkastuslautakunta toteaa, että HUS-yhtymän vahvasta tahdosta ja suunnitelmista huolimatta nopean aikataulun talouden tasapainottaminen ja palveluvalikoiman supistaminen voi merkittävästi kasvattaa palvelutarvetta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan ennakoimattomaan palvelutarpeeseen voitaisiin vaikuttaa ennalta. Tulee kehittää edelleen Länsi-Uudenmaan perustason prosesseja niin, että erikoissairaanhoidon läheteiden määrä ei kasva. Tällöin HUS-yhtymän ei tarvitse reagoida kasvavaan palveluntarpeeseen ja tehdä nopeita säästötoimenpiteitä, jotka entisestään vaikeuttaisivat Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelujen järjestämistä.

Yhteinen, osallistava ja valmentava työkuulttuuri

Vuokratyövoiman käyttö on vähentynyt Länsi-Uudellamaalla merkittävästi vuoden 2024 aikana. Koska samalla on kyetty lähtövaihtuvuuden laskuun, on hyvinvointialueella syytä miettiä yhdessä henkilöstön kanssa keinoja, joilla kaikki työntekijät ovat osa Länsi-Uusimaalaisen työkuulttuurin muodostamista. Näitä keinoja voisivat aluksi olla esimerkiksi henkilöstön edustus johtoryhmissä ja yhteistoiminnan kehittäminen. Tarkasteluhetkellä työkuulttuurin rakentaminen perustuu vahvasti esihenkilöiden roolin korostamiseen. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tärkeä kysymys on, mitä henkilöstön tukemiseksi voidaan tehdä tässä ja nyt sen sijaan, että jäädään odottamaan johtamisen onnistumisen tuloksia.

Tarkastuslautakunta totesi vuoden 2023 toimintaa käsittelevässä arviointikertomuksessaan, että henkilöstökyselyiden tuloksien käsittelyä ei ole määritelty tavalla, joka johtaisi toimenpiteisiin tai esittäisi esihenkilöille sen, mihin kehittämistoimiin olisi ryhdyttävä. Henkilöstökyselyjen vastaajamäärät ovat olleet valtuustokauden alun jälkeen tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan alhaisia. Lisäksi Pulssi-henkilöstökysely toteutetaan kuukausittain. Tarkastuslautakunta kysyy, aiheuttaako kyselyiden liiallinen toistaminen sen, että kyselyihin ei vastata riittävällä laajuudella? Ovatko saatavat tulokset sellaisia, että niiden avulla kyetään kehittämään toimintaa? Mikäli valmentavalla johtamisella pyritään ensisijaisesti kehittämään Länsi-Uusimaalaista työkuulttuuria esihenkilötyön kautta, olisi tärkeää määritellä myös tavat, joilla henkilöstökyselyiden tulokset muutetaan läpinäkyviksi toimenpiteiksi.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on pyritty vahvistamaan ruotsin kielen taitoa ja kaksikielistä organisaatiokulttuuria. Haasteita on vielä sekä asiakastarpeeseen vastaamisessa että sisäisessä kehittämisessä. Koska alueellamme on onnistuttu vuoden 2024 aikana vahvistamaan kaksikielistä kokouskulttuuria, olisi hyvät käytännöt syytä ottaa käyttöön myös hyvinvointialueen eri tapahtumissa ja toiminnoissa. Näin toimien ruotsin kieltä tehtäisiin näkyväksi. Tästä olisi varmasti saatavissa hyviä esimerkkejä alueemme kunnista.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ensimmäisellä valtuustokaudella on onnistuttu luomaan toimivat yhteistyön hallinnolliset rakenteet kuntien kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Vuoden 2025 tammikuussa järjestettiin lakisääteiset kuntakohtaiset neuvottelut. Yhteistyön rakenteita tulee kuitenkin edelleen kehittää, jotta saadaan luotua konkreettista hyvinvointia asukkaille. Tarkastuslautakunnan mielestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ajatellen tulee panostaa nykyistä enemmän toiminnan vaikuttavuuteen ja ongelmien ennaltaehkäisyyn. Vaikuttavuutta mittaavat tavoitteet tulee määrittää ja niitä tulee mitata. Esimerkiksi hoitoon pääsy ei ole riittävä tavoite. On mitattava myös asukkaiden terveydentilaan ja hyvinvointiin vaikuttavia asioita.

Länsi-Uudellamaalla on siirrytty ensimmäisellä valtuustokaudella järjestöavustuksissa hyvinvointialuevetoiseen tarpeen arviointiin. Lisäksi keväällä 2025 käynnistetään Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen järjestöneuvottelukunta. Tarkastuslautakunta näkee järjestöavustusten kehittämistyön jatkamisen tärkeänä asiana. Tärkeää on myös saada hyödynnettyä järjestöjen näkemystä, koska järjestötoiminnalla voidaan tukea hyvinvointialueen strategisia tavoitteita. Tarkastuslautakunta kysyy, mitkä ovat keinot, joilla saadaan tuettua yhdistysten ja järjestöjen toimintaa Länsi-Uudellamaalla? Voidaanko toimitilasuunnittelussa huomioida riittävällä tavalla kolmannen sektorin toimijat? Esimerkiksi vuokratilakustannukset ovat monille pienille toimijoille merkittävässä roolissa.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle on avattu Hyvinvointipalvelujen verkkosivusto, johon on koottu hyvinvointialueen, kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden tarjoamat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut aikuisväestölle. Sivustolla esitellään hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa, tarjotaan tietoa, ohjeita ja työkaluja omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen. Tarkastuslautakunnan mielestä palvelujen näkyvyyttä sekä löydettävyyttä tulee kuitenkin parantaa ja palvelut on tuotava kaikkien käyttäjien tietoisuuteen. Esimerkiksi erilaiset käyttäjäryhmät ja heidän haasteensa palvelujen löytämiseksi tulee huomioida riittävällä tavalla. Asiakaslähtöisyyden tulisi olla merkittävässä roolissa. Tarkastuslautakunta kysyy kuinka hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä Länsi-Uudellamaalla onnistutaan tekemään selkeämpää ja näkyvämpää?

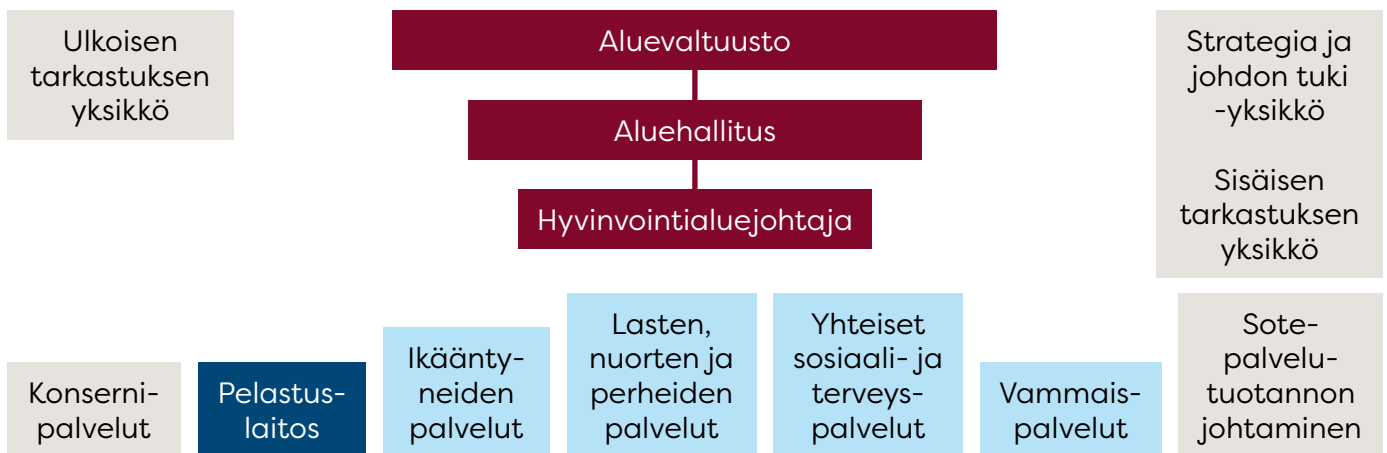
On ymmärrettävää, että hyvinvointialueen ensimmäisen valtuustokauden jälkeen monen asian edistäminen on vielä alkuvaiheessa. On kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, että yhteistyö laajennetaan mahdollisimman hyvin lain vaatimalle tasolle ja käytetään resursseja yhteisen tahtotilan luomiseksi. Säännöllisen vuoropuhelun edistämisen lisäksi tulee kehittää todellista tiedonvaihtoa. Tämä perustuu mitä suuremmissa määrin hyvään vastuunjakoon.

3.

Tarkastuslautakunnan toiminnan suunnittelu ja toimintatavat

Tarkastuslautakunta antaa vuosittain aluevaltuustolle arviointikertomuksen, joka perustuu hyvinvointialuelakiin. Tämä kertomus sisältää tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelman ja työsuunnitelmien mukaisesti tehdyt arvioinnit ja niiden tulokset. Vuoden 2024 osalta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen organisaatio- ja johtamisrakenne on esitetty kuvassa 1.

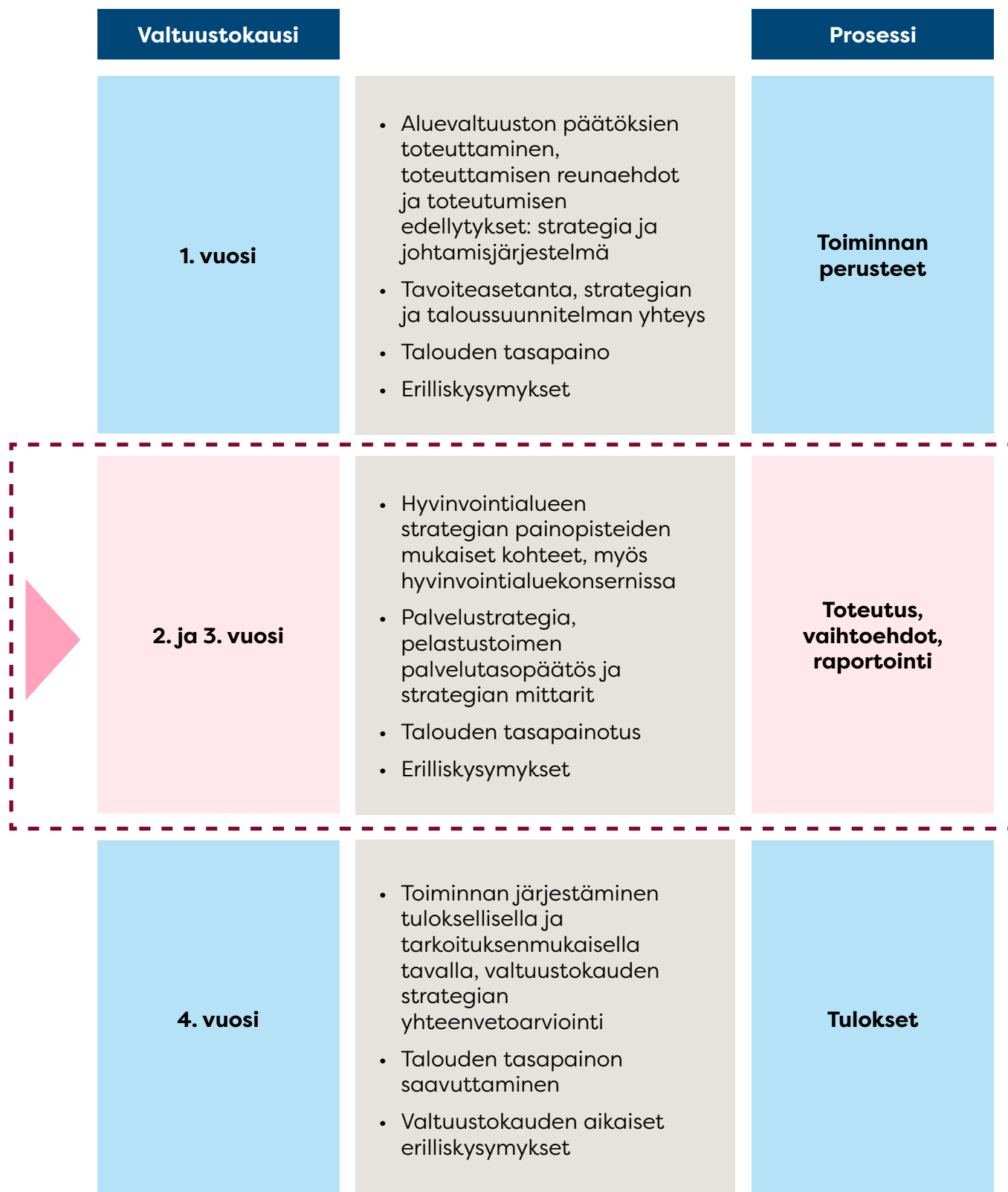

Kuva 1. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen organisaatio- ja johtamisrakenne.

3.1. Arviointitoiminta

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa. Lisäksi lautakunta arvioi, onko toiminta järjestetty tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Tätä varten tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman, joka ohjaa arviointityötä. Kuvassa 2 on esitetty tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma kuluvalle valtuustokaudella.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma kuluvalle valtuustokaudella

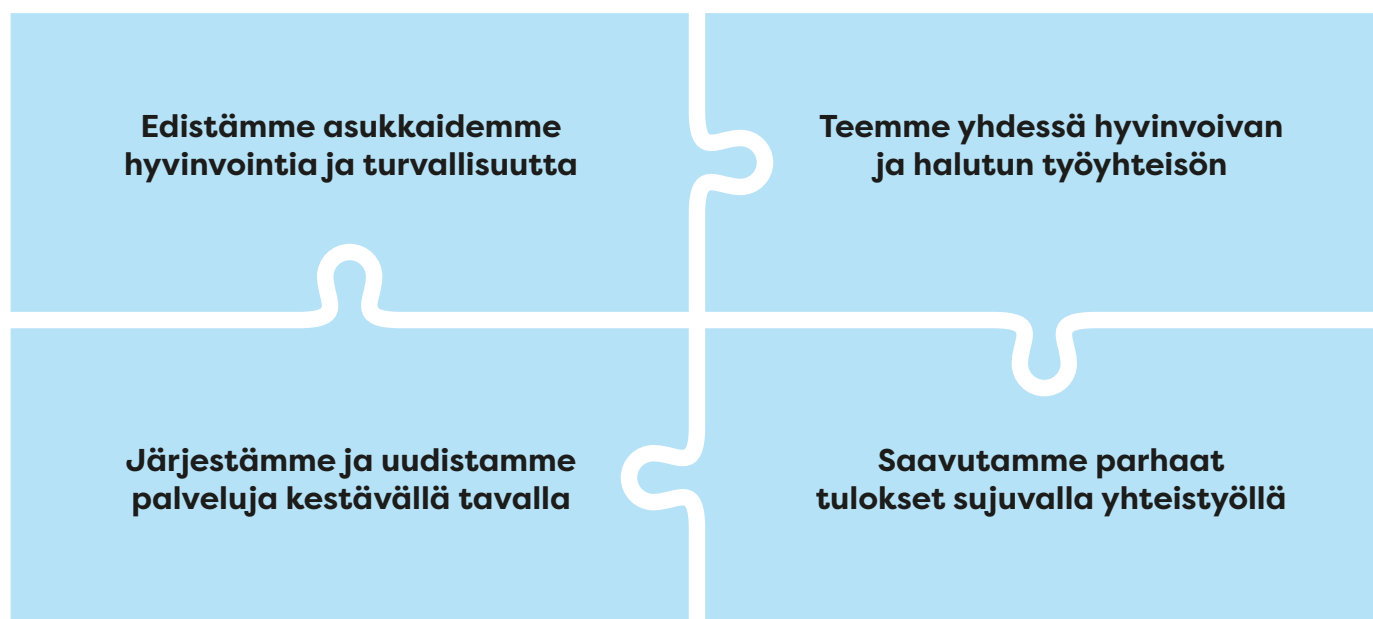
Kuva 2. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma

Hyvinvointialueen valtuustokausi kestää neljä vuotta ja tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma kattaa koko valtuustokauden. Tänä aikana tarkastuslautakunta arvioi hyvinvointialueen toimintaa arviointisuunnitelman mukaisesti vuosittain ja laatii neljä arviointikertomusta. Tarkoituksena on, että nämä kertomukset muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, joka tuottaa pitkäaikaista lisäarvoa päätöksentekoon. Vuosien 2023 ja 2024 arviointi on perustunut kuvassa 2 esitetyn arviointisuunnitelman toiseen ja kolmanteen toimintavuoteen. Neljännen vuoden arviointia ei ehditä toteuttamaan. Tarkastuslautakunta uskoo, että toiminnan tuloksellisuus ja tarkoituksenmukaisuus voidaan parhaiten arvioida vertaamalla eri vuosien tavoitteiden toteutumista ja niiden suhdetta strategiaan sekä sen toimeenpanoon.

Tarkastuslautakunnan arviointityössä huomio kiinnitetään hyvinvointialueen strategiaan päämääriin ja niiden tavoitteisiin. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on viisi palvelualueita. Toimintavuoden 2024 osalta strategian toteuttamista arvioidaan kahdella palvelualueella, vammaispalveluissa ja ikäntyneiden palveluissa.

Osana vammaispalvelujen arviointia toteutettiin yhdessä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen, Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen sekä HUS-yhtymän tarkastuslautakuntien kanssa yhteisarviointi vammaispalvelujen toteutumisesta alueilla. Arviointeja varten pyydettiin muun muassa vammaisneuvostoilta lausunnot vammaispalvelujen toimivuudesta hyvinvointialueella ja HUS-yhtymässä. Arvioinnin tuloksista kerrotaan vammaispalvelujen arvioinnin yhteydessä luvussa neljä. Lisäksi tässä arviointikertomuksessa tarkastellaan joitakin erityiskysymyksiä, kuten talouden tasapainoa, osallistavaa ja valmentavaa työskentelyä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Hyvinvointialueen strategiset päämäärät on esitetty kuvassa 3.

Hyvinvointialueen strategiset päämäärät

Kuva 3. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiset päämäärät.

Tarkastuslautakunta hyödyntää arviointityössään monenlaista tietoa ja menetelmiä. Hyvinvointialueen järjestelmistä saatavien tietojen lisäksi tarkastuslautakunta järjestää haastatteluja ja kuulemisia. Lisäksi tarkastellaan aikaisempien arviointikertomusten perusteella annettuja vastauksia ja tehtyjä päätöksiä sekä erikseen koottua ja laadittua materiaalia. Työssä hyödynnetään eri ministeriöiden sekä Terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue tutkii laajasti, miten generatiivista tekoälyä voitaisiin hyödyntää eri toiminnoissa. Tämän arviointikertomuksen laadinnassa on käytetty generatiivista tekoälyä parantamaan kertomuksen saavutettavuutta, eli tekemään siitä helpommin ymmärrettävän ja käytettävän. Vuoden 2024 toiminnan arvioinnin aikana on huomattu, että generatiivisella tekoälyllä ei tällä hetkellä ole pääsyä tietoihin, jotka ovat olennaisia tarkastuslautakunnan arvioidessa hyvinvointialueen toimintaa tai vertaillen sitä muiden hyvinvointialueiden toimintaan. Tarkastuslautakunta tutkii generatiivisen tekoälyn mahdollisuuksia vuosittaisen työsuunnitelmien kehittämiseksi.

Hyvinvointialuelain mukaisesti aluehallitus antaa aluevaltuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Tämä tarkoittaa sitä, että tässä arviointikertomuksessa esitetyt havainnot eivät ole käyneet läpi erillistä lausuntokierrosta ennen julkaisemista. Tarkastuslautakuntaa avustaa arviointityössä ulkoisen tarkastuksen yksikkö. Vuonna 2024 Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen lakisääteisenä tilintarkastajana on toiminut BDO Audiator Oy.

3.2. Tarkastuslautakunta

Kuluvalla valtuustokaudella Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakunnassa on kolmetoista varsinaista jäsentä, joilla jokaisella on henkilökohtainen varajäsen. Tämä lautakunta toimii suoraan aluevaltuuston alaisuudessa ja on lakisääteinen toimielin. Vuoden 2024 tarkastuslautakunnan jäsenet on esitetty alla olevassa luettelossa.

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet
Alaviiri Kaisa, puheenjohtaja	Viljakainen Paula
af Hällström Nina, varapuheenjohtaja	Hertzberg Tove
Aaltola Maija	Fagerström Noora
Ala-Reinikka Tapani	Kurkela Heikki
Halkosaari Tommi	Saario Pasi
Järvinen Hannu	Keronen Jiri
Karimäki Johanna	Ramsland Satu
Karjalainen Tapio	Lehtonen Akseli
Kjerin Ulf	Båsk Gustav
Partinen Markku	Särkijärvi Jouni
Pääkkö Aila	Boström Marianne
Salo Eira	Wellman Eija
Suokas Terhi	Nukarinen Neea

Vuonna 2024 tarkastuslautakunta piti kymmenen kokousta. Tarkastuslautakunta on mukana Uudenmaan alueen tarkastuslautakuntien yhteistyössä. Esimerkiksi vuoden 2024 lokakuussa lautakunta osallistui Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän tarkastuslautakuntien yhteisseminaariin.

4.

Vammaispalvelut

Tarkastuslautakunnan huomiot

Vammaispalveluille on asetettu yhdeksän palvelustrategista tavoitetta vuosien 2024 ja 2026 välille. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan vuonna 2024 näistä kolme tavoitetta toteutui, kolme ei toteutunut ja kolmen toteutumista ei voitu arvioida.

Vammaissosiaalityön ja vammaispalvelutuotannon vuoden 2024 palvelustrategiassa asetetut tavoitteet ovat edenneet suunnitellusti. Henkilökuljetusten yhdistäminen on käynnistetty vuoden 2024 aikana ja kuljetuspalvelujen euro- ja kilometrikukkaromalli on pilotoitu. Euro- ja kilometrikukkaromallissa asiakkaat saavat rajatun matkamäärän sijaan yksilöllisen matkabudjetin. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan onnistumisina voidaan pitää myös lyhytaikaisen ympärivuorokautisen asumisen oman tuotannon täyttöasteen parantamista ja lyhytaikaishoidon varausjärjestelmän digitalisointia. Lisäksi otettiin käyttöön toimintatapa, jossa ikääntyneet vammautuneet ohjataan palveluihin yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti.

Toimintavuoden 2024 osalta tulee huomioida se, että esteettömän asumisen ja apuvälineiden kokonaisuuden hallintaa ei käynnistetty ja kotiin annettavan asumisen tuen osuus jäi tavoiteltua matalammaksi. Lisäksi erityisen vaativien asumispalvelujen odotusajat pidentyivät toimintavuoden aikana vähän sekä oman päivä- ja työtoiminnan käyttöaste jäi tavoiteltua alhaisemmaksi.

Vuonna 2024 vammaispalveluissa seurattiin asumispalvelupaikkaa odottavien määrää ja hakemusten käsittelyaikoja. Tarkoituksen mukaista asumispalvelupaikkaa odotti vuoden lopulla 34 henkilöä, mutta vuoden 2024 alun tilanteesta ei ole raportointia. Tarkastuslautakunta toteaa, että hakemusten ja päätösten käsittelyajat ovat osittain toteutuneet lakisääteisessä määräajassa vuoden 2024 aikana, mutta avoimeksi jää se, kuinka merkittävänä jonotilannetta voidaan lopulta pitää.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen vammaisneuvostot antoivat syksyllä 2024 alueiden tarkastuslautakuntien pyynnöstä lausunnot vammaispalvelujen toimivuudesta alueillaan ja HUS-yhtymässä. Lausunnoissa korostui vammaispalvelujen viestinnän ja tiedottamisen puutteet, yhteyden saamisen vaikeudet sekä HUS-yhtymän järjestämien apuvälinepalvelujen haasteet. Lisäksi esiin nousivat päivä- ja työtoiminnan vähentyminen ja valinnan mahdollisuuksien vähyys, asumispalvelujen tarjonnan riittämättömyys, erikoissairaanhoidon palveluihin pääsyn vaikeus HUS-yhtymässä sekä vammaisten henkilöiden itsemääräämiskeuden sekä osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien rajallisuus.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisneuvoston lausunnossa korostuivat Vantaa-Keravaan verrattuna vammaispalvelujen päätöksenteon lakisääteisten aikarajojen ylittyminen, oikaisuvaatimusten pitkät käsittelyajat sekä palvelun ja päätösten saaminen satunnaisesti tai vain osittain ruotsin kielellä. Lisäksi mainittiin kuljetuspalveluihin liittyvä tyytymättömyys sekä huoli ruotsinkielisten asiakkaiden palvelujen saatavuudesta erityisesti HUS-yhtymän järjestämissä kehitysvammaisten erityishuollon palveluissa. Espoon alueella havaittiin haasteita ruotsin kielen toteutumisessa työntekijöiden vieraskielisyyden vuoksi, ja vieraskielisten asiakkaiden määrä sekä puhuttujen kielten moninaisuus.

Tarkastuslautakunta arvioi, että toteuttamalla vammaispalvelujen palvelustrategian tavoitteita, voidaan vammaisneuvostojen esiin nostamia epäkohtia parantaa ja kehittää. Erityistä huomiota tulee kuitenkin kiinnittää niihin vammaisneuvostojen esiin nostamiin huoliin, joille ei ole asetettu suoria tavoitteita vammaispalvelujen palvelustrategiassa. Näitä ovat viestinnän ja tiedottamisen puutteet, sähköisten palvelujen saavutettavuus ja rakennusten esteettömyys sekä erityiset tavoitteet HUS-yhtymän palveluille. Vammaispalveluiden palvelustrategia ei sisällä myöskään tavoitteita osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksille, vaikka nämä on huomioitu palvelustrategian yleisissä asiakastavoitteissa.

4.1. Palvelujen järjestäminen ja säädökset

Suomen perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä ja julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Yhdenvertaisuuden edistämisestä ja syrjinnän ehkäisemisestä säädetään myös esimerkiksi yhdenvertaisuuslaissa. Vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamista.

Uutta vammaispalvelulakia valmisteltiin toimintavuoden 2024 aikana. Laki tuli voimaan 1.1.2025 ja sen siirtymäaika on kolme vuotta. Tässä arvioinnissa tarkastellaan vielä vuonna 2024 voimassa olleita velvoitteita. Kuvassa 4 on esitetty Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaispalvelujen tavoitteita ja tehtäviä vuodelle 2024.

Hyvinvointialueen strateginen päämäärä

Järjestämme ja uudistamme palveluja kestäväällä tavalla

Yksi päämäärän tavoitteista

Pitkän aikavälin talouden tasapainotuksen keskeisiä keinoja ovat monituottajamallin vaikuttava hyödyntäminen, sujuvat hoitopolut, digitalisaation edistäminen, palvelujen rakenteelliset muutokset ja kustannustietoisuus.

Vammaispalvelujen vuoden 2024 seurattavat mittarit:

Saatavuuden seuranta:

- Asumispalvelupaikkaa odottavien määrä
- Hakemusten käsittelyajat

Muutoksen eteneminen palvelustrategiassa kuvatun mukaisesti,
(katso kappaleet 4.1 ja 4.2)

Tavoitteista vastaava

Hyvinvointialueen vammaispalvelut vastaavat vammaisten henkilöiden palveluista ja sosiaalityöstä. Niiden keskeisenä tehtävänä on tukea vammaisten henkilöiden elämää siten, että he voivat elää merkityksellistä elämää vammastaan riippumatta. Tavoitteena on edistää vammaisten henkilöiden työ- ja toimintakykyä, itsenäisyyttä sekä osallisuutta yhteiskunnassa.

Kuva 4. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaispalvelujen tavoitteita ja tehtäviä vuodelle 2024.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu yhdeksi tavoitteeksi, että pitkän aikavälin talouden tasapainotuksen keskeisiä keinoja ovat monituottajamallin vaikuttava hyödyntäminen, sujuvat hoitopolut, digitalisaation edistäminen, palvelujen rakenteelliset muutokset ja kustannustietoisuus. Hyvinvointialueen strategiaa toteutetaan palvelustrategian avulla. Vammaispalveluille on asetettu yhdeksän palvelustrategista tavoitetta vuosien 2024 ja 2026 välille. Vuonna 2024 vammaispalvelujen seurattavia mittareita olivat asumispalvelupaikkaa odottavien määrä ja hakemusten käsittelyajat sekä muutoksen eteneminen palvelustrategiassa kuvatun mukaisesti.

Vuoden 2024 tilinpäätösraportoinnin mukaan keskeisten keinojen kuten monituottajamallin vaikuttava hyödyntäminen, sujuvien hoitopolkujen ja digitalisaation edistäminen, palvelujen rakenteellisten muutosten ja kustannustietoisuuden parantuminen on toteutunut. Hyvinvointialue on onnistunut tasapainottamaan talouttaan lähes tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteessa mainitut keinot ovat keskeisiä kustannustason kasvun hillinnän varmistamiseksi. Tehokas päätöksenteko on mahdollistanut nopean palvelujen uudistamisen.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaispalvelujen asiakasmäärä on vähän yli 7 650, mikä vastaa noin 1,5 prosenttia alueen väestöstä. Asiakkaista lähes puolet on yli 64-vuotiaita, noin neljännes on 30–64-vuotiaita, hieman alle kahdeksan prosenttia on 18–29-vuotiaita. Lisäksi noin kahdeksan prosenttia on alaikäisiä. Vuonna 2024 vammaispalvelujen toteuttamiseen varattiin noin 195 miljoonaa euroa, mikä oli noin 11 prosenttia hyvinvointialueen alkupe-
räisen talousarvion toimintakatteesta.

Vuoden 2024 lopussa vammaispalvelujen henkilöstömäärä oli 844, joista 79 prosenttia oli vakituisia ja 21 prosenttia määräaikaisia. Vuokratyövoiman määrä oli kuusi henkilötyövuotta vuoden lopussa. Vuokratyövoiman käyttö väheni vuoteen 2023 verrattuna. Seuraavilla info-sivuilla on esitetty toimintavuonna 2024 voimassa olleita vammaispalvelujen lakisääteisiä määräaikoja.

Toimintavuonna 2024 voimassa olleita vammaispalvelujen lakisääteisiä määräaikoja

Sosiaalihuoltolain 34 §:n mukaan sosiaalihuoltoasia tulee vireille hakemuksesta tai kun hyvinvointialueen sosiaalihuollon työntekijä on muutoin tehtävissään saanut tietää mahdollisesti sosiaalipalvelujen tarpeesta olevasta henkilöstä. Asian vireille tulosta lasketaan aika määräaikojen noudattamiseen.

36 § Palvelutarpeen arviointi

Sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaan, kun hyvinvointialueen sosiaalihuollon palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää sosiaalihuollon tarpeesta olevasta henkilöstä, hänen on huolehdittava, että henkilön **kiireellisen avun tarve arvioidaan välittömästi**. Lisäksi henkilöllä on oikeus saada palvelutarpeen arviointi, jollei arvioinnin tekeminen ole ilmeisen tarpeetonta.

Palvelutarpeen arviointi on **aloitettava viipymättä** ja saatettava loppuun ilman aiheutonta viivytystä. Arvioinnin tekeminen on aloitettava **viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä** siitä, kun asiakas, asiakkaan omainen tai läheinen tai hänen laillinen edustajansa on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan hyvinvointialueen viranomaiseen palvelujen saamiseksi, jos henkilö saa vammaisetuksista annetun lain 9 §:n 3 momentin 3 kohdan mukaista ylintä hoitotukea.

Erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arviointi on aloitettava **viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä** asian vireille tulosta ja arvioinnin on valmistuttava **viimeistään kolmen kuukauden kuluessa vireille tulosta**.

3 a § Palvelutarpeen selvittäminen

Lain vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarpeen selvittäminen on aloitettava **viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä** sen jälkeen, kun vammaisen henkilö taikka hänen laillinen edustajansa tai omaisensa, muu henkilö tai viranomainen on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan hyvinvointialueen viranomaiseen palvelujen saamiseksi.

Määräajassa (7 arkipäivää) käsitellyt vammaispalveluhakemukset Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella

Alue	01/2024 tilanne	12/2024 tilanne
Keskinen alue: Lohja, Karkkila, Vihti, Siuntio ja Inkoo Läntinen alue: Hanko ja Raasepori	noin 75 %	85 %
Itäinen alue: Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi	noin 93 %	95 %

Palvelusuunnitelma

Sosiaalihuoltolaissa säädetään asiakassuunnitelman laatimisesta.

Sosiaalihuollon asiakaslain 7 §:n mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta.

Lain vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3 a §:n mukaan vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi on **ilman aiheetonta viivytystä** laadittava palvelusuunnitelma siten kuin sosiaalihuollon asiakaslain 7 §:ssä säädetään. Palvelusuunnitelma on tarkistettava, jos vammaisen henkilön palvelutarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia sekä muutoinkin tarpeen mukaan.

Toimintavuonna 2024 voimassa olleita vammaispalvelujen lakisääteisiä määräaikoja

3 a § Päätökset viimeistään kolmen kuukauden kuluessa

Lain vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista mukaisia palveluja ja tukitoimia koskevat päätökset on tehtävä **ilman aiheetonta viivytystä** ja **viimeistään kolmen kuukauden kuluessa** siitä, kun vammainen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitointa koskevan hakemuksen, jollei asian selvittäminen erityisestä syystä vaadi pitempää käsittelyaikaa.

Määräajassa (3 kuukautta) käsiteltyt vammaispalvelupäätökset Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella

Alue	01/2024 tilanne	12/2024 tilanne
Keskinen alue: Lohja, Karkkila, Vihti, Siuntio ja Inkoo Läntinen alue: Hanko ja Raasepori	noin 97 %	100 %
Itäinen alue: Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi	noin 93 %	89 %

45 § Sosiaalihuoltoa koskeva päätöksenteko ja toimeenpano

Sosiaalihuoltolain 45 §:n mukaan asiakkaalla on oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalipalvelujen järjestämisestä. Kiireellisiä toimenpiteitä koskeva asia on käsiteltävä ja päätös tehtävä käytettävissä olevien tietojen perusteella **viipymättä** siten, ettei asiakkaan oikeus välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Muissa kuin kiireellisissä asioissa päätös on tehtävä **ilman aiheetonta viivytystä** sen jälkeen, kun asia on tullut vireille.

Sosiaalihuoltolain 45 §:n mukaan päätös on toimeenpantava kiireellisissä tapauksissa viipymättä ja muissa kuin kiireellisissä tapauksissa **ilman aiheetonta viivytystä**. Päätös on kuitenkin toimeenpantava **viimeistään 3 kuukaudessa** asian vireilletulosta. Aika voi olla tätä pidempi, jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pidempää käsittelyaikaa tai toimeenpanon viivästymiselle on muu asiakkaan tarpeeseen liittyvä erityinen peruste.

Asian käsittelemisestä ja päätöksenteosta säädetään lisäksi hallintolaissa.

Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan vuoden 2024 lopulla tavoitteen edellyttämää tarkoituksenmukaista asumispalvelupaikkaa odotti 34 henkilöä. Sen sijaan toimintavuoden alun tilanteesta ei ole saatavilla tietoa. Koska mittarille ei ole asetettu seurattavaa tavoitearvoa, jää tarkastuslautakunnalle avoimeksi kuinka merkittävänä jonotilannetta voidaan pitää. Palvelustrategian tavoitteiden etenemisestä on raportoitu kappaleissa 4.2 ja 4.3.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vammaispalveluhakemusten ja -päätösten käsittelyajat ovat osittain toteutuneet lakisääteisessä määräajassa vuoden 2024 aikana. Vaikka kaikkiin lakisääteisiin määräaikoihin ei ole päästy, on kehitystä pidettävä hyvänä, koska raportoidut käsittelyajat ovat kuitenkin parantuneet vuoden aikana. Käsittelyaikoja on raportoitu alueittain keskisen ja läntisen alueen sekä itäisen alueen mukaan. Vuoden 2024 lopussa käsiteltiin vammaispalveluhakemuksista lakisääteisessä seitsemän vuorokauden ajassa 85 prosenttia keskisellä ja läntisellä alueella sekä 95 prosenttia itäisellä alueella. Vammaispalvelupäätöksistä lakisääteisessä kolmen kuukauden määräajassa käsiteltiin keski- ja läntisellä alueella 100 prosenttia sekä 89 prosenttia itäisellä alueella.

Vuonna 2024 tehtiin yli 5 600 vammaispalvelupäätöstä, mikä on noin 19,5 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonnalla. Suurinta nousua oli henkilökuljetusten ja henkilökoh- taisen avun päätöksissä, kun taas omaishoidon tuen päätösten määrä väheni edellisestä vuodesta. Suurin osa vammaispalvelupäätöksistä tehdään itäisellä alueella. Vuoden 2025 alusta voimaan tulleen uuden vammaispalvelulain muutosten johdosta käsittelyaikojen odotetaan pidentyvän, sillä päätökset tulee muuttaa uuden lain mukaisiksi kolmen vuoden siirtymäaikana.

4.2. Vammaissosiaalityö

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaispalvelujen vammaissosiaalityö on jaettu sosiaalityön arviointiin ja neuvontaan sekä vammaispalvelujen järjestämiseen ja ostopalveluihin. Vammaissosiaalityön arvioinnin ja neuvonnan yksikkö vastaa asiakasneuvonnasta, asiakkaiden toimintakyvyn ja palvelutarpeen arvioinnista sekä palvelupäätöksistä ja palvelujen järjestämisestä.

Vammaissosiaalityön arvioinnin ja neuvonnan yksikkö toimii vammaispalvelujen ensikontaktina. Vammaispalvelujen neuvonta on maksutonta ja sitä tarjotaan puhelimitse, sähköpostitse tai toimipisteessä. Vammaispalvelujen järjestäminen ja ostopalvelut -yksikkö vastaa asumispalvelujen asiakasohjauksesta, asiakkaiden työ- ja päivätoiminnan järjestämisestä, ostopalvelujen johtamisesta sekä vammaispalvelujen laadunhallinnasta ja valvonnasta. Kuvassa 5 on esitetty vammaispalvelujen vammaissosiaalityön palvelustrategian tavoitteet.

Vammaispalvelujen vammaissosiaalityön palvelustrategian tavoitteet:

1. Asiakas saa henkilökohtaisen avun työntantajaneuvontaan, palkanmaksuun liittyvään tukeen ja palvelunkäytön ohjaukseen ja seurantaan yhteyden puhelimitse tai digitaalisesti keskitetysti.
2. Käsittelemme liikkumista tukevien palvelujen arviointia, palvelun käytön ohjausta ja neuvontaa, päätöksentekoa ja palvelun järjestämisen tapojen tai palvelun muutoksia keskitetysti. Asiakas saa yhteyden puhelimitse tai digitaalisten asiointikanavien kautta.
3. Asumisen asiakasohjauksen toiminto on vahvistamassa asiakkaan sujuvaa asumisen polkua koko hyvinvointialueen alueella ja tukee palvelun valinnassa ja seurannassa. Palveluntuottajat ja asiakkaat saavat suoraan yhteyden asumisen asiakasohjaukseen digitaalisten kanavien kautta ja puhelimitse.
4. Esteettömän asumisen ja apuvälineiden kokonaisuuden hallinta auttaa asiakasta saamaan huolellisen tarpeen arvioinnin. Itsenäistä asumista tuetaan riittävillä apuvälineillä pitkäaikaisesti, mikä parantaa omassa kodissa asumisen edellytyksiä.

Kuva 5. Vammaispalvelujen vammaissosiaalityön palvelustrategian tavoitteet.

Vuoden 2024 tilinpäätösraportoinnin mukaan vammaissosiaalityön arvioinnissa ja neuvonnassa on keskitetty henkilökohtaisen avun työntantajaneuvontaa- ja työntajatukea. Työntajana toimimista tuetaan sijaismaksajajärjestelmällä. Liikkumista tukevien palvelujen sosiaalityö on keskitetty yhdelle tiimille. Tiimin työntekijät työskentelevät tiiviissä yhteistyössä seniori-infon kanssa. Liikkumista tukevien palvelujen toimintaohjeet uudistettiin sekä kilometri- ja eurokukkaro pilotoitiin. Asumisen asiakasohjauksen toimintamalli on vakiintunut käytäntöön vammaispalvelujen järjestäminen ja ostopalvelut -yksikössä.

Vuoden 2024 tilinpäätösraportoinnin mukaan asumispalveluissa olevilla asiakkailla on nimetty sosiaaliohjaaja yksiköittäin. Tehostettu asiakasohjaus on auttanut parantamaan oman palvelutuotannon yksiköiden täyttyäasteita. Asumispalvelujen monipuolisuutta on lisätty muotoilemalla omaa palvelutuotantoa asiakastarpeen mukaan. Espoon Viherlaaksoon on tehty tonttivaraus erityisen vaativan asumisen yksikölle ja rakennuttajan etsiminen on käynnistetty. Henkilökohtaisen avun työntajamallin kustannukset ylittivät määrärahan 0,2 miljoonaa euroa palkkojen noustessa. Henkilökohtaisen avun työntajamallin käyttäjien määrä laski hiukan.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaissosiaalityön palvelustrategian tavoitteet ovat toteutuneet vaihtelevasti. Tarkastuslautakunnan mielestä vammaissosiaalityön vuoden 2024 onnistumisia olivat henkilökuljetusten yhdistämisen aloittaminen suunnitellusti ja kuljetuspalvelujen euro- ja kilometrikukkaromallin pilotointi, jossa asiakkaat saavat matkamäärän sijaan yksilöllisen matkabudjetin. Tämä malli otetaan käyttöön vuoden 2025 aikana kilpailutuksen valmistumisen yhteydessä, jolloin siitä tulee merkittävä tapa toteuttaa kuljetuspalvelua hyvinvointialueella. Liikkumista tukevien palvelujen saatavuuden erojen kapenemisesta ei kuitenkaan ole yksityiskohtaista tietoa. Erityisenä kehittämiskohteena voidaan pitää sitä, ettei esteettömän asumisen ja apuvälineiden kokonaisuuden hallintaa ole käynnistetty vuoden 2024 aikana.

Vammaispalvelujen vammaissosiaalityön sujuvan asumisen asiakasohjauksen tavoitteen toteutumisesta ei ole riittävää tietoa. Keskitettyjen toimintojen yhteydenotoista ja digitaalisesta asioinnista ei ole saatavilla tietoa asiakastietojärjestelmästä johtuen. Palvelun valinnan selkeydestä ja avoimuudesta ei myöskään ole raportoitua tietoa, mutta oman tuotannon täyttöaste on vuoden aikana toteutunut tavoitteiden mukaisesti. Vaikka tavoitteen mittareista yksi on toteutunut, tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoitteen toteutumista ei voida arvioida.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen vammaisneuvostot antoivat syksyllä 2024 lausunnot vammaispalvelujen toimivuudesta alueillaan ja HUS-yhtymässä. Hyvinvointialueilla korostui lausuntojen mukaan vammaispalvelujen viestinnän ja tiedottamisen puutteet ja epäselvyydet sekä vaikeudet saada yhteys vammaispalveluihin. Esimerkiksi asiakkaiden yhteydenottoihin vastaaminen ja yhteydensaaminen vammaisneuvontaan on koettu hitaaksi. Viestinnän ja tiedottamisen on koettu tavoittavan heikosti oikeaa asiakaskuntaa, ja sähköisten palvelujen saavutettavuudessa sekä rakennusten esteettömyydessä on havaittu puutteita.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaissosiaalityön useilla palvelustrategian tavoitteilla voidaan vastata vammaisneuvostojen esittämiin huoliin. Palvelustrategiassa on mainittu neuvontatoimintojen keskittäminen ja asiakkaalle tarjottavan yhteydensaannin tapahtuvan puhelimitse tai digitaalisen asioinnin kautta. Yhdeksi tavoitteen toteuttamisen mittariksi on asetettu keskitettyjen toimintojen yhteydenottojen määrän sekä digitaalisen- ja puhelinasioinnin osuuksien seuranta. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan asiakastietojärjestelmästä johtuen näitä tietoja ei kuitenkaan ollut saatavilla vuoden 2024 lopussa, eikä tavoitteen toteutumista voida arvioida.

Vammaissosiaalityön palvelustrategian tavoitteissa ei ole mainintaa sähköisten palvelujen saavutettavuuden tai rakennusten esteettömyyden varmistamisesta. Myöskään vammaisneuvostojen esiin nostamiin viestinnän ja tiedottamisen puutteisiin ja epäselvyyksiin ei ole asetettu suoria tavoitteita. Palvelustrategiassa yhdeksi tavoitteen toteuttamisen mittariksi on asetettu yhdenmukaistettu ja selkeä palvelutasojen kriteeristö sekä sen toteutumisen aktiivinen seuranta. Tarkastuslautakunnan saamien selvitysten mukaan tätä mittaria ei kuitenkaan ole osoitettu yhdellekään vammaissosiaalityön palvelustrategian tavoitteelle. Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan vammaispalvelujen kriteeristön yhdenmukaistaminen toteutetaan vuonna 2025 uuden vammaispalvelulain toimeenpanon yhteydessä.

Vammaisneuvostojen lausunnoissa Uudellamaalla korostuivat HUS-yhtymän järjestämien apuvälinepalvelujen erinäiset haasteet. Vammaisneuvostojen lausuntojen mukaan tarvittavia apuvälineitä on jouduttu odottamaan pitkiä aikoja, ja apuvälinepalvelujen huoltoon on oltu erityisen tyytymättömiä. Vammaissosiaalityön palvelustrategiassa on asetettu tavoite esteettömän asumisen ja apuvälineiden kokonaisuuden hallinnalle. Tavoitteen toteuttamisen mittariksi on asetettu vammaisten henkilöiden odotuspäivien väheneminen sairaalassa. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan esteettömän asumisen ja apuvälineiden kokonaisuuden hallinnan toimenpiteitä ei ole käynnistetty vuoden 2024 aikana, eikä vammaisten henkilöiden sairaalassa odotuspäivistä ole raportointia. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite ei ole toteutunut.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisneuvoston lausunnossa korostuivat Vantaa-Keravaan verrattuna vammaispalvelujen päätöksenteon lakisääteisten aikarajojen ylittyminen, oikaisuvaatimusten pitkät käsittelyajat sekä palvelun ja päätösten saaminen satunnaisesti tai vain osittain ruotsin kielellä. Vammaispalvelujen saatavuutta seurataan hakemusten käsittelyajoilla. Kuten tarkastuslautakunta totesi lakisääteisiä käsittelyaikoja koskevassa kohdassa (katso kappale 4.1) ovat vammaispalveluhakemusten ja -pätösten käsittelyajat osittain toteutuneet lakisääteisessä määräajassa vuoden 2024 aikana. Pääsääntöisesti raportoidut käsittelyajat ovat parantuneet vuoden aikana.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella seurataan aluehallituksen yksilöasioiden jaostoon tulleita oikaisuvaatimuksia, mutta ei kuitenkaan erikseen vammaispalvelupäätösten oikaisuvaatimusten käsittelyaikoja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijakeskustelun mukaan on tärkeää seurata myös vammaispalvelujen oikaisuvaatimusten määriä, syitä ja muutosprosenttia käsittelyaikojen lisäksi. Kohtuullisena oikaisuvaatimusten määränä pidetään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijakeskustelun mukaan noin kymmentä prosenttia.

Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan ruotsinkielistä vammaissosiaalityötä on saatavilla riittävästi, ja ruotsinkieliset asiakkaat saavat päätökset omalla äidinkielellään. Tämä ei kuitenkaan vastaa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisneuvoston havaintoja. Ruotsinkielisten palvelujen saatavuus vaihtelee alueen sisällä, esimerkiksi kuntarajojen mukaan. Hyvinvointialueella on noin 1 100 ruotsinkielistä vammaispalvelujen asiakasta, mikä on noin 15 prosenttia vammaispalvelujen kaikista asiakkaista. Ruotsinkielisiä vammaissosiaalityön ammattilaisia on 12 henkilöä, mikä on noin 19 prosenttia hyvinvointialueen vammaissosiaalityön ammattilaisista.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisneuvoston lausunnossa korostui lisäksi kuljetuspalveluihin liittyvä tyytymättömyys. Vammaissosiaalityön palvelustrategiaan on asetettu tavoite liikkumista tukeville palveluille, jolla voidaan vastata lausunnossa esiin nostettuun tyytymättömyyteen. Yhdeksi tavoitteen toteuttamisen mittariksi on asetettu liikkumista tukevien palvelujen saatavuuden erojen kapeneminen hyvinvointialueella. Tarkastuslautakunnan saamien selvitysten mukaan liikkumista tukevien palvelujen toimenpiteet on aloitettu vuoden 2024 aikana, mutta saatavuuden erojen kapenemisesta ei ole yksityiskohtaista tietoa. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite on toteutunut.

4.3. Palvelutuotanto

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaispalvelujen palvelutuotannolla on kolme palveluyksikköä, jotka vastaavat asumispalvelujen sekä päivä- ja työtoiminnan tuottamisesta. Palveluyksiköt on jaettu alueellisesti Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen yksiköksi, Lohjan, Karkkilan, Vihdin, Siuntion ja Inkoon yksiköksi sekä Hangon, Raaseporin ja ruotsinkielisten palvelujen yksiköksi.

Jokaisessa palveluyksikössä on useita toimintayksiköitä, jotka on jaoteltu asumispalveluyksiköihin, toimintakeskuksiin ja digiyksikköön. Asumispalveluyksiköt tarjoavat asumispalveluja kevyesti tuetusta vahvasti tuettuun ympärivuorokautiseen palveluasumiseen. Toimintakeskukset tarjoavat asiakkaille muun muassa mielekästä päiväaikaista toimintaa ja työllistymistä tukevaa toimintaa. Digiyksikkö järjestää digitaalista palvelutoimintaa, jonka tavoitteena on asiakkaiden digiosaamisen tukeminen ja digitaitojen harjoittelu esimerkiksi Ella-Sovelluksen avulla. Palveluja tarjotaan kaiken ikäisille käyttäjille. Kuvassa 6 on esitetty vammaispalvelujen palvelutuotannon palvelustrategian tavoitteet.

Vammaispalvelujen palvelutuotannon palvelustrategian tavoitteet:

1. Lisäämme asumispalveluissa palvelujen monipuolisuutta. Painopisteenä on erityisesti itsenäisen asumisen tukemisen lisääminen sekä erityisen vaativan asumisen tuottaminen omana palvelutuotantona.
2. Kehitämme palvelun piirissä olevien asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin perustuvaa palvelun suunnittelua ja toteutusta. Asiakkaat saavat samantasoisia palvelua palveluntuottajasta ja järjestämistavasta riippumatta. Asiakkaiden mahdollisimman suuri itsenäisyys ja oman näköinen elämä on kaiken suunnittelun ja toiminnan lähtökohta.
3. Lyhytaikaishoidon osalta parannamme oman palvelutuotannon käyttöastetta ja hyödynnämme hoitopaikkojen varaamisessa digitaalisia työkaluja.
4. Suunnittelemme päivätoimintaa asiakastarpeen mukaisesti ja lisäämme päivätoimintojen vaihtoehtoja. Hyödynnämme päivätoiminnan toteuttamistavoissa digitaalisia ja liikkuvia palvelumuotoja.
5. Ikäntynyt vammautunut henkilö ohjataan yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti lähtökohtaisesti ikäntyneiden palvelualueen palvelujen piiriin.

Kuva 6. Vammaispalvelujen palvelutuotannon palvelustrategian tavoitteet.

Vuoden 2024 tilinpäätösraportoinnin mukaan oman palvelutuotannon lyhytaikaishoidossa on otettu käyttöön toiminnanohjausjärjestelmä. Oman asumisen palvelutuotannon käyttöaste on saatu nostettua lähes 100 prosenttiin. Käytössä olevilla resursseilla on pystytty tuottamaan enemmän hoitovuorokausia. Päiväaikaista toimintaa on lisätty asumispalveluyksiköissä. Etäpäivätoiminnan käyttöä on lisätty. Suurimmat talousarvio ylitykset tapahtuivat ympärivuorokautisessa asumisessa sekä päiväaikaaisessa toiminnassa.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaispalvelutuotannon palvelustrategian tavoitteet ovat toteutuneet vaihtelevasti.

Tarkastuslautakunnan mielestä vammaispalvelutuotannon vuoden 2024 erityisiä onnistumisia olivat lyhytaikaisen ympärivuorokautisen asumisen oman tuotannon täyttöasteen parantaminen, lyhytaikaishoidon varausjärjestelmän digitalisointi sekä ikääntyneen vammautuneen henkilön palveluihin ohjautumisen toimintatavan käyttöönotto. Kehittämiskohteina voidaan pitää sitä, ettei kotiin annettavan asumisen tuen osuutta saatu kasvatettua ja, että erityisen vaativien asumispalvelujen odotusajat pidentyivät vähän vuoden aikana. Lisäksi oman päivä- ja työtoiminnan käyttöaste jäi tavoiteltua alhaisemmaksi, vaikka päivätoiminnan digitaalisten palvelujen osuutta onnistuttiin kasvattamaan.

Vammaispalvelujen palvelutuotannon yhtenä palvelustrategian lyhytaikaishoidon tavoitteena on parantaa oman palvelutuotannon käyttöastetta ja hyödyntää digitaalisia työkaluja hoitopaikkojen varaamisessa. Tavoitteen toteuttamiselle on asetettu kaksi mittaria. Oman palvelutuotannon täyttöasteen kasvattaminen ja digitalisoidun varausjärjestelmän hyödyntäminen. Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan lyhytaikaisen ympärivuorokautisen asumisen oman tuotannon täyttöaste oli vuoden 2024 lopulla noin 99 prosenttia ja digitaalinen työkalu otettiin käyttöön vuoden 2024 aikana. Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoite on toteutunut.

Ikääntyneiden vammautuneiden henkilöiden osalta tavoitteena on ohjata heidät yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ikääntyneiden palvelualueen palveluihin. Tämä toimintatapa otettiin käyttöön vuoden 2024 aikana, jonka perusteella tavoite on toteutunut. Tavoitteella ei ole seurattavaa mittaria.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen vammaisneuvostot antoivat syksyllä 2024 lausunnot vammaispalvelujen toimivuudesta alueillaan ja HUS-yhtymässä. Hyvinvointialueilla korostui lausuntojen mukaan vammaispalvelujen päivä- ja työtoiminnan vähentyminen tai valinnan mahdollisuuksien vähyyys. Lisäksi asumispalvelujen tarjonta on koettu riittämättömäksi, ja erikoissairaanhoidon palveluihin pääsy HUS-yhtymässä on koettu vaikeaksi. Esimerkiksi hoidontarpeen kiireellisyydestä huolimatta palvelua on jouduttu odottamaan tai epätietoisuuden vuoksi palveluja ei ole saatu. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisneuvoston lausunnon mukaan palveluista on kuitenkin saatu hyvää palautetta, kun asiakas on päässyt palvelujen piiriin. Vammaispalvelujen palvelutuotannon palvelustrategiassa ei ole asetettu tavoitteita HUS-yhtymän järjestämän erikoissairaanhoidon palveluihin liittyen.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaispalvelujen palvelutuotannon useilla palvelustrategian tavoitteilla voidaan vastata vammaisneuvostojen esittämiin huoliin. Palvelustrategiassa yhtenä tavoitteena on suunnitella päivätoimintaa asiakastarpeiden mukaisesti ja lisätä päivätoiminnan vaihtoehtoja. Lisäksi hyödyntää päivätoiminnan toteuttamisessa digitaalisia ja liikkuvia palvelumuotoja. Tavoitteen toteuttamiselle on asetettu kaksi mittaria. Oman palvelutuotannon yksiköiden täyttöasteen parantaminen yli 95 prosenttiin vuoteen 2025 mennessä ja päivätoiminnan digitaalisten palvelujen osuuden kasvattaminen. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan oman päivä- ja työtoiminnan käyttöaste oli vuoden 2024 lopulla 79 prosenttia. Päivätoiminnan digitaalisten palvelujen osuus

kasvoi vuoden 2024 aikana noin 28 prosenttia. Marraskuussa 2024 käyttäjiä oli 180 henkilöä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite ei ole toteutunut.

Asumispalvelujen monipuolisuuden lisäämisellä pyritään vastaamaan vammaisneuvostojen kokemukseen asumispalvelujen tarjonnan riittämättömyydestä. Tavoitteena on erityisesti itsenäisen asumisen tukemisen lisääminen ja erityisen vaativan asumisen tuottaminen omana palvelutuotantona. Tavoitteen toteuttamiselle on asetettu kaksi mittaria. Kotiin annettavan asumisen tuen suhteellisen määrän kasvattaminen vuosittain suhteessa muihin asumispalveluihin sekä erityisen vaativien asumispalvelujen odotusaikojen lyheneminen ja epätarkeituksenmukaisten palvelujen ostojen väheneminen. Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan kotiin annettavan asumisen tuen suhteellinen osuus ei ollut vielä vuoden 2024 loppuun mennessä kasvanut, mutta erityisen vaativan asumisen tarveselvitys oli aloitettu. Erityisen vaativien asumispalvelujen odotusajat pidentyivät vähän vuoden aikana. Vammaispalvelujen saatavuutta seurataan asumispalvelupaikkaa odottavien määrällä, joka oli vuoden 2024 lopulla 34 henkilöä. Vuoden 2024 alun tilanteesta ei ole raportointia. Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoite ei ole toteutunut.

Vammaisneuvostojen lausunnoissa ilmeni lisäksi se, että vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden ei katsottu olevan riittävän laajaa sekä osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien koettiin olevan liian rajalliset tarpeisiin nähden. Esimerkiksi vammaisten henkilöiden kuuleminen palvelujen järjestämisessä yksilöllisten tarpeiden mukaisesti on koettu ajoittain puutteelliseksi. Vammaispalvelujen palvelustrategiassa ei ole asetettu erityistä tavoitetta osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksille, mutta ne on huomioitu palvelustrategian yleisissä asiakastavoitteissa.

Vammaispalvelujen palvelutuotannon palvelustrategiassa on tavoitteena kehittää palvelujen suunnittelua ja toteutusta asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti sekä varmistaa, että asiakkaat saavat samantasoista palvelua riippumatta palveluntuottajasta ja järjestämistavasta. Kaiken toiminnan lähtökohtana on asiakkaiden mahdollisimman suuri itsenäisyys ja oman näköinen elämä. Tavoitteen toteutumista mitataan asiakaskokemuksella. Asiakaskokemuksen osalta erityisesti itsenäisyyden kokemuksen tulisi olla hyvällä tasolla. Tarkastuslautakunnan saamien selvitysten mukaan riittävän hyvälle tasolle ei kuitenkaan ole määritelty arvoa. Tämän perusteella tavoite ei ole vuoden 2024 osalta toteutunut.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisneuvoston lausunnossa korostui huoli ruotsinkielisten asiakkaiden palvelujen saatavuudesta erityisesti HUS-yhtymän järjestämissä kehitysvammaisten erityishuollon palveluissa. Espoon alueella havaittiin haasteita ruotsin kielen toteutumisessa työntekijöiden vieraskielisyyden vuoksi. Lisäksi vieraskielisten asiakkaiden määrä ja puhuttujen kielten moninaisuus koettiin haasteelliseksi. Vantaa-Keravalla sen sijaan kehittämiskohteena nousi esille maahanmuuttajataustaisten henkilöiden parempi huomioiminen vammaispalveluissa. Vammaispalvelujen palvelustrategiassa ei ole asetettu erityisiä tavoitteita ruotsinkielisten palvelujen saatavuudelle tai vieraskielisyyden huomioimiselle. Sen sijaan palvelustrategian henkilöstö- ja asiakastavoitteissa on asetettu tavoitteita ruotsin kielen osaamisen vahvistamiseksi ja ruotsinkielisten palvelujen turvaamiseksi. Lisäksi yleisenä asiakastavoitteena on, että hyvinvointialueen palvelut vastaavat monimuotoisen ja muuttuvan väestön tarpeisiin.

5.

Ikääntyneiden palvelut

Tarkastuslautakunnan huomiot

Ikääntyneiden palveluille on asetettu 20 palvelustrategista tavoitetta vuosien 2024 ja 2026 välille. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan vuonna 2024 näistä 11 tavoitetta toteutui, kolme ei toteutunut ja kuuden toteutumisesta ei voitu arvioida. Monilta osin palvelustrategian tavoitteet ja mittarit ovat päällekkäisiä, ja samoilla mittareilla pyritään selittämään useamman tavoitteen toteutumista. Tämä kertoo tarkastuslautakunnalle vielä siitä, että palveluiden strateginen ohjaus ja operatiivinen johtaminen eivät täysin kohtaa hyvinvointialueen arjessa.

Ikääntyneiden asumispalvelujen palvelustrategian tavoitteet ovat toteutuneet vuonna 2024. Sen sijaan ikääntyneiden palvelujen neuvonnan, ohjauksen ja arvioinnin, kotona asumista tukevien palvelujen sekä sairaalapalvelujen vuoden 2024 tavoitteet ovat toteutuneet vaihtelevasti. Omaishoidon kehittämissuunnitelma on laadittu vuodelle 2025 ja ikäverkosto on toiminnassa sekä yhteistyötä kuntien ja järjestöjen kanssa on edistetty. Lisäksi Seniori-infon toimintaa on kehitetty ja asiakas kyetään tavoittamaan pääosin vuorokauden sisällä yhteydenotosta. Haasteena on kuitenkin vielä se, että takaisinsoittojärjestelmä ei täysin toimi eikä asiakas aina saa yhteyttä Seniori-infoon. Seniori-infoon tulisi saada yhteys saman päivän aikana. Näin ikääntyneiden ohjautuminen suoraan oikeaan palveluun, kuten kotihoitoon voi vähentää tarpeettomia sairaalakäyntejä.

Kotona asumista tukevien palvelujen kotihoidon käynneistä on vuonna 2024 toteutettu etänä noin yhdeksän prosenttia. Länsi-Uudellamaalla on arvioitu, että ei ole realistista eikä tarkoituksenmukaista tavoitella 20 prosentin tasoa etähoidossa. Lääkeautomaattien osuus on yli kaksinkertaistunut ja lääkeautomaattipalvelua saavien asiakkaiden osuus säännöllisen kotihoidon asiakkaista oli vuoden 2024 syyskuussa 23 prosenttia. Sensoriteknologian käyttöönoton edistäminen ei ole ollut toimintavuoden aikana tarkoituksenmukaista. Sensoriteknologialla tarkoitetaan muun muassa kotiin asennettavia tai puettavia tunnistimia, jotka voivat mitata esimerkiksi liikettä, terveydentilaa, oven käyntiä ja kodinkoneiden energian kulutusta.

Länsi-Uudellamaalla on määritelty asumispalvelujen yhtenäiset kriteerit ja palvelujen sisältö. Vuoden 2024 aikana asumispalvelujen yhteisöllistä asumista on lisätty omiin yksiköihin ja yhteisöllinen asuminen on ollut tavoitellusti ensisijaisena asumispalveluna. Myös teknologian ja digitaalisten ratkaisujen hyödyntämistä on tehostettu ja asiakkaiden virkistykseksi ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi on hyödynnetty digilaitteita ja sisältöpalveluja. Lisäksi on luovuttu pitkäaikaisen asumisen laitoshoidosta vuoden 2024 aikana. Huomioitavaa on kuitenkin, että tukipalvelujen muutokset toimintavuoden lopulla ovat nostaneet oman palvelutuotannon ympärivuorokautisen palveluasumisen hoitovuorokauden hinnan lähtötasoa eikä ostopalvelujen hintataso ollut vielä tarkasteluhetkellä kaikissa yksiköissä kilpailukykyinen.

Länsi-Uudellamaalla kotisairaala ja Liikkuva sairaala toimivat ikääntyneiden ensisijaisina sairaalapalveluina koko alueella. Toimintavuoden aikana geriatrian poliklinikan hoitoprosessia on yhtenäistetty ja asiakkaiden hoitoon pääsy on sujuvaa. Myös palliatiivisen hoidon saatavuus on parantunut. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä asiana sitä, että siirtoviivepäivien määrä on vähentynyt. Kuitenkin tavoitteeseen, jossa siirtoviiveitä ei synny, on vielä matkaa. Tarkastuslautakunnalla ei ole riittävää tietoa osastohoidon kuntoutuksen alkamisesta perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidon osastoilla tapahtuvaan kuntoutukseen ei toistaiseksi ole onnistuttu vaikuttamaan. Etäkonsultaatioita ei hyödynnetä tarkasteluhetkellä sairaalapalvelujen palvelulinjalla.

Vuonna 2024 ikääntyneiden palveluissa seurattiin palvelutarpeen arviointia, kotihoidon palvelujen aloitusta, omaishoidon tuen myöntämistä, pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen paikan myöntämistä sekä Espoon sairaalan NPS-tulosta. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on otettu käyttöön valtakunnallinen RAI (Resident Assessment Instrument) -arviointijärjestelmä jo vuoden 2023 alkupuolella. Järjestelmä auttaa arvioimaan ikäihmisten toimintakykyä ja palvelutarpeita. RAI-arviointien avulla kerätään tietoa, jonka perusteella suunnitellaan yksilöllisiä hoito- ja palvelusuunnitelmia. Tarkastuslautakunta toteaa, että 75-vuotta täyttäneiden palvelutarpeen arviointi on aloitettu lakisääteisessä määräajassa vuonna 2024.

Omaishoidon tuen ja pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkojen myöntäminen ovat pääosin toteutuneet lakisääteisessä kolmen kuukauden määräajassa vuonna 2024. Omaishoidon tuen myöntämisen määräaika ylittyi 38 asiakkaan kohdalla ja ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkojen myöntämisen määräaika ylittyi 14 asiakkaan kohdalla. Vuoden 2024 elokuussa ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköiden henkilöstömitoitukset on saatu lakisääteisen minimivaatimuksen ylittävälle tasolle. Säännölliset kotihoidon palvelut tulee aloittaa kolmen kuukauden kuluessa asian vireille tulosta. Palvelujen aloittamisen toteutumisesta lakisääteisessä kolmen kuukauden määräajassa ei ole tarkastuslautakunnalla kuitenkaan riittävää tietoa.

Vuoden 2024 lopulla Espoon sairaalan asiakaskokemusta mittaava NPS-tulos oli 70. Mittarin vastaajamäärät ovat olleet hieman alle 90. Alhaisen vastaajamäärän vuoksi tarkastuslautakunnan on vaikea arvioida Espoon sairaalan asiakaskokemuksen todellista tilaa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen syksyn 2024 asiantuntija-arvion mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella ikääntyneiden palvelujen henkilöstön kielitaito vastasi keskimääräistä heikommin työtehtävien hoitamisen edellyttämää tasoa. Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan ruotsinkielistä henkilökuntaa on riittävästi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vahvoilla ruotsinkielisillä läntisillä alueilla. Sen sijaan itäisellä alueella ruotsinkielisen henkilöstön saatavuudessa on puutteita. Ikääntyneiden palvelujen henkilöstö on myös monikielistä, joten yksiköissä ja palveluissa on usean kielisiä työntekijöitä. Toistaiseksi asian suhteen ei ole kuitenkaan tunnistettu haasteita. Kotihoidon asiakkaiden osalta äidinkieli noudattelee väestötason prosenttiosuutta.

5.1. Palvelujen järjestäminen ja säädökset

Lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (vanhuspalvelulaki) mukaan hyvinvointialueen on järjestettävä iäkkäälle henkilölle laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja, jotka ovat hänen tarpeisiinsa nähden oikea-aikaisia ja riittäviä. Palvelut on toteutettava niin, että ne tukevat iäkkään henkilön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä, itsenäistä suoriutumista ja osallisuutta. Muun palveluntarpeen ennalta ehkäisemiseksi on kiinnitettävä huomiota erityisesti kuntoutumista edistäviin ja kotiin annettaviin palveluihin. Iäkkäälle henkilölle tarjottavien sosiaali- ja terveyspalvelujen on oltava laadukkaita ja niiden on turvattava hänelle hyvä hoito ja huolenpito.

Vanhuspalvelulaissa ikääntyneellä väestöllä tarkoitetaan vanhuuseläkkeeseen oikeuttavassa iässä olevaa väestöä, ja iäkkäällä henkilöllä henkilöä, jonka fyysinen, kognitiivinen, psyykinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta. Kuvassa 7 on esitetty Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ikääntyneiden palvelujen tavoitteita ja tehtäviä vuodelle 2024.

Hyvinvointialueen strateginen päämäärä

Järjestämme ja uudistamme palveluja kestäväällä tavalla

Yksi päämäärän tavoitteista

Pitkän aikavälin talouden tasapainotuksen keskeisiä keinoja ovat monituottajamallin vaikuttava hyödyntäminen, sujuvat hoitopolut, digitalisaation edistäminen, palvelujen rakenteelliset muutokset ja kustannustietoisuus.

Ikääntyneiden palvelujen vuoden 2024 seurattavat mittarit:

Saatavuuden seuranta:

- Palvelutarpeen arviointi
- Kotihoidon palvelujen aloitus
- Omaishoidon tuen myöntäminen
- Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen paikka on myönnetty pääosin 90 vuorokauden sisällä
- Espoon sairaalan NPS

Muutoksen eteneminen palvelustrategiassa kuvatun mukaisesti,
(katso kappaleet 5.2–5.6.)

Tavoitteista vastaava

Ikääntyneiden palvelujen palvelualue järjestää hyvinvointialueen ikääntyneiden neuvonnan, ohjauksen ja arvioinnin, kotona asumista tukevat palvelut, ikääntyneiden asumispalvelut sekä sairaalapalvelujen kokonaisuuden. Tavoitteena on tukea hyvinvointialueen ikääntyneiden itsenäistä ja omatoimista selviytymistä sekä mahdollistaa ikääntyneille turvallinen elämä omassa kodissaan tai kodinomaisessa ympäristössä.

Kuva 7. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ikääntyneiden palvelujen tavoitteita ja tehtäviä vuodelle 2024.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu yhdeksi tavoitteeksi, että pitkän aikavälin talouden tasapainotuksen keskeisiä keinoja ovat monituottajamallin vaikuttava hyödyntäminen, sujuvat hoitopolut, digitalisaation edistäminen, palvelujen rakenteelliset muutokset ja kustannustietoisuus. Hyvinvointialueen strategiaa toteutetaan palvelustrategian avulla. Ikääntyneiden palveluille on asetettu 20 palvelustrategista tavoitetta vuosien 2024 ja 2026 välille. Vuonna 2024 ikääntyneiden palvelujen seurattavia mittareita olivat palvelutarpeen arviointi, kotihoidon palvelujen aloitus, omaishoidon tuen myöntäminen, pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen paikan myöntäminen pääosin 90 vuorokauden sisällä, Espoon sairaalan NPS sekä muutoksen eteneminen palvelustrategiassa kuvatun mukaisesti.

Vuoden 2024 tilinpäätösraportoinnin mukaan keskeisten keinojen kuten monituottajamallin vaikuttava hyödyntäminen, sujuvien hoitopolkujen ja digitalisaation edistäminen, palvelujen rakenteellisten muutosten ja kustannustietoisuuden parantuminen on toteutunut. Hyvinvointialue on onnistunut tasapainottamaan talouttaan lähes tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteessa mainitut keinot ovat keskeisiä kustannustason kasvun hillinnän varmistamiseksi. Tehokas päätöksenteko on mahdollistanut nopean palvelujen uudistamisen.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ikääntyneiden palvelujen piirissä on noin 10 000 asiakasta kuukaudessa, joista säännöllisten palvelujen piirissä noin 80 prosenttia. Näistä kotihoidon asiakkaita on noin 4 600 ja asumispalveluiden noin 3 350 henkilöä. Sairaalapalveluja käyttää kuukaudessa noin 900 henkilöä. Vuonna 2024 ikääntyneiden palvelujen toteuttamiseen varattiin noin 391 miljoonaa euroa, mikä oli noin 22 prosenttia hyvinvointialueen alkupe-
räisen talousarvion toimintakatteesta.

Vuoden 2024 lopussa ikääntyneiden palvelujen henkilöstömäärä oli 3 461, joista noin 78 prosenttia oli vakituisia ja noin 22 prosenttia määräaikaisia. Vuokratyövoiman määrä oli 170 henkilötyövuotta vuoden 2024 lopussa. Vuokratyövoiman käytössä tapahtui vuoden aikana pientä laskua. Seuraavilla infosiivuilla on esitetty toimintavuonna 2024 voimassa olleita ikääntyneiden sosiaalipalvelujen lakisääteisiä määräaikoja.

Toimintavuonna 2024 voimassa olleita ikääntyneiden sosiaalipalvelujen lakisääteisiä määräaikoja

36 § Palvelutarpeen arviointi

Sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaan, kun hyvinvointialueen sosiaalihuollon palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää sosiaalihuollon tarpeesta olevasta henkilöstä, hänen on huolehdittava, että henkilön **kiireellisen avun tarve arvioidaan välittömästi**. Lisäksi henkilöllä on oikeus saada palvelutarpeen arviointi, jollei arvioinnin tekeminen ole ilmeisen tarpeetonta.

Palvelutarpeen arviointi on **aloitettava viipymättä** ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä. Arvioinnin tekeminen on aloitettava **viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä** siitä, kun asiakas, asiakkaan omainen tai läheinen tai hänen laillinen edustajansa on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan hyvinvointialueen viranomaiseen palvelujen saamiseksi, **jos henkilö on yli 75-vuotias**.

Ikääntyneen väestön palvelutarpeen selvitystä tehtäessä on lisäksi noudatettava, mitä vanhuspalvelulaissa säädetään.

75 vuotta täyttäneiden palvelutarpeen arvioinnin aloittaminen määräajassa (7 arkipäivää) Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella

1/2024 tilanne	12/2024 tilanne
100 %	100 %

15 a § RAI-arviointivälineistön käyttäminen

Vanhuspalvelulain mukaan **hyvinvointialueilla on ollut velvollisuus käyttää 1.4.2023 alkaen RAI-arviointivälineistöä** iäkkään henkilön palvelutarpeiden ja toimintakyvyn arvioinnissa. (HE 4/2020 vp)

Vanhuspalvelulain 15 a §:n mukaan hyvinvointialueen on käytettävä RAI-arviointivälineistöä iäkkään henkilön toimintakyvyn arvioinnissa, jos hän 15 §:n 1 momentissa tarkoitetun ammattihenkilön alustavan arvion mukaan tarvitsee säännöllisesti annettavia sosiaalipalveluja hoitonsa ja huolenpitonsa turvaamiseksi. Lisäksi hyvinvointialueen on huolehdittava, että RAI-arviointivälineistöä käytetään myös silloin, kun iäkäs henkilö saa edellä tarkoitettuja hyvinvointialueen järjestämiä palveluja ja hänen olosuhteissaan tapahtuu olennaisia muutoksia. RAI-arviointivälineistö kuuluu 15 §:n 3 momentissa tarkoitettuihin luotettaviin toimintakyvyn arviointivälineisiin.

Sosiaalihuoltolain 39 §:n mukaan palvelutarpeen arviointia on täydennettävä asiakkaalle laadittavalla asiakassuunnitelmalla tai muulla vastaavalla suunnitelmalla, ellei suunnitelman laatiminen ole ilmeisen tarpeetonta.

Toimintavuonna 2024 voimassa olleita ikääntyneiden sosiaalipalvelujen lakisääteisiä määräaikoja

18 § Päätös sosiaalipalvelujen myöntämisestä ja oikeus palveluihin

Vanhuspalvelulain 18 §:n mukaan hyvinvointialueen on tehtävä päätös iäkkään henkilön kiireellisesti tarvitsemien sosiaalipalvelujen myöntämisestä kirjallisen tai suullisen hakemuksen johdosta ja järjestettävä myönnettyt palvelut **viipymättä** siten, ettei iäkkään henkilön oikeus välttämättömään huolenpitoon vaarannu.

Päätös muiden kuin kiireellisten sosiaalipalvelujen myöntämisestä on tehtävä **ilman aiheetonta viivytystä** sen jälkeen, kun kirjallinen tai suullinen hakemus on tullut vireille. Iäkkäällä henkilöllä on oikeus saada hänelle myönnettyt muut kuin kiireelliset sosiaalipalvelut ilman aiheetonta viivytystä. Niitä koskeva päätös on kuitenkin toimeenpantava **viimeistään kolmen kuukauden** kuluttua asian vireille tulosta. Aika voi olla tätä pidempi, jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pidempää aikaa tai toimeenpanon viivästymiselle on muu asiakkaan tarpeeseen liittyvä erityinen peruste.

Säännöllisen kotihoidon palvelun aloitus määräajassa (3 kuukautta) Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella

1/2024 tilanne	12/2024 tilanne
1–7 vuorokauden sisällä palvelutarpeen toteamisesta	1–7 vuorokauden sisällä palvelutarpeen toteamisesta

Omaishoidon tuen myöntäminen määräajassa (3 kuukautta) Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella

1/2024 tilanne	12/2024 tilanne
Alle 100 %	Alle 100 %, keskimäärin 69 vuorokautta

Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen paikan myöntäminen määräajassa (3 kuukautta) Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella

1/2024 tilanne	12/2024 tilanne
Alle 100 %	Alle 100 %, keskimäärin 43 vuorokautta

45 § Sosiaalihuoltoa koskeva päätöksenteko ja toimeenpano

Sosiaalihuoltolain 45 §:n mukaan asiakkaalla on oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalipalvelujen järjestämisestä. Kiireellisiä toimenpiteitä koskeva asia on käsiteltävä ja päätös tehtävä käytettävissä olevien tietojen perusteella **viipymättä** siten, ettei asiakkaan oikeus välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Muissa kuin kiireellisissä asioissa päätös on tehtävä **ilman aiheetonta viivytystä** sen jälkeen, kun asia on tullut vireille.

Päätös on toimeenpantava **kiireellisissä tapauksissa viipymättä** ja muissa kuin kiireellisissä tapauksissa ilman aiheetonta viivytystä. Päätös on kuitenkin toimeenpantava **viimeistään 3 kuukaudessa** asian vireille tulosta. Aika voi olla tätä pidempi, jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pidempää käsittelyaikaa tai toimeenpanon viivästymiselle on muu asiakkaan tarpeeseen liittyvä erityinen peruste. Asian käsittelemisestä ja päätöksenteosta säädetään lisäksi hallintolaissa.

20 § Henkilöstö

Vanhuspalvelulain 20 §:n mukaan toimintayksikössä on oltava henkilöstö, jonka määrä, koulutus ja tehtävärakenne vastaavat toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelun tarvetta ja joka turvaa heille laadukkaat palvelut. Jos toimintayksikön tiloissa hoidettavana olevan iäkkään henkilön toimintakyky on alentunut siten, että hän tarvitsee huolenpitoa vuorokaudenajasta riippumatta, toimintayksikössä on oltava riittävästi henkilöstöä kaikkina vuorokauden aikoina. Lääkehoidon toteuttamiseen saa osallistua vain henkilö, jolla on tehtävän edellyttämä riittävä lääkehoidon koulutus ja osaaminen.

Vuonna 2024 toteutuneen henkilöstömitoituksen tuli olla **vähintään 0,65 työntekijää asiakasta kohden** sosiaalihuoltolain 21 c §:ssä tarkoitetun **ympärivuorokautisen palveluasumisen toimintayksikössä**, jolla on yhteiset toimitilat ja oma työvuorosuunnittelu, ja joka toimii yhden esimiehen alaisuudessa. Toteutunut henkilöstömitoitus tarkoittaa toimintayksikössä paikalla olevien välitöntä asiakastyötä tekevien 3 a §:ssä tarkoitettujen työntekijöiden työpanosta suhteessa toimintayksikössä kolmen viikon seurantajakson aikana olevien asiakkaiden määrään. Välillistä työtä ei oteta huomioon henkilöstömitoituksessa. 1.1.2025 alkaen ympärivuorokautisen palveluasumisen vähimmäishenkilöstömitoituksen määrä on muutettu 0,60 työntekijään asiakasta kohden. (HE 127/2024 vp)

Vanhuspalvelulain 20 §:n mukaan iäkkäiden henkilöiden sosiaalihuoltolain 19 a §:ssä tarkoitettuun kotihoitoon kuuluvat kotikäynnit on suunniteltava mainitun lain 46 b §:n 1 momentin mukaisesti. Kotikäynnejä toteuttavan henkilöstön riittävyys on turvattava mainitun lain 49 b §:n mukaisesti.

Tarkastuslautakunta toteaa, että 75 vuotta täyttäneiden palvelutarpeen arvioinnin aloittaminen on toteutunut lakisääteisessä määräajassa vuoden 2024 aikana. Raportoitujen tietojen mukaan vuoden 2024 aikana palvelutarpeen arviointipyynnöstä arvioinnin aloittamiseen on kulunut enintään seitsemän vuorokautta. Kiireellisen avun tarve on arvioitu välittömästi ja myönnetyt palvelut on järjestetty viipymättä.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on otettu valtakunnallinen RAI (Resident Assessment Instrument) -arviointijärjestelmä käyttöön vuoden 2023 alkupuolella. Järjestelmä auttaa arvioimaan ikäihmisten toimintakykyä ja palvelutarpeita. RAI-arviointien avulla kerätään tietoa, jonka perusteella suunnitellaan yksilöllisiä hoito- ja palvelusuunnitelmia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen syksyn 2024 asiantuntija-arvion mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella oli maan vähiten RAI-arvioituja ikääntyneitä. Asiantuntija-arvion mukaan Länsi-Uudellamaalla tulisi kasvattaa RAI-arviointien peittävyyttä, jotta tunnistetaan ikääntyneiden palvelutarpeissa tapahtuvat muutokset ja varmistetaan oikea-aikainen ohjautuminen tarpeenmukaisiin palveluihin. RAI-arviointivälineistön peittävyys oli Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tietojen mukaan vuoden 2023 lopulla Länsi-Uudellamaalla säännöllisessä kotihoiossa alle 50 prosenttia ja ympärivuorokautisessa palveluasumisessa yli 82 prosenttia.

Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan RAI-arviointivälineistöä käytetään Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella ikääntyneiden palveluissa, kuten Seniori-infossa palvelutarpeen arvioinnissa, kotona asumista tukevissa palveluissa sekä asumispalveluissa. Säännöllisissä palveluissa RAI-arviointi tehdään kuuden kuukauden välein ja aina asiakkaan tilanteen muuttuessa oleellisesti. RAI-vastaavat seuraavat yhdessä esihenkilöiden kanssa RAI-arviointien toteutumista. Tarkastuslautakunnalle jää avoimeksi se, kuinka tarkoituksenmukaisesti RAI-arviointivälineistöä lopulta Länsi-Uudellamaalla käytetään ja kuinka paljon sen peittävyyttä tulisi nostaa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että säännöllisen kotihoidon palvelujen aloittamisen toteutumisesta lakisääteisessä kolmen kuukauden määräajassa ei ole riittävää tietoa. Raportoitujen tietojen mukaan säännöllisen kotihoidon palvelut on aloitettu 1–7 vuorokauden sisällä palvelutarpeen toteamisesta vuoden 2024 aikana. Tarkastuslautakunnalla ei kuitenkaan ole tietoa siitä, kuinka kauan palvelutarpeen toteamiseen on kulunut aikaa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että omaishoidon tuen myöntäminen ja pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkojen myöntäminen ovat pääosin toteutuneet lakisääteisessä kolmen kuukauden määräajassa vuoden 2024 aikana. Raportoitujen tietojen mukaan vuoden 2024 lopulla keskimääräinen omaishoidon tuen odotusaika oli 69 vuorokautta ja määräaika ylittyi 38 asiakkaan kohdalla. Ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkojen myöntäminen tapahtui keskimäärin 43 vuorokaudessa. Seuranta-aikana palveluasumisen paikkojen myöntämisen yli kolmen kuukauden määräaika ylittyi 14 kohdalla. Tarkastuslautakunnalla ei ole kuitenkaan riittävää tietoa siitä, kuinka merkittävänä yli 90 vuorokautta odottaneiden määrää voidaan pitää ja kuinka tilanne olisi korjattavissa lain edellyttämälle tasolle.

Vuonna 2024 ympärivuorokautisen palveluasumisen vähimmäishenkilöstömitoituksen tuli olla 0,65 työntekijää asiakasta kohden. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos seuraa tämän lakisääteisen mitoituksen toteutumista puolivuositain. Huhtikuussa 2024 raportoitiin, että

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella kolmen yksikön mitoitus alittivat vaaditun tason. Tarkastuslautakunnan saamien selvitysten mukaan vuoden 2024 elokuussa ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköiden henkilöstömitoitukset on saatu lakisääteisen minimivaatimuksen ylittävälle tasolle.

Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan vuoden 2024 lopulla Espoon sairaalan asiakaskokemusta mittaava NPS-tulos oli 70. Toimintavuoden aikana tuloksessa tapahtui vähäistä paranemista. NPS-kysely jaetaan Espoon sairaalassa hoitojakson päätteeksi kaikille kotiutuville potilaille. Mittaria käytetään myös kotisairaalassa ja palliatiivisessa yksikössä. Espoon sairaalan mittauksissa vastaajamäärät ovat olleet hieman alle 90. Alhaisen vastaajamäärän vuoksi tarkastuslautakunnan on vaikea arvioida Espoon sairaalan asiakaskokemuksen todellista tilaa. Palvelustrategian tavoitteiden etenemisestä on raportoitu kappaleissa 5.2–5.5.

5.2. Neuvonta, ohjaus ja arviointi (Seniori-info)

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen Seniori-info tarjoaa keskitettyä neuvontaa, arviointia ja ohjausta ikääntyneille. Palvelu vastaa ikääntyneiden sosiaalityössä ja asiakasohjaustiimeissä tehtävistä palvelutarpeen arvioinneista, palvelupäätöksistä ja asiakasohjauksesta. Seniori-info hoitaa myös gerontologista sosiaalityötä, omaishoidon tukea, ikääntyneiden perhehoitoa sekä hyvinvointia edistäviä palveluja.

Seniori-info auttaa ikääntymiseen, hyvinvointiin, arjen sujumiseen ja palveluihin hakeutumiseen liittyvissä asioissa. Palvelua saa puhelimitse, sähköpostitse, digitaalisten kanavien kautta sekä eri toimipisteissä. Seniori-info jakaa tietoa hyvinvointialueen ja muiden ikääntyneitä koskevien palvelujen tarjonnasta myös painettuna. Kuvassa 8 on esitetty ikääntyneiden palvelujen neuvonnan, ohjauksen ja arvioinnin palvelustrategian tavoitteet.

Ikääntyneiden palvelujen neuvonnan, ohjauksen ja arvioinnin palvelustrategian tavoitteet:

1. Asiakas saa helposti yhteyden hyvinvointialueen ikääntyneiden neuvontapalveluun eli Seniori-infoon. Hänen palvelutarpeensa arviointi käynnistyy yhteydenoton aikana.
2. Asiakkaan tarvitsemien palvelujen organisoiminen tapahtuu viiveettä.
3. Etsimme aktiivisesti uusia keinoja omaishoidon tukemiseksi.
4. Kehitämme vaikuttavia hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia palveluja erityisesti tunnistettuihin riskiryhmiin kuuluville ikääntyneille.
5. Ikäihmisten toimintakykyä ja kotona-asumisen edellytyksiä vahvistetaan ja yksinäisyyttä torjutaan yhteistyössä kuntien ja järjestöjen kanssa.

Kuva 8. Ikääntyneiden palvelujen neuvonnan, ohjauksen ja arvioinnin palvelustrategian tavoitteet.

Vuoden 2024 tilinpäätösraportoinnin mukaan Seniori-infossa pääpaino on ollut sujuvan ja yhdenmukaisen palvelutarpeen arvioinnin ja palvelupäätösprosessin rakentamisessa. Palvelupäätökset on keskitetty Seniori-infoon. Omaishoidon vapaanaikaiset palvelut on harmonisoitu. Perhehoitajien valmennuksia toteutui kaksi ja niistä valmistui 14 uutta perhehoitajaa.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ikääntyneiden palvelujen neuvonnan, ohjauksen ja arvioinnin palvelustrategian tavoitteet ovat toteutuneet vaihtelevasti. Tarkastuslautakunnan mielestä neuvonnan, ohjauksen ja arvioinnin vuoden 2024 erityisiä onnistumisia olivat asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin käynnistyminen ensimmäisen yhteydenoton aikana ja omaishoidon kehittämissuunnitelman tekeminen. Lisäksi ikäverkosto on toiminnassa sekä yhteistyötä kuntien ja järjestöjen kanssa on kehitetty.

Helppo pääsy neuvontapalveluihin voi vähentää kiireellisten terveyspalvelujen käyttöä, kun ikääntyneet saavat oikea-aikaista tietoa ja ohjausta tarvittavista palveluista. Seniori-infoon tulisi kuitenkin saada yhteys saman päivän aikana ja palveluvalikoimaa tulisi yhdenmukaistaa palvelujen viiveettömyyden parantamiseksi. Vaikka hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia palveluja on kehitetty sekä kuntien ja järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä on tehty, on tasoa pidettävä riittämättömänä tulevaisuuden tarpeisiin nähden. Esimerkiksi Seniori-infon kautta saatu neuvonta voi ohjata ikääntyneen suoraan oikeaan palveluun, kuten kotihoitoon, mikä vähentää tarpeettomia sairaalakäyntejä.

Ikääntyneiden neuvonnan, ohjauksen ja arvioinnin yhtenä palvelustrategian tavoitteena on varmistaa, että asiakkaat saavat helposti yhteyden Seniori-infoon ja, että palvelutarpeen arviointi käynnistyy heti yhteydenoton aikana. Tavoitteen toteutumista mitataan seuraamalla Seniori-infon kontaktimäärien kehitystä, kuinka moni asiakas saa vastauksen saman päivän aikana sekä sitä, että vuonna 2025 yli 50 prosenttia yhteydenotoista tapahtuu digitaalisten kanavien kautta. Kuten tarkastuslautakunta totesi lakisääteisiä määräaikoja koskevassa kohdassa (katso kappale 5.1), on 75 vuotta täyttäneiden palvelutarpeen arviointi aloitettu lakisääteisessä määräajassa vuoden 2024 aikana.

Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan asiakas voi ottaa yhteyttä Seniori-infoon suorasoitolla, takaisinsoittopyynnöllä, sähköpostilla tai yhteydenottolomakkeella. Yhteydenottojen määrää ja tapoja seurataan kuukausittain. Vuonna 2024 neuvontapalveluun tuli kuukausittain noin 2 000–2 500 yhteydenottoa, joista iso osa oli takaisinsoittopyyntöjä. Vaihtoehtoisten kanavien käyttömahdollisuuksissa on vielä kehitettävää. Takaisinsoittopyynnöistä tavoitettiin 87 prosenttia 24 tunnin sisällä. Vuoden 2024 lopulla noin 30 prosenttia yhteydenotoista tapahtui sähköpostilla ja yhteydenottolomakkeella. Raportoitujen tietojen mukaan palvelutarpeen arviointi käynnistyy ensimmäisestä yhteydenotosta ja asiakas tavoitetaan vuorokauden sisällä pääosin hyvin. Digitaalisten kanavien käytöstä ei ole vielä riittäviä tietoja, mutta vuoden 2024 toiminnan osalta tavoite on toteutunut. Hyvinvointialueen digitaalisen asioinnin sovellus on suunniteltu otettavaksi käyttöön keväällä 2025.

Neuvonnan, ohjauksen ja arvioinnin osalta yhtenä tavoitteena on varmistaa, että asiakkaan tarvitsemat palvelut järjestyvät viiveettä. Tavoitteen toteutumista mitataan määrittelemällä

ja seuraamalla tavoiteaikoja asiakkaan ensikontaktin, myönnettävien palvelujen aloituksen sekä tarvittavien päätösten väliselle kestolle. Raportoitujen tietojen mukaan esimerkiksi omaishoidon tuen ja asumispalveluihin ohjautumisen osalta tavoitteissa on joitain poikkeamia, ja sairaalasta kotiutumisen prosessin mallinnus on kesken. Viiveitä palvelujen organisoimisessa on aiheuttanut myös se, että palveluvalikko ei ole ollut vielä yhdenmukainen koko hyvinvointialueella. Ensisijaisesti tavoiteajat perustuvat lakisääteisiin määräaikoihin. Toisena perusteena on tarveperuste, jolloin tehokkaan asiakasvirtauksen vuoksi joitain prosesseja nopeutetaan lakisääteistä aikaa tiukemmaksi. Näin välttään esimerkiksi siirtoviiveitä.

Tarkastuslautakunnan saama raportointi ei kuitenkaan vastaa siihen, kuinka ikääntyneiden palvelujen saatavuutta seurataan. Kuten tarkastuslautakunta totesi lakisääteisten palvelujen päätösten myöntämistä koskevassa kohdassa (katso kappale 5.1), kotihoidon palvelujen aloittamisen toteutumisesta lakisääteisessä määräajassa ei ole riittävää tietoa. Omaishoidon tuen myöntäminen on pääosin toteutunut lakisääteisessä määräajassa, mutta 38 asiakkaan kohdalla määräaika on ylittynyt. Samoin pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen paikat ovat pääosin toteutuneet lakisääteisessä määräajassa, mutta 14 asiakkaan kohdalla määräaika on ylittynyt. Hyvinvointialueella ei ole myöskään määritelty tavoitteen mukaisesti erillisiä tavoiteaikoja. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoitteen toteutumista ei siksi voida arvioida.

Omaishoidon tukemiseksi tuli aktiivisesti etsiä uusia keinoja. Tavoitteen toteutumista mitataan sillä, onko hyvinvointialueella laadittu suunnitelma omaishoidon järjestämisestä. Lisäksi palvelustrategiassa on määritelty, että vuosien 2024 ja 2026 välillä 75 vuotta täyttäneestä väestöstä 6–7 prosenttia ohjautuu omaishoitoon. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen syksyn 2024 asiantuntija-arvion mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella omaishoitoa saavien osuus on maan pienimpiä. Tarkasteluhetkellä omaishoidonpiirissä on 3,4 prosenttia väestöstä.

Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan omaishoidon kehittämisen suunnitelma on laadittu vuodelle 2025. Omaishoito järjestetään yhdenmukaisesti koko hyvinvointialueella, ja omaishoidon vapaiden järjestämisessä lisätään perhehoidon osuutta. Omaishoitajilta saadun palautteen mukaan merkittävin toive on saada vapaata, ja perhehoidon lisääminen on yksi keino vastata tähän tarpeeseen. Ensimmäiset perhehoitajat koulutettiin vuonna 2023, ja uusia koulutuksia on suunniteltu. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite on toteutunut.

Riskiryhmiin kuuluville ikääntyneille tulee kehittää vaikuttavia hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia palveluja. Vaikuttavien palvelujen kehittämiseksi tulee hyvinvointialueella olla yhtenäiset hyvinvointia edistävät palvelut ikääntyneille, joiden elinoloihin tai elämäntilanteeseen liittyy palvelun tarvetta lisääviä riskitekijöitä. Riskiryhmien tunnistamisessa hyödynnetään muun muassa kohdennettuja terveystarkastuksia ja pilotoidaan uusia toimintamalleja, kuten seniorineuvolaa. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan Terapianavigaattorin käyttöönottoa on kehitetty Seniori-infon yhteydessä ja Olkkaritointia on kohdennettu riskiryhmiin kuuluville ikääntyneille kuten esimerkiksi mielenterveys- ja päihdekuntoutujille. Seniorineuvolaa ei ole toistaiseksi pilotoitu. Tarkastuslautakunnalla ei ole riittävää tietoa siitä, kuinka yhtenäiset hyvinvointia edistävät palvelut ikääntyneille on luotu. Tämän perusteella tavoitteen toteutumista ei voida arvioida.

Palvelujen yhtenäistämisen lisäksi ikäihmisten toimintakykyä ja kotona asumisen edellytyksiä tulee vahvistaa sekä torjua yksinäisyyttä yhteistyössä kuntien ja järjestöjen kanssa. Kuten riskiryhmien palveluissa myös yhteistyön toimivuutta mitataan sillä, onko hyvinvointialueella yhtenäiset hyvinvointia edistävät palvelut ikääntyneille. Raportoitujen tietojen mukaan hyvinvointialueella toimii ikäverkosto, johon osallistuu edustajia hyvinvointialueelta, kunnista ja järjestöistä. Vapaaehtoistoimintaa koordinoivaa VESA-toimintaa on laajennettu, ja paikallisiin ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kehittäviin työryhmiin on osallistuttu. Lisäksi strategiakaudella on kehitetty kuntien ja järjestöjen kanssa muun muassa kotona asumista ja hyvinvointia tukevaa Olkkari-toimintaa. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä sitä, että yhteistyötä ja kehittämistä on tehty, mutta raportointia on pidettävä riittämättömänä, kun tarkasteltavana on ikäihmisten toimintakyvyn kehittäminen ja yksinäisyyden torjuminen. Tavoitteen toteutumista ei voida arvioida.

5.3. Kotona asumista tukevat palvelut

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ikääntyneiden kotona asumista tukevien palvelujen tavoitteena on auttaa asiakkaita elämään turvallisesti ja ylläpitämään toimintakykyään omassa kodissaan. Palvelut on suunnattu ikäihmisille, vammaisille ja muille apua tarvitseville henkilöille, jotka eivät selviydy arjesta itsenäisesti. Ikääntyneille tarjottavat palvelut sisältävät muun muassa kotihoitoa, tukipalveluja, kuntouttavaa päivätoimintaa, etä- ja kotikuntoutusta sekä ostopalveluina hankittuja palveluja ja niiden laadun valvontaa. Kuvassa 9 on esitetty ikääntyneiden palvelujen kotona asumista tukevien palvelujen palvelustrategian tavoitteet.

Ikääntyneiden palvelujen kotona asumista tukevien palvelujen palvelustrategian tavoitteet:

1. Kotona asumisen tuen palvelut toteutetaan ensisijaisesti etäpalveluina. Kehitämme kotihoidossa teknologisia ratkaisuja etähoidon lisäämiseksi.
2. Kasvatamme tukipalvelujen osuutta kotona asumisen tuessa. Lääkkeiden annostelu tapahtuu ensisijaisesti lääkeautomaateilla.
3. Sensoriteknologian avulla asiakas saa tarpeenmukaisen palvelun ennakoivasti ja oikea-aikaisesti. Sensoriteknologia tarkoittaa esimerkiksi kotiin asennettavia tai puettavia tunnisteita, jotka voivat mitata esimerkiksi liikettä, terveydentilaa, oven käyntiä ja kodinkoneiden energian kulutusta.
4. Hoidon suunnittelun ja toteutuksen lähtökohtana on asiakkaan omien voimavarojen hyödyntäminen toimintakyvyn parantamiseksi.
5. Asiakkaan mahdollinen siirtyminen yhteisölliseen tai ympärivuorokautiseen asumiseen on sujuva ja oikea-aikainen.

Kuva 9. Ikääntyneiden palvelujen kotona asumista tukevien palvelujen palvelustrategian tavoitteet.

Vuoden 2024 tilinpäätösraportoinnin mukaan kotona asumisen tuen palveluissa toteutettiin yli 2,1 miljoonaa fyysistä kotikäyntiä vuoden 2024 aikana, palveluiden kehittämisen pääpaino on ollut henkilöstön työhyvinvoinnissa sekä etähoidon ja lääkeautomaattien lisäämisessä. Vuoden lopussa käytössä oli 750 lääkeautomaattia, kasvua vuoden alkuun oli yli 100 laitetta. Myös etähoidon osuus kaikista kotihoidon käynneistä on hieman kasvanut. Kotihoidossa ostopalvelutuotannon osuutta on lisätty yli 100 asiakkaalla vuoden aikana. Useiden palveluiden osalta on toteutettu palvelujen sisällön yhdenmukaistamista ja kehittämistä. Vuokratyövoiman käyttö väheni vuoteen 2023 verrattuna 8 miljoonalla eurolla.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ikääntyneiden palvelujen kotona asumista tukevien palvelujen palvelustrategian tavoitteet ovat toteutuneet vaihtelevasti. Tarkastuslautakunnan mielestä kotona asumista tukevien palvelujen vuoden 2024 erityisiä onnistumisia olivat lääkeautomaattien osuuden yli kaksinkertaistuminen, palvelujen myöntämisen periaatteiden määrittely sekä palveluketjun sujuvuuden merkittävä parantuminen hyvinvointialueen toiminnan aloittamisen jälkeen. Kehittämiskohteina voidaan pitää etähoivan lisäämistä, sensorteknologian käyttöönoton edistämistä sekä yhteisölliseen tai ympärivuorokautiseen asumiseen siirtymän sujuvuuden ja uuteen palveluun pääsemisen nopeuttamista.

Ikääntyneiden kotona asumista tukevien palvelujen yhtenä palvelustrategian tavoitteena on toteuttaa palvelut ensisijaisesti etäpalveluina sekä kehittää kotihoidon teknologisia ratkaisuja etähoidon lisäämiseksi. Tavoitteen toteutumista mitataan sillä, tarjotaanko jokaiselle kotihoidon asiakkaalle eri etähoidon palveluja ja seurataanko etähoidon asiakkaiden osuutta. Lisäksi vuoteen 2026 mennessä yli 20 prosenttia kotihoidon käynneistä tulee toteuttaa etähoidon avulla ja yli 30 prosentilla kotihoidon asiakkaista lääkkeiden annostelun tulee toteutua lääkeautomaateilla.

Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan jokaiselle kotihoidon asiakkaalle tarjotaan etähoidon palveluja, mikäli se palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä todetaan tarkoituksen mukaiseksi. Etähoiva ei ole lisääntynyt tavoitteiden mukaisesti, mutta sen osuus on kasvanut. Tieto perustuu kuukausittain seurattaviin asiakasmääriin. Tarkasteluhetkellä kotihoidon käynneistä toteutetaan etänä noin yhdeksän prosenttia. Länsi-Uudellamaalla on arvioitu, että enää ei ole realistista eikä tarkoituksenmukaista tavoitella 20 prosentin tasoa etähoidossa. Samalla lääkeautomaattien osuus on yli kaksinkertaistunut. Lääkeautomaattipalvelua saavien asiakkaiden osuus säännöllisen kotihoidon asiakkaista oli vuoden 2024 syyskuussa 23 prosenttia. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite on toteutunut.

Kotona asumisen tuessa tavoitteena on kasvattaa tukipalvelujen osuutta ja toteuttaa lääkkeiden annostelu ensisijaisesti lääkeautomaateilla. Kuten edellä todettiin, lääkeautomaattien osuus on yli kaksinkertaistunut. Lisäksi 75 vuotta täyttäneestä väestöstä tulee ohjautua korkeintaan 15–20 prosenttia kotona asumisen tukipalveluihin ja 10 prosenttia säännölliseen kotihoitoon. Tarkastuslautakunnalla ei ole saatavilla tietoa 75 vuotta täyttäneen väestön ohjautumisesta kotona asumisen tukipalveluihin. Sen sijaan säännölliseen kotihoitoon ohjautui vuoden 2024 alussa 75 vuotta täyttäneistä hieman yli 12 prosenttia. Vuoden lopun tilanteesta ei ole kuitenkaan raportoitua tietoa. Tämän perusteella tavoitteen toteutumista ei voida arvioida.

Sensoriteknologian avulla tavoitteena on tarjota asiakkaalle tarpeenmukainen palvelu ennakkoivasti ja oikea-aikaisesti. Sensoriteknologialla tarkoitetaan muun muassa kotiin asennettavia tai puettavia tunnisteita, jotka voivat mitata esimerkiksi liikettä, terveydentilaa, oven käyntiä ja kodinkoneiden energian kulutusta. Tavoitteen toteutumista mitataan sillä, onko sensoriteknologian käyttötilanteet määritelty ja seurataanko sen käyttöönottoa aktiivisesti. Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan sensoriteknologian käyttöönoton edistäminen ei ole ollut tarkoituksenmukaista. Tavoitteena on ensin kehittää eri teknologioiden hallintaa ja yhteensopivuutta osana turvapalveluiden uudenlaista toimintamallia. Tämän perusteella tavoite ei ole toteutunut.

Kotona asumista tukevien palvelujen osalta hoidon suunnittelun ja toteutuksen lähtökohdiana on hyödyntää asiakkaan omia voimavaroja toimintakyvyn parantamiseksi. Kuten edellä, tässäkin seurataan 75 vuotta täyttäneiden ohjautumista palveluissa, eikä vuoden 2024 raportoidut tiedot olleet riittäviä. Toisena seurattavana asiana on, että asiakkaat siirtyvät yhteisölliseen ja ympärivuorokautiseen hoitoon oikea-aikaisesti. Siirtymisen tulisi tapahtua nopeasti. Raportoitujen tietojen mukaan palvelujen myöntämisen periaatteet on määritelty ja palvelutarpeen arvioinnin käynnistymistä, siihen kuluva ajanjakso ja aika, kun asiakas saa paikan, seurataan. Kotikuntoutuksella on yhteinen toimintamalli koko alueella, ja henkilöstön kuntouttavan työotteen osaaminen on vahvistunut. Vaikka jälkimmäinen seurattava asia on toteutunut, ei toimintakyvyn parantamista koskevan tavoitteen toteutumista voi kuitenkaan arvioida.

Asiakkaan mahdollinen siirtyminen yhteisölliseen tai ympärivuorokautiseen asumiseen tulee olla sujuvaa ja oikea-aikaista. Raportoitujen tietojen mukaan palvelujen myöntämisen periaatteet on määritelty ja asiakkaalle perustellaan päätöksissä, miksi he ovat tai eivät ole oikeutettuja hakemaansa palveluun. Tarkasteluhetkellä sujuvaa ja oikea-aikaista siirtymää pystytään seuraamaan. Palveluketjun sujuvuus on parantunut merkittävästi hyvinvointialueen toiminnan aloittamisen jälkeen, mutta siirtymän sujuvuutta ja uuteen palveluun pääsemisen nopeutta tulee kuitenkin edelleen kehittää. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite on toteutunut.

5.4. Asumispalvelut

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ikääntyneiden asumispalvelujen tehtävänä on tukea ja edistää yhdessä asukkaiden ja asiakkaiden kanssa heidän hyvinvointiaan, terveyttään ja turvallisuuttaan. Asumispalvelut varmistavat, että kaikille tarjotaan oikea-aikaiset ja tasavertaiset palvelut, jotka vastaavat asiakkaiden tarpeita ja joiden laatua myös valvotaan. Ikääntyneille tarjottaviin asumispalveluihin kuuluvat muun muassa yhteisöllinen asuminen, lyhytaikainen ympärivuorokautinen palveluasuminen, lyhytaikaiset arviointi- ja kuntoutusjaksot, pitkäaikainen ympärivuorokautinen palveluasuminen sekä ostopalveluina hankitut palvelut ja niiden laadun valvonta. Kuvassa 10 on esitetty ikääntyneiden palvelujen asumispalvelujen palvelustrategian tavoitteet.

Ikääntyneiden palvelujen asumispalvelujen palvelustrategian tavoitteet:

1. Lyhytaikaishoito sekä arviointi- ja kuntoutusyksiköt edistävät asiakkaan toimintakykyä ja kotona asumisen mahdollisuuksia. Toiminta tukee kotona asumista, sairaalasta kotiutumista ja omaishoitajien jaksamista.
2. Asiakkaan palvelun tarve huomioiden, yhteisöllinen asuminen on ensisijainen asumispalvelu. Palvelua tuottavat sekä hyvinvointialueen oman palvelutuotannon yksiköt että ostopalveluyksiköt.
3. Asiakkaat saavat yhtä hyvää palvelua kaikissa samaa palvelua tuottavissa asumisyksiköissä. Palvelujen sisältö ja henkilöstömitoitus on harmonisoitu.
4. Luovumme pitkäaikaisesta asumisesta laitoshoidossa.

Kuva 10. Ikääntyneiden palvelujen asumispalvelujen palvelustrategian tavoitteet.

Vuoden 2024 tilinpäätösraportoinnin mukaan asumispalveluissa on jatkettu toiminnan harmonisointia. Yhteisöllisen asumisen tarjontaa on lisätty. Lyhytaikaishoidon ylikapasiteettia on siirretty pitkäaikaiseen ympärivuorokautiseen asumiseen. Ympärivuorokautisen palveluasumisen paikkoja jouduttiin hankkimaan ennakoitua enemmän sujuvan asiakasprosessin varmistamiseksi. Pitkäaikaisen laitoshoidon asiakkaiden palvelu muutettiin ympärivuorokautiseksi palveluasumiseksi. Suunnitellut palveluverkkomuutokset toteutettiin Siuntiossa ja Lohjalla. Henkilöstötilanne parani ja vuokratyövoiman käyttöä saatiin vähennettyä. Yhdessä seniori-infon kanssa on tehostettu asiakkaiden sijoittumisen prosessia, mikä näkyy paikkaa odottavien määrän laskuna.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ikääntyneiden asumispalvelujen palvelustrategian tavoitteet ovat toteutuneet. Tarkastuslautakunnan mielestä asumispalvelujen vuoden 2024 onnistumisina voidaan pitää palveluasumisen yhtenäisten kriteerien määrittelyä ja palvelujen sisältöjen yhtenäistämistä, yhteisöllisen asumisen lisääntymistä omissa yksiköissä sekä sitä, että yhteisöllinen asuminen on Länsi-Uudellamaalla ensisijainen asumispalvelu. Lisäksi teknologian ja digitaalisten ratkaisujen hyödyntämistä on tehostettu ja pitkäaikaisen asumisen laitoshoidosta on luovuttu tavoitteiden mukaisesti vuoden 2024 aikana. Kehittämiskohteina voidaan pitää tukipalvelujen muutosten aiheuttamaa hoitovuorokauden hinnan lähtötason nousua ja sitä, että ostopalvelujen hintataso ei ole vielä kaikissa yksiköissä kilpailukykyinen.

Ikääntyneiden asumispalvelujen yhtenä palvelustrategian tavoitteena on, että lyhytaikaishoito sekä arviointi- ja kuntoutusyksiköt edistävät asiakkaan toimintakykyä ja kotona asumisen mahdollisuuksia. Toiminta tukee kotona asumista, sairaalasta kotiutumista ja omaishoitajien jaksamista. Tavoitteen toteutumista mitataan sillä, onko lyhytaikaishoidolle ja arviointi- ja kuntoutusyksiköille määritelty yhteiset kriteerit ja tavoitteet sekä seurataanko niiden noudattamista aktiivisesti. Raportoitujen tietojen mukaan kaikkeen lyhytaikaiseen palveluasumiseen on määritelty yhtenäiset kriteerit. Seniori-infossa seurataan asiakkaiden

sijoittumista ja koulutetaan henkilöstöä kriteerien yhtenäiseen käyttöön. Arviointiyksiköiden ja lyhytaikaishoidon toimintaa yhdenmukaistetaan yhteistyössä sairaalapalvelujen kanssa. Lisäksi sairaalapalveluissa on käytössä toimintamalliin ohjaus. Lyhytaikaishoidon jaksoilla on pyritty tukemaan omaishoitoperheitä ja asiakasohjausta kehitetään yhteistyössä Seniori-infon kanssa. Lyhytaikaishoidon yksiköissä kehitetään asiakkaiden toimintakyvyn edistämistä erillisessä projektissa. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite on toteutunut.

Yhteisöllisen asumisen tulee olla ensisijainen asumispalvelu. Palvelua tuottavat sekä hyvinvointialueen oman palvelutuotannon yksiköt että ostopalveluyksiköt. Lisäämällä yhteisöllisen asumisen paikkoja pyritään 75 vuotta täyttäneiden määrää yhteisöllisessä asumisessa kasvattamaan kahteen prosenttiin. Lisäksi asumispalvelujen kriteerit ja palvelun sisällöt tulee olla yhtenäistetty vuoden 2024 aikana sekä ympärivuorokautista palveluasumista tulee keskittää sopivan kokoisiin ja osin hybridimallisiin yksiköihin väestön ja palvelujen keskittymisiin. Tarkastuslautakunnalle raportoidun tiedon mukaan yhteisöllinen asuminen on Länsi-Uudellamaalla ensisijainen asumispalvelu. Yhteisöllistä asumista on lisätty omissa yksiköissä. Samalla valmistellaan ostopalveluina tuotettavien asumispaikkojen lisäämistä. Myös Seniori-info on osallistunut yhteisöllisen palvelukonseptin laatimiseen. Riittävät täyttöastetiedot ovat saatavilla vain Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen omista yksiköistä, yksityisiltä palveluntarjoajilta paikkoja ostetaan tarpeen mukaan.

Alle prosentti 75 vuotta täyttäneestä väestöstä asui vuoden 2024 alussa yhteisöllisessä asumisessa. Samaan aikaan hieman alle kuusi prosenttia 75 vuotta täyttäneestä väestöstä asui ympärivuorokautisessa palveluasumisessa. Toimintavuoden lopun tilanteesta ei ole tarkastuslautakunnalla kuitenkaan raportoitua tietoa.

Asumispalvelujen sisältöjä on yhtenäistetty, ja ympärivuorokautisen palveluasumisen palvelukuvaus on päivitetty. Lisäksi yhteisöllisen asumisen palvelukuvaus on laadittu vuoden 2024 aikana. Tarkastuslautakunnalle raportoidun tiedon mukaan palvelujen sisältöjä yhtenäistään ja muokataan jatkuvasti vastaamaan palvelunkuvauksia. Asumispalvelujen verkostossa on myös tehty muutoksia, jotka ovat edistäneet tavoitteen saavuttamista. Aluevaltuusto päätti vuonna 2023 Kaisankallion ja Azalean lakkauttamisesta, ja vuonna 2024 Villa Charlotan lakkauttamisesta. Aluehallitus sitoutui keväällä 2024 Liljedahlkadun hankkeeseen Tammisaarella, mikä johtaa muutamien pienien hajautettujen yksiköiden luopumiseen. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite on toteutunut.

Asiakkaiden tulee saada yhtä hyvää palvelua kaikissa samaa palvelua tuottavissa asumisyksiköissä, ja palvelujen sisällön ja henkilömitoituksen tulee olla harmonisoitu. Asumisvuorokauden hinnan tulee laskea omassa palvelutuotannossa ja sen tulee olla kilpailukykyinen ostopalvelujen hintatasoon nähden. Lisäksi teknologian ja digitaalisten ratkaisujen hyödyntämistä tulee tehostaa asumispalveluissa. Vuoden 2024 aikana tuli yhtenäistää asumispalvelujen kriteerit ja palvelun sisällöt. Raportoitujen tietojen mukaan yhtenäiset asumispalvelujen kriteerit on määriteltä. Henkilöstömitoitusta on harmonisoitu ja mitoituksen toteutumista seurataan viikoittain. Yhteisiä toimintatapoja on ohjeistettu ja henkilöstöä koulutettu. Myös RAI-toimintakykymittariston seuranta tehdään kaikissa yksiköissä.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstökustannukset ovat alentuneet vuoden 2024 aikana, mutta tukipalvelujen muutokset vuoden 2024

syyskaudella ovat nostaneet hoitovuorokauden hinnan lähtötasoa korkeammalle tasolle. Osassa yksiköistä hinta on kilpailukykyinen ostopalvelujen hintatasoon nähden. Vuoden 2024 lopulla ikääntyneiden ympärivuorokautisen palveluasumisen vuorokausikustannus oli ostopalveluna noin 11 prosenttia omaa tuotantoa edullisempaa. Teknologian ja digitaalisten ratkaisujen hyödyntämistä asumispalveluissa on tehostettu. Asiakkaiden virkistykseksi ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi hyödynnetään digilaitteita ja sisältöpalveluja. Asiakaskohtaisia turvajärjestelmiä, kuten ovihälyttimiä, on otettu käyttöön. Näiden perusteella palvelujen yhtenäistämisen tavoite on toteutunut. Lisäksi tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan pitkäaikaisesta asumisesta laitoshoidossa on tavoitteen mukaisesti luovuttu vuoden 2024 aikana.

5.5. Sairaalapalvelut

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ikääntyneiden sairaalapalvelut tarjoavat perusterveydenhuollon sairaalapalveluja, geriatrian poliklinikkapalveluja sekä kotiin vietäviä palveluja, kuten kotisairaalan ja liikkuvan sairaalan palveluja. Kotisairaalan toimintaan sisältyvät myös palliatiivinen- ja infuusiopoliklinikka. Sairaalapalvelut huolehtivat lisäksi ikääntyneiden asumispalvelujen ja kotihoidon lääkäripalveluista.

Liikkuva sairaala tukee ympärivuorokautisessa palveluasumisessa ja kotihoidossa olevia asiakkaita puoliakuuteissa päivystystilanteissa, ja toimii ympärivuorokautisesti korvaten asiakkaan käynnin päivystyspoliklinikalla. Liikkuva sairaala tarjoaa puhelinarvioita ja tarvittaessa kotikäyntejä, jotka toteuttaa sairaanhoitaja. Hoito voi jatkua kotisairaala käynnein. Kotisairaala hoitaa asiakasta kotona, palvelutalossa tai hoivakodissa, ja käyntien välillä asiakkaan tulee selvitä itsenäisesti tai avun turvin. Kotisairaala voi toteuttaa vaativaa lääkahoitoa ja osallistua palliatiiviseen hoitoon tai saattohoitoon. Liikkuvan sairaalan ja kotisairaalan palveluja on saatavilla koko hyvinvointialueella. Kuvassa 11 on esitetty ikääntyneiden palvelujen sairaalapalvelujen palvelustrategian tavoitteet.

Ikääntyneiden palvelujen sairaalapalvelujen palvelustrategian tavoitteet:

1. Liikkuva sairaala arvioi ja aloittaa hoidon kotihoidon ja ikääntyneiden asumispalvelujen asiakkaiden akuuteissa tilanteissa. Asiakkailla on laadittuna kattava ennakoiva hoitosuunnitelma.
2. Kotisairaala on sairaalahoidon ensisijainen muoto.
3. Geriatrian poliklinikan hoito- ja konsultaatioprosessi on sujuva ja viiveetön.
4. Osastohoidossa kuntoutus alkaa välittömästi ja tähtää potilaan kotiuttamiseen, potilaan edeltävä toimintakyky huomioiden. Kuntoutusvaade koskee myös hoitoa erikoissairaanhoidossa. Osastopaikkojen määrä vastaa alueellisesti väestön tarpeita.
5. Palliativista osaavaa hoitoa on saatavilla koko alueella.
6. Hyödynnämme kattavasti etäkonsultaatioita.

Kuva 11. Ikääntyneiden palvelujen sairaalapalvelujen palvelustrategian tavoitteet.

Vuoden 2024 tilinpäätösraportoinnin mukaan sairaalapalveluissa on potilasohjausta yhteinäistämällä ja kaikki käytettävissä olevat paikat hyödyntämällä saatu erikoissairaanhoidon siirtoviivetilanne selvästi korjautumaan vuoden 2022 tilanteeseen verrattuna. Vuoden 2024 aikana siirtoviivepäivien määrä laski vuodesta 2023 70 prosenttia, ja vuodesta 2022 88 prosenttia. Kotisairaalatoimintojen liikkeenluovutus HUS-yhtymältä toteutui suunnitellusti 1.1.2024. Kotisairaalatoimintojen laajentumisen jälkeen sairaalapalveluiden palvelulinjalla pystyttiin lopettamaan paikkojen ostaminen Kaunialan sairaalasta kevään 2024 aikana, ja toteuttamaan kesän 2024 aikana maltillisia paikkasulkuja. Liikkuvan sairaalan palvelut laajentuivat kotisairaalatoiminnan liikkeenluovutuksen jälkeen koko hyvinvointialueelle. Tämän seurauksena kotihoidon asiakkaiden päivystyskäynnit ovat vähentyneet alueilla, joissa Liisan toiminta alkoi uutena palveluna.

Vuoden 2024 tilinpäätösraportoinnin mukaan palvelujen verkoston päätösten mukaisesti sairaalatasoista hoitoa keskitetään sairaalakampuksille. Tämän päätöksen mukaisesti vuoden 2024 aikana sairaalapalveluiden osastoja profiloitiin uudestaan potilaiden tarpeita vastaaviksi. Hangon ja Karkkilan osastojen profiili muuttui arviointiyksiköiksi. Vuoden 2024 aikana valmisteltiin Siuntion osaston lakkautusta ja HUS-yhtymän Raaseporin sairaalassa sijaitsevan kombo-osaston liikkeenluovutusta hyvinvointialueelle. Sairaalapalveluiden henkilöstötilanne parani, ja kaikki sulussa olleet osastopaikat saatiin avattua myös Espoon sairaalassa. Vuokratyövoiman käyttöä pystyttiin vähentämään sekä hoitohenkilökunnassa että lääkäreissä.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ikääntyneiden sairaalapalvelujen palvelustrategian tavoitteet ovat toteutuneet vaihtelevasti. Tarkastuslautakunnan mielestä sairaalapalvelujen vuoden 2024 erityisiä onnistumisia olivat kotisairaalan ja Liikkuvan sairaalan palvelujen ensisijaisuuden toteutuminen sairaalapalveluissa ja niiden laajentuminen koko alueella. Lisäksi geriatrian poliklinikan hoitoprosessi on yhtenäistetty ja asiakkaat pääsevät sujuvasti hoitoon, palliatiivisen hoidon saatavuus on parantunut sekä siirtoviivepäivien määrä on vähentynyt. Kehittämiskohteina voidaan pitää kotihoidon ja asumispalvelujen päivystysläheteiden määrän vähentämistä, erikoissairaanhoidon osastoilla tapahtuvan kuntoutuksen aloittamista sekä etäkonsultaatioiden hyödyntämistä.

Ikääntyneiden sairaalapalvelujen yhtenä palvelustrategian tavoitteena on, että Liikkuva sairaala arvioi ja aloittaa hoidon kotihoidon sekä ikääntyneiden asumispalvelujen asiakkaiden akuuteissa tilanteissa ja, että asiakkailla on laadittuna kattava ennakoiva hoitosuunnitelma. Tavoitteen toteutumista mitataan sillä, että sairaalapalvelujen nykyinen kokonaispaikkamäärä ei kasva väestön ikääntymisen suhteessa ja päivystyksen käyttö vähenee. Lisäksi Liikkuvan sairaalan tulee ratkaista 40 prosenttia kotihoidon ja 90 prosenttia asumispalvelujen akuuteista tapahtumista vuoteen 2026 mennessä. Raportoitujen tietojen mukaan Liikkuvan sairaalan palvelut ovat laajentuneet kattamaan koko hyvinvointialueen keväästä 2024 alkaen, mutta tarkastuslautakunnalla ei ole tietoa siitä, kuinka monta prosenttia kotihoidon ja asumispalvelujen akuuteista tapahtumista se tässä vaiheessa kattaa.

Tarkastuslautakunnalla ei ole riittävää tietoa siitä, onko Liikkuvan sairaalan asiakkailla laadittuna kattava ennakoiva hoitosuunnitelma. Raportoitujen tietojen mukaan hoitosuunnitelmien laatimista seurataan tulevaisuudessa tiiviimmin. Kotihoidon ja asumispalvelujen päivystysläheteiden määrä ei ole vielä tarkasteluhetkellä kääntynyt selkeään laskuun eikä sairaalapaikkojen kokonaismäärä ole kasvanut samassa suhteessa väestön ikääntymisen kanssa. Osa sairaalatasoisista osastopaikoista on profiloitu arviointiyksiköksi vuonna 2024 vastaamaan ikääntyvän väestön palvelutarvetta. Sairaalatoimintojen laajentumisen jälkeen sairaalapalvelujen palvelulinjalla lopetettiin paikkojen ostaminen Kaunialan sairaalasta. Samalla kesän 2024 aikana tehtiin maltillisia paikkasulkuja. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoitteen toteutumista ei voida arvioida.

Kotisairaalan tulee toimia sairaalahoidon ensisijaisena muotona. Kuten edellä todettiin, sairaalapaikkojen kokonaismäärä ei ole kasvanut samassa suhteessa väestön ikääntymisen kanssa. Lisäksi päivystyksen käytön tulee vähentyä, kotisairaalan käytön osuutta sairaalahoidosta tulee seurata ja kriteerit tilanteille, joissa kotisairaala ei riitä sairaalahoitona, tulee määritellä. Raportoitujen tietojen mukaan kotisairaala ja Liikkuva sairaala toimivat sairaalapalveluiden ensisijaisena muotona. Yhtenäinen toiminta vahvistaa myös palliatiivisen hoidon toteutumista koko alueella. Kotihoidon asiakkaiden päivystyskäynnit ovat vähentyneet alueilla, joihin Liikkuvan sairaalan toiminta on laajentunut. Hyvinvointialueella on käytössä kotisairaalan potilasohjausta koskeva ohje. Kotisairaalan käytön toteutumista sairaalahoidon osalta seurataan ja arvioidaan sairaalahoitopaikkojen riittävyyden, hoitoketjun sujuvuuden potilaan näkökulmasta sekä HUS-yhtymälle maksettavien siirtoviivepäivien määrän perusteella. Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoite on toteutunut.

Geriatrian poliklinikan hoito- ja konsultaatioprosessin tulee olla sujuva ja viiveetön. Geriatrian poliklinikan hoito- ja konsultaatioprosessille tulisi määritellä tavoitteet ja seurata niiden toteutumista aktiivisesti. Raportoitujen tietojen mukaan geriatrian poliklinikan hoitoprosessi on yhtenäistetty ja potilas pääsee poliklinikalle sujuvasti hoitoon. Poliklinikka tarjoaa geriatrian konsultaatioita koko hyvinvointialueen muille toimijoille, mutta konsultaatioprosessi vaatii vielä ohjeen jalkauttamista ja tietoisuuden lisäämistä avosairaanhoidon lääkäreiden keskuudessa. Vuoden 2024 lopulla geriatristen poliklinikoiden lääkärin vastaanotolle ei ollut jonoa ja vastaanottomäärien tarjonta vastasi kysyntää. Tarkastuslautakunnalla ei ole tietoa siitä, onko geriatrian poliklinikan hoito- ja konsultaatioprosessille määritelty tavoitteet ja kuinka niiden toteutumista seurataan. Tästä huolimatta tavoite on tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kuitenkin toteutunut.

Osastohoidossa tavoitellaan kuntoutuksen aloittamista välittömästi tähdäten potilaan kotiuttamiseen. Kuntoutusvaade koskee myös hoitoa erikoissairaanhoidossa ja osastopaikkojen määrän tulee vastata alueellisesti väestön tarpeita. Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon osastohoidon kokonaisjakson pituuden tulee lyhentyä 20 prosenttia nykyisestä ja siirtoviivepäivien määrän tulee vähentyä. Tavoitteena on, ettei siirtoviiveitä synny.

Tarkastuslautakunnalla ei ole riittävää tietoa osastohoidon kuntoutuksen alkamisesta perusterveydenhuollossa. Raportoitujen tietojen mukaan erikoissairaanhoidon osastoilla tapahtuvaan kuntoutukseen ei toistaiseksi ole onnistuttu vaikuttamaan. Osastoja on profiloitu potilaiden tarpeita vastaaviksi esimerkiksi Hangon ja Karkkilan osastojen muutos arviointiyksiköiksi vuoden 2024 aikana. Tarkasteluhetkellä osastopaikkojen määrä vastaa tarpeita. Osastohoidon kokonaisjakson pituudesta ei ole riittävää tietoa, mutta raportoitujen tietojen mukaan hoitajaksojen keskimääräinen pituus piteni hiukan vuodesta 2023. Siirtoviivepäivien määrä on vähentynyt 70 prosenttia vuodesta 2023 vuoteen 2024. Siirtoviivepäivien lukumäärä vuoden 2024 lopulla oli 631. Tarkastuslautakunnan mielestä siirtoviiveiden väheneminen on hyvä asia, mutta tavoitteeseen, jossa siirtoviiveitä ei synny on vielä matkaa. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tavoite ei ole toteutunut.

Palliativista osaavaa hoitoa tulee olla saatavilla koko alueella ja kotisairaalan käytön osuutta sairaalahoidosta tulee seurata. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan kotisairaalan ja Liikkuvan sairaalan toimintojen avulla palliativista hoitoa saa halutessaan kotiin ja asumispalveluyksiköihin koko alueella. Palliativinen B-tason osasto on tällä hetkellä saatavilla ainoastaan Espoossa. Kotisairaalan henkilökunta tukee tarvittaessa kuntoutusjaksoja omalla osaamisellaan. Kotisairaalan käytön toteutumista sairaalahoidon osalta seurataan ja arvioidaan sairaalahoitopaikkojen riittävyden, hoitoketjun sujuvuuden potilaan näkökulmasta sekä HUS-yhtymälle maksettavien siirtoviivepäivien määrän perusteella. Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoite on toteutunut.

Etäkonsultaatioiden kattavan hyödyntämisen tavoitteen toteutumista mitataan sillä, onko etäkonsultaatioiden määrä kasvanut. Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan etäkonsultaatioita ei ole tällä hetkellä käytössä sairaalapalvelujen palvelulinjalla. Tulevan digitaalisen asiainnin käyttöönottoprojektin kärkihankkeena sairaalapalveluissa on organisaation sisäisten etäkonsultaatioiden testaaminen. Tämän perusteella tavoite ei ole toteutunut.

5.6. Palvelut ja kielitaito

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen syksyn 2024 asiantuntija-arvion mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella ikääntyneiden palvelujen henkilöstön kielitaito vastasi keskimääräistä heikommin työtehtävien hoitamisen edellyttämää tasoa. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ikääntyneiden ikäryhmissä vieraskielisten osuus on tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan suhteellisen alhainen. Seniori-infoon tulevista yhteydenotoista alle yksi prosentti on englanniksi, hieman alle 10 prosenttia ruotsiksi ja 90 prosenttia suomeksi. Raportoidun tiedon mukaan ikääntyneiden sosiaalihuollon päätökset saadaan tarvittaessa ruotsin kielellä. Gerontologiseen sosiaalityöhön on saatu lisää äidinkielenään ruotsia puhuvia työntekijöitä, jotka työskentelevät tarpeen mukaan koko hyvinvointialueella.

Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan ruotsinkielistä henkilökuntaa on riittävästi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vahvoilla ruotsinkielisillä läntisillä alueilla. Sen sijaan itäisellä alueella ruotsinkielisen henkilöstön saatavuudessa on todettu puutteita. Itäisellä alueella on neljä ruotsinkielistä asumisyksikköä, joissa palvelu tuotetaan ruotsiksi. Ikääntyneiden palvelujen henkilöstö on myös monikielistä, joten yksiköissä ja palveluissa on usean kielisiä työntekijöitä. Toistaiseksi asian suhteen ei ole kuitenkaan tunnistettu haasteita. Kotihoidon asiakkaiden osalta äidinkieli noudattelee väestötason prosenttiosuutta.

Asumispalvelujen asiakkaista 17 prosenttia on ruotsinkielisiä. Esimerkiksi Espoo-Kauniainen-Kirkkonummi alueella oli joulukuussa 2024 yhteensä noin 110 ruotsinkielistä asukasta, joista osa asui yksiköissä, joissa pääkieli on suomi. Tavoitteena on, että kaikissa asumisyksiköissä olisi ruotsinkielentaitoista henkilökuntaa, joiden kanssa ruotsinkieliset asiakkaat voivat asioida. Mikäli asiakas haluaa ruotsinkielistä palvelua, voidaan asuminen järjestää tarvittaessa hyvinvointialueen sisällä eri kunnan alueelta. Kansainvälisen rekrytoinnin kautta saadaan ensimmäinen ruotsinkielinen ryhmä vuonna 2025, jonka avulla osaltaan halutaan vahvistaa ruotsinkielisen hoivapalvelun saatavuutta. Tarvittaessa voidaan käyttää tulkkauspalvelua.

6.

Hyvinvointialueen talouden tila

Tarkastuslautakunnan huomiot

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen talous toteutui vuonna 2024 lähes talousarvion mukaisena. Vuoden 2024 tulos oli yli viisi miljoonaa euroa alijäämäinen ja tulos parani noin 117 miljoonaa euroa vuoden 2023 tasosta. Vuoden 2024 tilinpäätöksen jälkeen hyvinvointialueella on taseessaan kattamatonta alijäämää noin 127 miljoonaa euroa.

Hyvinvointialueen talouden tasapainon strateginen tavoite toteutui osittain vuonna 2024. Hyvinvointialueen vuoden 2024 toimintakate oli noin kaksi prosenttia alle aluevaltuuston toimintavuodelle hyväksymän muutetun talousarvion, mutta toimintakulujen kasvua ei kyetty supistamaan yhden prosentin tasoon. Toimintakulut kasvoivat vuoden 2023 tilinpäätöksestä hieman yli yhden prosentin, noin 35 miljoonaa euroa. Toimintavuodelle talouden tasapainottamiseksi määriteltyjen toimenpidekorttien toimenpiteistä aiheutui vuoden 2024 tilinpäätöksen perusteella taloudellisia säästöjä noin 56 miljoonaa euroa.

Hyvinvointialueen talouden tasapainottamistoimia ja -suunnitelmia on pidettävä laajuudessaan merkittävinä. Vuodelle 2025 tavoitellaan noin 76 miljoonan euron ja vuodelle 2026 noin 105 miljoonan euron positiivista tulosta. Taloussuunnitelmakauden noin 180 miljoonan euron ylijäämä riittää kattamaan aiemmat noin 127 miljoonan euron alijäämät. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tasapainottamistoimet ovat realistisia ja hyvinvointialueen taloudessa saavutetaan hyvinvointialuelain mukainen talouden tasapaino vuoden 2026 loppuun mennessä.

Talouden hallitsemiseksi on kehitetty aikaisempaa kustannustehokkaampia palveluja. Palvelujen kustannustehokkuuteen ovat vaikuttaneet muun muassa vuokratyövoiman käytön vähentäminen ja ostopalveluiden hillintä. Talouden tasapainottamistoimissa on onnistuttu tuotantotapa ja palvelukennemuutoksen edistämisessä. Lisäksi talouden ennustettavuutta on kyetty kehittämään ja talouden hallitsemiseksi on määritelty myös pitkän aikavälin toimenpiteitä, jotka koskevat myös talouden tasapainottamista.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen asukaskohtainen kustannus on hyvinvointialueiden alhaisin, noin 3 900 euroa, vaikka Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen toimintakulut olivat hyvinvointialueista viidenneksi suurimmat. Tarkasteluhetkellä asiakasmaksut ovat hyvinvointialueella jo lähes lakisääteisellä enimmäistasolla.

HUS-yhtymän talouden seuranta osana Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen talousraportointia on kehittynyt vuodesta 2023. Osavuositarkastusten raportointi on huomattavasti selkeämpää ja avoimempaa, joskin ennusteet HUS-yhtymälle vaatimasta rahoituksesta ovat jokaisessa osavuositarkastuksessa vaihdelleet. Vaihteluväli on ollut yli 20 miljoonaa euroa. Lopulta vuodelta 2024 kertyi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vastattavaksi hieman alle yhdeksän miljoonan euron alijäämä. HUS-yhtymän kertyneestä alijäämästä Länsi-Uudenmaan vastuut ovat vuoden 2024 jälkeen yhteensä noin 40 miljoonaa euroa.

Hyvinvointialueen talouteen liittyvät arviointimenettelyn kriteerit on jaettu neljään tunnuslukuun, joiden raja-arvot lasketaan vuosittain valtiokonttorin ylläpitäminen konsernitilinpäätösten tietojen perustella. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue näyttäisi vuoteen 2027 ulottuvalla taloussuunnitelmakaudella täyttävän niistä yhden. Lainanottovaltuutta tai lisärahoitusta koskeva kriteeri täyttyisi tarkasteluhetken tietojen mukaan.

6.1. Hyvinvointialueen talouden hallinta

Hyvinvointialuelain mukaisesti aluevaltuuston on hyväksyttävä hyvinvointialueelle kunkin vuoden loppuun mennessä talousarvio seuraavaksi kalenterivuodeksi. Talousarviossa otetaan huomioon hyvinvointialuekonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä aluevaltuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma vähintään kolmeksi vuodeksi. Taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi on talousarviovuosi. Taloussuunnitelma on laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään toisen talousarviovuotta seuraavan vuoden päättyessä. Kuvassa 12 on esitelty talouden tavoitteita vuodelle 2024.

Hyvinvointialueen strateginen päämäärä

Järjestämme ja uudistamme palveluja kestävällä tavalla

Yksi päämäärän tavoitteista

Hyvinvointialueen talous on tasapainossa talouden suunnitelmakauden loppuun mennessä.

Talousarviossa vuodelle 2024 asetettuja tavoitteita:

Hyvinvointialueen toimintakate toteutuu talousarvion mukaisesti.

Edellyttää, että menojen kasvu supistetaan vuonna 2024 yhden prosentin tasoon.

Tavoitteista vastaava

Tavoitteiden toimeenpano koski vuonna 2024 koko hyvinvointialueen toimintaa.

Kuva 12. Talouden tavoitteita hyvinvointialueella 2024.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu tavoitteeksi, että hyvinvointialueen talous on tasapainossa talouden suunnitelmakauden loppuun mennessä. Hyvinvointialueen vuoden 2024 talousarvion perusteella vuositavoitteen toteutumista mitataan sillä, että toimintakate toteutuu talousarvion mukaisesti. Tämä edellyttää sitä, että menojen kasvu supistetaan vuonna 2024 yhden prosentin tasoon.

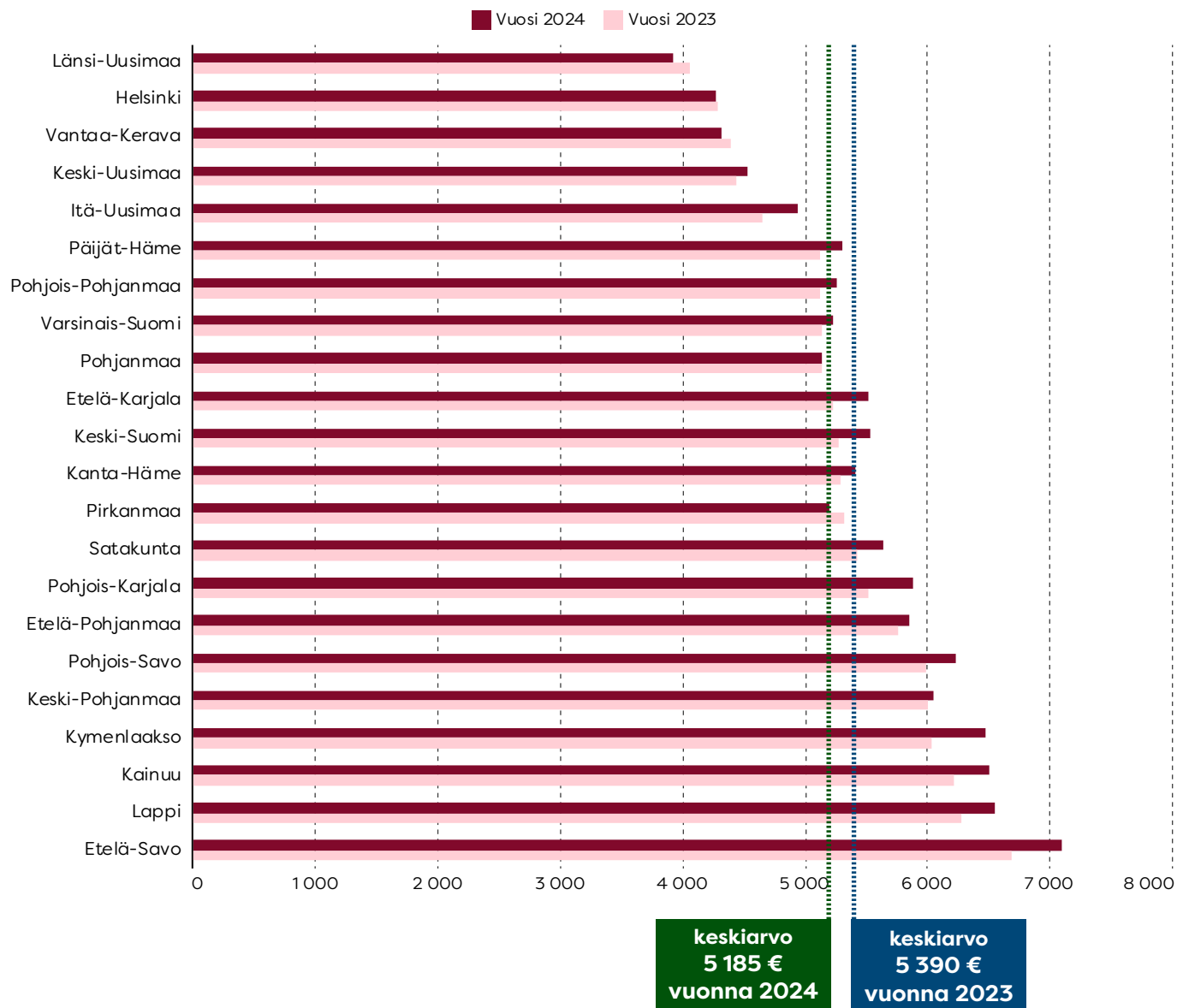
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2024 tilinpäätöksessä tehdyn raportoinnin mukaan hyvinvointialueen talouden tasapainon saavuttaminen talouden suunnittelukauden loppuun mennessä on toteutunut osittain. Hyvinvointialueen talouden tasapainottaminen on käynnistynyt vuonna 2023 ensivaiheen rationalisoinneilla. Laajamittainen tasapainotustyö on alkanut vuonna 2024. Tasapainotustyö on edennyt tehokkaasti ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue on kyennyt parantamaan tulostansa kaikista hyvinvointialueista parhaiten vuosien 2023 ja 2024 aikana. Osassa toimenpiteitä toimeenpano on viivästynyt ennakoarvioista, joka käytännössä on johtanut tuloksen heikentymiseen ja edelleen tasapainotustyön venymiseen tuleville vuosille. Lisäksi erikoissairaanhoidon menojen kasvun ylitykset ovat kasvattaneet tasapainotustarvetta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että talouden tasapainon tavoitteen osalta vuoden 2024 tavoite on kertyneestä alijäämästä huolimatta osittain toteutunut. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2024 toimintakate oli noin kaksi prosenttia alle aluevaltuuston hyväksymän vuoden 2024 muutetun talousarvion, mutta toimintakulujen kasvua ei kyetty supistamaan yhden prosentin tasoon. Toimintakulut kasvoivat vuoden 2023 tilinpäätöksestä hieman yli yhden prosentin, noin 35 miljoonaa euroa. Tarkastuslautakunnan mielestä taloudellisen tilanteen kehittymisen kannalta vuoden 2024 erityisiä onnistumisia olivat kustannustehokkaiden palvelujen ja talouden ennustettavuuden kehittäminen sekä pitkän aikavälin toimenpiteiden määrittely. Kehittämiskohteina voidaan edelleen pitää talousarviomuutosten oikea-aikaista käsittelyä aluevaltuustossa sekä muutosten näkyvyyttä talouden ohjausjärjestelmissä ja sen vaikutusta toiminnan johtamiseen.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen toimintavuoden 2024 talousarvio hyväksyttiin aluevaltuustossa 12.12.2023. Vuoden 2024 talousarvio perustui aluevaltuuston käsittelyn jälkeen siihen, että Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2024 tulos tulee olemaan hieman alle neljä miljoonaa euroa alijäämäinen ja, että hyvinvointialueen talous olisi tasapainossa vuoden 2026 loppuun mennessä. Vuoden 2024 tulos oli lopulta yli viisi miljoonaa euroa alijäämäinen. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen taseessa on siten vuoden 2025 alussa kumulatiivista alijäämää noin 127 miljoonaa euroa. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen toimintakulut vuonna 2024 olivat yli kaksi miljardia euroa, jotka olivat hyvinvointialueista viidenneksi suurimmat.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue on kyennyt tuottamaan palveluitaan tehokkaasti, kun kriteeriksi asetetaan asukaskohtaiset kustannukset. Kuten kuvasta 13 havaitaan, on Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen asukaskohtainen kustannus hyvinvointialueiden alhaisin, noin 3 900 euroa. Länsi-Uudenmaan kohdalla vuosikustannus on laskenut yli 100 euroa vuoden 2023 tasosta. Hyvinvointialueiden keskimääräinen asukaskohtainen kustannus on sekin laskenut vuoden 2024 aikana. Kustannusten laskusta huolimatta ylittyi asukaskohtainen keskimäärä vuonna 2024 jo kuudellatoista hyvinvointialueella kun vastaava luku vuonna 2023 oli yhdeksän. Tämän perusteella hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne on vahvasti jakautumassa. Osalla hyvinvointialueista on taloudelliset mahdollisuudet tehdä palvelu-uudistuksia lyhyellä aikavälillä ja suurella osalla vaaditaan erityisiä toimia talouden rahoituksen riittävyydestä huolehtimiseen. Asiaan on vaikuttanut vahvasti se, että esimerkiksi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella talouden tasapainottaminen kohdistettiin heti valtuustokauden alkuun. On myös huomattava, että Uudenmaan hyvinvointialueet ovat asukaskohtaisessa kustannusvertailussa vuoden 2023 tapaan edelleen kärkisijoilla.

Hyvinvointialueiden vuosien 2023 ja 2024 kustannukset asukasta kohden / euroa

Keskimäärin kustannuksia kertyi vuonna 2023 asukasta kohden 5 390 euroa ja vuonna 2024 asukasta kohden 5 185 euroa.

Kuva 13. Hyvinvointialueiden vuosien 2023 ja 2024 kustannukset asukasta kohden.

Tarkastuslautakunta kiinnitti vuoden 2023 arviointikertomuksessaan huomiota siihen, että talouden ennustettavuus oli osavuosisraporttien perusteella heikkoa. Ennustettavuuden vaihteluun vaikuttivat muun muassa taloudellisen tilanteen kokonaisnäkymän kehittyminen sekä tarvittavien toimenpiteiden määrittämisen ja toimeenpanon viivästyminen. Samoin vuoden 2023 talouden seuranta ei ollut järjestelmästä saatavien tietojen perusteella myöskään ajantasainen, joka vaikutti erityisesti linjajohdon tosiasialliseen kykyyn johtaa toimintaa ja taloutta. Lisäksi tarkastuslautakunta totesi, että talouden ja toiminnan johtamisvastuut eivät ole olleet selkeitä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että talouden ennustaminen on ollut vaikeaa myös vuonna 2024, mutta tuloksen ja kertyvän alijäämän vaihtelua on pyritty hillitsemään. Kertyvän alijäämän ennuste on vaihdellut vuoden aikana aluevaltuustolle tehdyissä raportoinneissa hieman, mutta ne ovat olleet kesäkuun jälkeen pääsääntöisesti lopputulokseltaan samat. Alijäämää tulisi kertymään yli 30 miljoona euroa. Erityisesti talousarvion ja arvioidun toteuman erot johtuivat muun muassa toimintatuottojen kasvusta, erikoissairaanhoidon kokonaiskulujen arvioidusta kasvusta sekä asumispalveluiden kuluylityksistä. Vuoden 2025 talousarviota valmisteltaessa vuoden 2024 alijäämän ennustettiin olevan vielä 34 miljoonaa euroa. Talousarviota muutettiin aluevaltuustossa vuoden 2024 joulukuussa.

Tarkastuslautakunnan havaintojen mukaan, toisin kuin vielä vuonna 2023, on vuonna 2024 kyetty ajoissa tunnistamaan ne toimenpiteet, joiden seurauksena talouden kehitykseen kyetään toimintavuoden aikana vaikuttamaan kuten vuokratyövoiman käytön vähentäminen ja ostopalveluiden hillintä. Ostopalveluiden hillintä nousi esille myös terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuoden 2024 asiantuntija lausunnossa. Lausunnon mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tulisi erityisesti häiriötilanteissa varmistaa riittävän oman tuotannon osuus palveluissa, joissa turvaudutaan pääosin ostopalveluihin. Lisäksi Länsi-Uusimaalla on tunnistettu ne toimenpiteet, jotka vaikuttavat pidemmällä aikavälillä talouden kehitykseen kuten asumispalveluiden kehittäminen ja HUS-yhtymän kanssa tehtävä palveluiden kehittäminen.

Länsi-Uudellamaalla on toimintavuoden 2024 tehty talouden hallinnon uudelleenjärjestelyitä ja sekä valmisteltu palvelutuotannon johtovastuiden selkeyttämistä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tehdyt muutokset edesauttavat erityisen vahvasti toiminnan ja talouden yhteensovittamista sekä parantavat palveluiden kehittämistä. Palveluiden kehittämiseksi on selvillä sekä taloudelliset reunaehdot että se, millaisilla rakenteilla ja yhteistyön toimintatavoilla voidaan edetä.

Edelleen on kuitenkin huomattava se, että talouden ja taloudenohjausjärjestelmän tulee tukea reaaliaikaista johtamista ja toimintaa. Tarkastuslautakunta nostaa esiin huolensa siitä, kuinka talousarviomuutoksia lopulta hyväksytään ja miten siihen liittyvä taloudenohjausjärjestelmä saadaan vastaamaan toimintavuoden kehitystä.

Vuoden 2024 aikana on taloudenohjausjärjestelmässä (Power-BI) ollut tarkastuslautakunnan havaintojen mukaan tietoja, jotka eivät ole olleet ajantasaisia. Talousarvion 2024 mukaan talousarvion sitoviin eriin kohdistuvat muutostarpeet tuodaan aluevaltuuston käsiteltäväksi tilikauden aikana osavuositarkastusten yhteydessä. Kuitenkin kiireelliset talousarvion muutokset tuodaan aluevaltuuston käsiteltäväksi viipymättä, mikäli talousarviomuutosta ei pystytä aikataulusyistä käsittelemään osavuositarkastuksen yhteydessä. Mikäli linjaksi otetaan viime vuosien tapaan se, että talousarviomuutokset tuodaan aluevaltuustolle vasta toimintavuoden lopussa, eivät osavuositarkastusten osoittamat muutostarpeet näy todellisina muutoksina talousarviossa eikä niitä siten myöskään tuoda riittävän ajoissa taloudenohjausjärjestelmään.

Vuoden 2024 talousarviomuutokset olisi tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kyetty tekemään jo kesän jälkeen ja siten ne olisi ollut nähtävillä myös järjestelmissä. Näin myös tehdyt ratkaisut hyvinvointialueellamme perustuisivat näkyvästi talouden ennusteiden sijaan tunnistettuun talousarviossa näkyvään tilanteeseen ja sen mukaiseen johtamiseen. Taloustiedosta muodostuisi koko hyvinvointialueen yhteistä tietoa. Tämän jälkeen toimintavuoden aikana tehdyt mahdolliset toimenpiteet osoittavat selkeästi sen, kuinka esimerkiksi säästötoimissa on onnistuttu. Tavoitteena tulisi kuitenkin lopulta olla, että talousarviovuoden ja tilinpäätösennusteiden muutokset saadaan paremmin vastaamaan toisiaan.

6.2. Talouden tila – arviointimenettelyn tunnuslukujen kehitys

Voimassa oleva hyvinvointialuelaki määrää muun muassa vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan hyvinvointialueen arviointimenettelystä. Hyvinvointialueen arviointimenettelyssä valtio ja hyvinvointialue arvioivat hyvinvointialueen taloudellisia sekä sosiaali- ja terveystalouden palvelujen ja pelastustoimen palvelujen järjestämiseen liittyviä edellytyksiä selvitä tehtävistään. Hyvinvointialuelain 123 §:ssä on määrätty talouteen liittyvät arviointimenettelyn edellytykset, joiden täytyessä valtiovarainministeriö voi käynnistää hyvinvointialueen arviointimenettelyn. Arviointimenettely voidaan käynnistää myös sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 27 §:ssä tarkoitetun sosiaali- ja terveysministeriön aloitteen perusteella.

Hyvinvointialueen talouteen liittyvät arviointimenettelyn kriteerit on jaettu neljään tunnuslukuun, joiden raja-arvot lasketaan vuosittain Valtiokonttorin ylläpitämien konsernitilinpäätösten tietojen perusteella. Tässä arviointikertomuksessa on käytetty Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2024 ja talousarviossa 2025 olevia lukuja. Arviointimenettelyn käynnistymiseen riittää hyvinvointialueilla yksittäisen kriteerin täyttyminen. Kaupungeissa ja kunnissa arviointimenettelyn käynnistäminen edellyttää useamman kriteerin täyttymisen saman aikaisesti.

Kriteeri 1

Hyvinvointialue ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää hyvinvointialuelain 115 §:n 2 momentissa säädetystä määräajassa

Vuoden 2024 tilinpäätöksen perusteella hyvinvointialueen alijäämäksi kertyi noin 5,5 miljoonaa euroa. Koska hyvinvointialueella oli taseessaan alijäämää jo vuodelta 2023 noin 122 miljoonaa euroa, tulee kertynyt alijäämä kattaa kokonaisuudessaan vuoden 2026 loppuun mennessä. Vuoden 2024 lopulla hyväksytty vuoden 2027 loppuun ulottuva taloussuunnitelma riittää kattamaan vuosien 2023 ja 2024 aikana syntyneet alijäämät vuoden 2026 loppuun mennessä (katso kuva 14). Arviointimenettelyn kriteeri tämän tunnusluvun osalta jäisi siten täyttymättä vuoden 2026 tilikauden päätyttyä.

Hyvinvointialueiden vertailussa ainoastaan Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan tulos vuodelta 2024 oli positiivinen. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tulos vuodelta 2024 oli vähiten alijäämäinen muihin hyvinvointialueisiin verrattuna. Keski-Suomen hyvinvointialueen tulos oli yli 141 miljoonaa euroa alijäämäinen ja heillä on vuoden 2024 jälkeen katettavaa alijäämää yhteensä noin 255 miljoonaa euroa. Eniten kertynyttä alijäämää on Varsinais-Suomen hyvinvointialueella noin 266 miljoonaa euroa. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen alijäämän kattamista on käsitelty lisää luvussa 6.3 talouden tasapainottamissuunnitelma.

Tilikausi	Tilikauden tulos	Taloussuunnitelmavuosien tilikauden tulos
2023	-122,0	
2024	-5,5	
2025		76,1
2026		105,5

Kuva 14. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen taseeseen kertynyt ali-/ylijäämä tilikaudesta 2023 alkaen, miljoonaa euroa.

Kriteeri 2

Hyvinvointialueen konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia kaksi tilikautta peräkkäin

Hyvinvointialueen tulorahoitus katsotaan riittäväksi silloin kun vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden suunniteltujen poistojen suuruinen. Arviointimenettelyn edellytys täyttyy, mikäli juoksevien menojen maksamisen jälkeen jäljelle jäänyt tulorahoitus on kahtena tilikautena peräkkäin alle 80 prosenttia vuosittaisista poistoista. Negatiivinen vuosikate ei riitä edes juoksevien menojen kattamiseen.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2024 konsernitilinpäätöksen perusteella hyvinvointialueen vuosikate oli noin 39 miljoonaa euroa positiivinen ja poistot olivat noin 44,1 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 konsernitilinpäätöksen mukaan vuosikatteen ja poistojen välinen tunnusluku oli siten 89 prosenttia. Koska vuosikatteen ja poistojen suhde on yli 80 prosenttia, jää arviointimenettelyn kriteeri tämän tunnusluvun osalta täyttymättä vuoden 2024 tilikauden päätyttyä (katso kuva 15). Muilla hyvinvointialueilla tämä tunnusluku oli negatiivinen, paitsi Pirkanmaan hyvinvointialueella ja Kainuun hyvinvointialueella, joilla tunnusluku oli alle 80 prosenttia. HUS-yhtymällä tämä tunnusluku oli yli 80 prosenttia ja Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla tunnusluku oli yli 150 prosenttia.

Tilikausi	Vuosikatteen ja poistojen suhde-%	Taloussuunnitelmavuosien ennuste
2023	Negatiivinen	
2024	Positiivinen	
2025		Positiivinen
2026		Positiivinen

Kuva 15. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuosikatteen ja poistojen suhde tilikaudesta 2023 alkaen.

Kriteeri 3

Konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8 kaksi tilikautta peräkkäin

Laskennallinen lainanhoitokate kertoo hyvinvointialueen todellisesta lainanhoitokyvystä. Tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa hyvinvointialueen lainoista aiheutuvia velvoitteita. Vuosikate toimii tämän tunnusluvun laskentapohjana, jolloin negatiivinen vuosikate tarkoittaa myös negatiivista lainanhoitokatetta. Hyvinvointialueen tilanne on sitä parempi, mitä suurempi luku on. Heikkoa tilannetta kuvaava luku on alle yhden.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuosikate riittää kattamaan vuoden 2024 aikana rahoitustuottoina ja -kuluina syntyneet korkokulut. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella vuoden 2024 laskennallinen lainanhoitokate oli 0,99 ja arviointimenettelyn kriteeri jää tämän tunnusluvun osalta täyttymättä vuoden 2024 tilikauden päätyttyä (katso kuva 16). Muilla hyvinvointialueilla tämä tunnusluku oli negatiivinen, paitsi Pirkanmaan-, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjanmaan- ja Kainuun hyvinvointialueilla. HUS-yhtymällä tämä tunnusluku oli 0,8 ja Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla tunnusluku oli 4,5.

Tilikausi	Laskennallinen lainanhoitokate	Taloussuunnitelmavuosien ennuste
2023	Negatiivinen	
2024	Positiivinen	
2025		Positiivinen
2026		Positiivinen

Kuva 16. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen laskennallinen lainanhoitokate tilikaudesta 2023 alkaen.

Kriteeri 4

Hyvinvointialueelle on myönnetty hyvinvointialuelain 15 §:n 3 momentissa tarkoitettu lainanottovaltuus taikka kaksi kertaa kolmen peräkkäisen tilikauden aikana hyvinvointialueiden rahoituksesta (617/2021) annetun lain 11 §:ssä tarkoitettua lisärahoitusta.

Lainanottovaltuus voidaan antaa, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi. Valtioneuvosto hyväksyi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle lainanottovaltuutta vuodelle 2023, josta on vuoden 2024 lopussa käyttämättä 22,2 miljoonaa euroa. Vuosille 2024 ja 2025 uutta lainanottovaltuutta ei ole myönnetty (katso kuva 17). Vuodelle 2026 hyvinvointialue on saamassa lainanottovaltuutta.

Lisärahoitusta on mahdollisuus ja oikeus saada, jos hyvinvointialueen rahoitus ei riitä palvelujen tuottamiseen ja asukkaiden lakisääteiset perusoikeudet vaarantuvat. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue ei ole hakenut lisärahoitusta palvelujensa tuottamiseen.

Arviointimenettelyn kriteeri lainanottovaltuuden osalta on vuonna 2023 täyttynyt, mutta lisärahoituksen osalta kriteeri ei ole täyttynyt. Tämän kriteerin osalta päätöksiä on tehty vaihtelevasti eri hyvinvointialueita koskien.

Tilikausi	Myönnetty lainanottovaltuus	Myönnetty lisärahoitus
2023	233,4	-
2024	-	-
2025	-	-
2026	Arvioitavana	-

Kuva 17. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen myönnettyt lainanottovaltuudet ja lisärahoitukset, miljoonaa euroa

6.3. Talouden tasapainottamisohjelma

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue on vastannut sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen palvelujen järjestämisvastuusta kaksi vuotta. Toimintavuoden 2024 jälkeen hyvinvointialueella on taseessaan alijäämää noin 127 miljoonaa euroa. Hyvinvointialuelain mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä taloussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden riittävyyttä talouden tasapainotuksen kannalta. Kuvassa 18 on esitelty Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen talouden tasapainottamiseen liittyviä tavoitteita.

Hyvinvointialueen strateginen päämäärä

Järjestämme ja uudistamme palveluja kestäväällä tavalla

Yksi päämäärän tavoitteista

Palvelustrategian laatimisen yhteydessä tehdään talouden tasapainottamisohjelma, jossa määritellään vuosittain tehtävät talouden sopeuttamistoimet.

Palvelustrategiassa palvelutuotannolle määrätty tavoite:

Palvelutuotannon toiminnan kustannukset pidetään korkeintaan nykytasolla.

Tavoitteista vastaava

Tavoitteen toimeenpano koski vuonna 2024 koko hyvinvointialueen toimintaa. Talouden sopeuttamisen lisätoimenpiteet kirjattiin kaikille palvelualueille.

Kuva 18. Talouden tasapainottamisen tavoitteita vuonna 2024.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu tavoitteeksi, että palvelustrategian yhteydessä tehdään talouden tasapainottamissuunnitelma, jossa määritellään vuosittain tehtävät talouden sopeuttamistoimet. Palvelustrategiassa on määritelty tavoitteeksi, että palvelutuotannon toiminnan kustannukset pidetään korkeintaan nykytasolla. Hyvinvointialueen vuoden 2024 talousarvio sisälsi tasapainottamistoimenpiteitä noin 50 miljoonaa euroa.

Vuoden 2024 tilinpäätösraportoinnin mukaan palvelustrategian yhteydessä laaditun tasapainottamisohjelman sopeuttamistoimet ovat toteutuneet osittain. Vuoden 2024 talousarvioon on sisällytetty talouden tasapainottamisen suunnitelma. Toimenpiteiden määrittelyssä on huomioitu palvelustrategian ja pelastustoimen palvelutasopäätöksen tavoitteisto. Vastaavanlainen tasapainottamispaketti sisältyi vuoden 2025 talousarvioon.

Tarkastuslautakunta toteaa, että talouden tasapainottamisohjelma on vuonna 2024 kertyneestä alijäämästä huolimatta osittain toteutunut. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian yhteydessä määritetty tasapainottamisohjelma toteutui vuonna 2024. Toimintavuodelle määriteltyjen toimenpidekorttien toimenpiteistä aiheutui vuoden 2024 tilinpäätöksen perusteella taloudellisia säästöjä noin 56 miljoonaa euroa. Palvelutuotannon toteutuneet toimintakulut ovat kuitenkin nousseet vuodesta 2023 yli prosentin. On huomattavaa, että

tava, että hyvinvointialueen tulos parani vuonna 2024 noin 117 miljoonaa euroa vuoden 2023 tasosta. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan talouden tasapainottamistoimia on pidettävä realistisina ja hyvinvointialueen taloudessa saavutetaan hyvinvointialuelain mukainen talouden tasapaino vuoden 2026 loppuun mennessä.

Tarkastuslautakunnan mielestä erityisinä onnistumisina on pidettävä tuotantotapa ja palvelurakennemuutoksen edistämistä sekä vuokratyövoiman käytön vähentämistä. Lisäksi on huomattava se, että talouden tasapainottamistoimet on määritelty riittävän pitkälle aikavälille. Kehittämiskohteina voidaan pitää sitä, kuinka lopulta palvelurakennemuutoksessa onnistutaan siirtämään painopiste erikoistasoisista palveluista perustasoisiin palveluihin. Samoin on huomioitava, että tarkasteluhetkellä asiakasmaksut ovat hyvinvointialueella jo lähes lakisääteisellä enimmäistasolla.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue laati vuonna 2023 osaksi palvelustrategiaa talouden tasapainottamissuunnitelman, jonka ensimmäinen varsinainen toteuttamisvuosi oli 2024. Talouden tasapainottamissuunnitelman toimenpiteitä hyväksyttiin vuoden 2024 talousarviossa niin, että niiden tavoitteena olisi yhteensä 50 miljoonan euron pysyvä kustannusten lasku. Vuoden 2024 tasapainottamistoimet toteutuivat lopulta noin 56 miljoonan euron tasossa.

Terveysten- ja hyvinvoinninlaitoksen asiantuntijalausunnossa suositeltiin vuonna 2024, että Länsi-Uudenmaan tulee jatkaa talouden tasapainottamistoimien systemaattista toimeenpanoa ja seurantaa. Lisäksi Länsi-Uudenmaan tulisi edistää laaja-alaista rakenteellista muutosta yhdessä HUS-yhtymän kanssa painopisteen siirtämiseksi kalliista erityistason palveluista perustason palveluihin. Hyvinvointialueen talouden tasapainottamistoimet on määritelty palvelualuekohtaisiksi niin, että niiden toimeenpanoa ja toteutumista voidaan taloussuunnitelmavuosina seurata erillisten toimenpidekorttien avulla.

Vuonna 2024 merkittävimmät tasapainottamistoimet kohdistuivat tuotantotapa ja palvelurakennemuutoksen edistämiseen (noin 16 miljoonaa euroa) sekä vuokratyövoiman vähentämiseen (nettovähennys noin 11 miljoonaa euroa). Tasapainottamisohjelman mukaisten tuottojen kasvu vuonna 2024 oli yli 15 miljoonaa euroa. Vuonna 2023 tasapainottamistoimet kohdistuivat vielä palvelulinjakohtaisiin toiminnan järjestyksiin ja harmonisointiin, mittakaavaetujen hyödyntämiseen ja strategian ulkopuolisiin toimiin. Lisäksi vuonna 2023 toteutettiin koko henkilöstöä koskevat yhteistoimintamenettelyt.

Vuoden 2025 talousarvio sisältää talouden tasapainottamistoimia noin 30 miljoonaa euroa. Ne kohdistuvat toimintatuottojen kasvattamiseen, vuokratyövoiman vähentämiseen, tuotantotapa- ja palvelurakennemuutoksen läpivientiin, palvelujen verkoston muutoksiin, henkilöstömenojen vähennyksiin sekä muihin muutoksiin. Lisäksi vuonna 2024 kilpailutettiin uusi asiakas- ja potilastietojärjestelmä, josta arvioidaan taloussuunnitelmakautena syntyvän toimintamenojen säästöä noin 11 miljoonaa euroa.

Vuokratyövoiman vähentämistä on tarkastuslautakunnan mielestä pidettävä hyvänä asiana, sillä se saattaa oikein toteutettuna parantaa osaamisen pysyvyyttä, kun tilalle otetaan harkiten omaa työvoimaa. On kuitenkin huomattava, että hyvinvointialueella on asiakasmaksuja korotettu jo tarkasteluhetkeen tultaessa niin, että niiden osalta ollaan suurelta osin lakisääteisellä enimmäistasolla. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan asiakasmaksujen

korottaminen voi pahimmissa tapauksissa aiheuttaa riskejä. Esimerkiksi asiakas ei hakeudu palveluihin alentuneen maksukyvyn vuoksi ja hänen tosiasiallinen palvelutarpeensa kasvaa. Voi käydä myös niin, että asiakas hakeutuu palveluihin ja alentuneen maksukyvyn vuoksi hänen tulee käyttää myös sosiaalipalveluja rahoittaakseen palveluihin pääsyn. Se miltä osin palvelurakennemuutoksessa on kyetty edistämään siirtymää erityistasosta perustason palveluihin, jää tarkastuslautakunnan mielestä vielä vuoden 2024 tasossa ja vuoden 2025 suunnitelmien mukaan koko hyvinvointialueen mittakaava huomioiden vähäiseksi.

Vuodelle 2025 tavoitellaan noin 76 miljoonan euron ja vuodelle 2026 noin 105 miljoonan euron positiivista tulosta. Hyvinvointialueen talouden tasapainottamistoimia ja -suunnitelmia on pidettävä laajuudessaan merkittävinä. Mikäli vuodelle 2025 suunnitellut talouden tasapainottamistoimet toteutuvat, on tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan hyvinvointialueen taloudessa saavutettavissa tasapaino vuoden 2026 loppuun mennessä. Taloussuunnitelmakauden noin 180 miljoonan euron ylijäämä riittää kattamaan aiemmat noin 127 miljoonan euron alijäämät. Talouden tasapainoa uhkaa tällä hetkellä tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan toiminnan kehittämisestä johtuvat ennakoimattomat riskit, kuten arvaamattomat palvelutarpeen muutokset tai sitten osana palveluvalikoimaa tarjottavat palvelut, joiden järjestämistavoista tai taloudenhallinnasta hyvinvointialue ei ole yksiselitteisesti vastuussa.

Tarkastuslautakunta nostaa vuoden 2023 arviointikertomuksen tapaan esiin HUS-yhtymän taloudellisen tilanteen ja sen vaikutuksen Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kokonaistalouteen. HUS-järjestämissopimukseen sisältyvistä talousperiaatteista on sovittu pääasiallisesti HUS-yhtymän perussopimuksessa ja HUS-yhtymän hallintosäännössä. HUS-talousarviokehyksen laadinnassa huomioidaan järjestämissopimuksen osapuolten strategiset, työnjaolliset ja toiminnalliset muutokset sekä palvelujen kustannusvaikuttavuus. Lisäksi tulee huomioida niin talous- ja tuottavuusohjelma kuin valtion arvioitu kokonaisrahoituskin.

Tarkastuslautakunta totesi vuoden 2023 jälkeen, että HUS-yhtymää ei kyetty johtamaan Uudenmaan hyvinvointialueiden näkökulmasta tavalla, joka mahdollistaisi talouden tasapainon saavuttamisen myös Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Tämä näkyi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen taloudenohjauksessa niin, että HUS-yhtymän vuoden 2023 ennakoitua alijäämää ei riittävän nopeasti tunnistettu riskiksi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen omalle talouden tasapainottamiselle. HUS-yhtymän kertyneestä alijäämästä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vastuulle kirjattiin vuodelta 2023 yli 31 miljoonan euron vastuut.

HUS-yhtymän toiminnan ja talouden toteutumisesta on sovittu seurattavaksi vuosittain erillisen raportointisuunnitelman mukaisesti, josta vastaa HUS-yhtymän talousjohto. Kuukausittain raportoidaan toteutuneen palvelutuotannon taso suhteessa jäsenmaksuun. Toimintavuonna 2024 HUS-yhtymän taloudellisen kehityksen raportointi on kyetty tuomaan osaksi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen omaa talousraportointia. Tarkastuslautakunnan havaintojen mukaan seuranta on ollut hyvinvointialueella osavuosi-katsauksissa huomattavasti selkeämpää ja avoimempaa. Taloudellinen riski on tunnistettu, joskin ennusteet HUS-yhtymälle vaatimasta rahoituksesta ovat jokaisessa osavuosi-katsauksessa vaihdelleet. Vaihteluväli on ollut yli 20 miljoonaa euroa. Lopulta vuodelta 2024 kertyi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vastattavaksi hieman alle yhdeksän miljoonan euron alijäämä.

HUS-yhtymän tulee tasapainottaa toimintavuoden 2025 aikana kokonaisuudessaan noin 142 miljoonan euron alijäämä. Toimenpiteisiin on HUS-yhtymässä ryhdytty jo vuoden 2024 aikana. Lisäksi Länsi-Uudellamaalla on tilinpäätöksen 2024 mukaan varauduttu HUS-yhtymän alijäämän kattamiseen korotetulla kehyksellä, mutta tarkentavia neuvotte-luja ei ole vielä aloitettu. Tarkastuslautakunta toteaa edelleen, että HUS-yhtymän vahvasta tahdosta ja suunnitelmista huolimatta nopean aikataulun talouden tasapainottaminen ja palveluvalikoiman supistaminen voi merkittävästi kasvattaa palvelutarvetta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan ennakoimatto-maan palvelutarpeeseen voitaisiin vaikuttaa ennalta. Voidaan kehittää Länsi-Uudenmaan perustason prosesseja niin, että erikoissairaanhoidon läheteiden määrä ei kasva. Tällöin HUS-yhtymän ei tarvitse reagoida kasvavaan palveluntarpeeseen ja tehdä nopeita säästö-toimenpiteitä, jotka entisestään vaikeuttaisivat Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palve-lujen järjestämistä.

7.

**Yhteinen, osallistava
ja valmentava
työkulttuuri**

Tarkastuslautakunnan huomiot

Yhteisen, osallistavan ja valmentavan työkuultuurin edistäminen perustuu Länsi-Uudellamaalla monelta osin palvelustrategiassa määriteltyihin osaamisen ja johtamisen tavoitteisiin. Näistä seitsemästä tavoitteesta toteutui vuonna 2024 tarkastuslautakunnan arvion mukaan kolme. Tavoitteista kaksi ei toteutunut ja kahden toteutumista ei voitu arvioida. Osaamisen ja johtamisen tavoitteet ovat voimassa vuoteen 2026 saakka.

Vuokratyövoiman käyttö laski vuoden 2024 aikana yli neljä prosenttiyksikköä ja samalla lähtövaihtuvuus väheni. Lisäksi Länsi-Uudellamaalla on toimintavuoden aikana luotu sellaiset johtamismallit ja rakenteet, joiden perusteella esihenkilöitä voidaan tukea heidän työssään. Erityisenä onnistumisena on pidettävä lähiesihenkilötyön, esihenkilöiden perustaitojen sekä esihenkilöille suunnatun viestinnän kehittämistä. Johtamiskulttuuri perustuu valmentavaan johtajuuteen. Se, kuinka henkilöstökyselyjen tuloksia kyetään täysimääräisesti hyödyntämään esihenkilötyössä, jäi tarkastuslautakunnalle vielä avoimeksi.

Urakehitysmahdollisuuksista on vielä tarkasteluhetkellä vähän näyttöä. Vuonna 2023 tarkastuslautakunta piti esimerkiksi lääkärin uravalmennuksen käyttöönottoa erinomaisena avauksena. Koko henkilöstön osalta tavoitteelliset urapolut ja ammattilaisten sopivien urakehitysmahdollisuuksien luominen ei ole kuitenkaan vielä muodostunut hyvinvointialueella ensisijaiseksi toimintamalliksi, vaikka sekä hyvinvointialueen oma palvelustrategia että terveyden- ja hyvinvoinninlaitos niin suosittavat.

Vuonna 2024 lisättiin henkilöstölle suunnattuja digitaalisia koulutusmahdollisuuksia ja vuonna 2025 on tarkoitus ottaa käyttöön jokaiselle työntekijälle suunnatut tavoite- ja kehityskeskustelut. Koska henkilöstön osaamisen kehittäminen on vuonna 2024 vielä keskittynyt vahvasti esihenkilöiden koulutukseen, ei osaamisen jatkuva ja nousujohteinen kehittäminen toteudu aloitetuista toimenpiteistä huolimatta koko henkilöstön tasolla. Epäselvää on se, mitkä ovat kokonaisuudessaan henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen mahdollisuudet ja kuinka kehittämiseen lopulta kannustetaan työntekijöiden arjessa.

Vuoden 2024 lopussa tarkastuslautakunnalla ei ole saatavilla olevien materiaalien perusteella tietoa siitä, ovatko kaikki uudet työntekijät osallistuneet perehdytysvalmennukseen tai ovatko kaikki esihenkilöt osallistuneet henkilöstöjohtamisen valmennukseen.

Vuoden 2023 lopussa henkilöstön ruotsin kielen vahvistaminen oli vielä alussa ja organisaatiokulttuurin kehittäminen suunnitteluasteella. Vuoden 2024 aikana on vahvistettu muun muassa ruotsinkielistä kokouskulttuuria. Hyvinvointialueelle perustetaan monialainen kaksikielinen oppimisympäristö tukemaan ja kehittämään kielellisiä oikeuksia sosiaali- ja terveydenhuollossa. Länsi-Uudellamaalla on hyväksytty vuonna 2024 käänöslinjaukset.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain mukaan hyvinvointialueella tulee olla palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö, hallinnollinen henkilöstö sekä muu tarvittava henkilöstö. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategian yhtenä henkilöstöön liittyvänä tavoitteena on yhteisen, osallistavan ja valmentavan työkuulttuurin suunnitelmallinen kehittäminen. Vuoden 2023 arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta arvioi henkilöstötavoitteista muun muassa veto- ja pitovoimaisen työyhteisön sekä osaamisen kehittämisen tavoitteita hyvinvointialueella. Kuvassa 19 on esitetty Länsi-uudenmaan hyvinvointialueen työkuulttuurin kehittämiseksi asetettuja tavoitteita.

Hyvinvointialueen strateginen päämäärä

Teemme yhdessä hyvinvoivan ja halutun työyhteisön

Yksi päämäärän tavoitteista

Kehitämme suunnitelmallisesti yhteistä, osallistavaa ja valmentavaa työkuulttuuria.

Yksi palvelustrategian henkilöstötavoitteista:

Osaamisen ja johtamisen kehittäminen on systemaattista.

- Kaikki uudet työntekijämme osallistuvat perehdytysvalmennukseen.
- Kaikki hyvinvointialueen esihenkilöt osallistuvat hyvinvointialueen omaan henkilöstöjohtamisen valmennukseen.
- Rakennamme tavoitteellisia urapolkuja. Luomme eri ammattilaisille sopivia malleja edetä urallaan.
- Pyrimme aktiivisesti ja merkittävästi vähentämään vuokratyövoiman käyttöä.
- Luomme hyvinvointialueen omat johtamisen periaatteet ja tuemme esihenkilöitä heidän työssään.
- Jokaisella työntekijällä on mahdollisuus oman osaamisen kehittämiseen.
- Vahvistamme henkilöstön ruotsin kielen osaamista ja kaksikielistä organisaatiokulttuuria.

Tavoitteista vastaava

HR-kehittämispalvelut-yksikkö on osa HR-palvelut kokonaisuutta, joka kuuluu konsernipalveluihin. HR-kehittämispalvelut-yksikköön sisältyvät osaamisen ja johtamisen kehittämisen palvelut, työterveyden ja työhyvinvoinnin palvelut, työsuojelu sekä neuvottelutoiminta.

Kuva 19. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen työkuulttuurin kehittämisen määrittely vuodelle 2024.

Hyvinvointialueen strategiaa toteutetaan palvelustrategian avulla. Palvelustrategiassa määritellyllä tavalla suunnitelmalliseen työkuulttuurin kehittämiseen pyritään sillä, että kaikki

uudet työntekijät osallistuvat perehdytysvalmennukseen ja kaikki esihenkilöt hyvinvointialueen omaan henkilöstöjohtamisen valmennukseen. Lisäksi tulisi rakentaa tavoitteellisia urapolkuja ja luoda eri ammattilaisille sopivia malleja uralla etenemiseen. Vuokratyövoiman käyttöä pyritään aktiivisesti vähentämään, ja hyvinvointialueelle luodaan omat johtamisen periaatteet, jotka tukevat esihenkilöitä heidän työssään. Jokaisella työntekijällä on mahdollisuus kehittää omaa osaamistaan ja henkilöstön ruotsin kielen taitoa sekä kaksikielistä organisaatiokulttuuria vahvistetaan. Hyvinvointialueen vuoden 2024 talousarviossa todetaan, että palvelustrategian henkilöstötavoitteita toimeenpannaan muun muassa johtamisen systemaattisella ja tavoitteellisella kehittämisellä, niin että luottamukseen perustuva ihmiskäsitys ja valmentava johtamisen kulttuuri voisi vahvistua.

Vuoden 2024 tilinpäätösraportoinnin mukaan yhteisen, osallistavan ja valmentavan työkuulttuurin suunnitelmallisen kehittämisen on raportoitu toteutuneen osittain. Esihenkilöiden osaamisen vahvistaminen ja johtamiskulttuurin luominen ovat pitkän jätteen jatkuvia toimenpiteitä edellyttäviä.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitteet yhteisen, osallistavan ja valmentavan työkuulttuurin edistämiseksi ovat toteutuneet vaihtelevasti. Tarkastuslautakunnan mielestä vuoden 2024 erityisenä onnistumisena on pidettävä lähiesihenkilötyön, esihenkilöiden perustaitojen sekä esihenkilöille suunnatun viestinnän kehittämistä. Kehittämiskohteina voidaan pitää henkilöstökyselyjen tulosten täysimääräistä hyödyntämistä esihenkilötyössä sekä koko henkilöstön tavoitteellisten urapolkujen ja ammattilaisten sopivien urakehitysmahdollisuuksien luomista ensisijaiseksi toimintamalliksi. Lisäksi tarkastuslautakunnalle on jäänyt epäselväksi se, mitkä ovat henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen mahdollisuudet ja kuinka kehittämiseen kannustetaan työntekijöiden arjessa. Epäselväksi jäi myös se, ovatko kaikki uudet työntekijät osallistuneet perehdytysvalmennukseen ja ovatko kaikki esihenkilöt osallistuneet henkilöstöjohtamisen valmennukseen.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella oli vuoden 2024 lopussa yhteensä 9 752 henkilöä palveluksessa. Vakituksessa palvelussuhteessa olevien ulkoinen lähtövaihtuvuusprosentti väheni vuoden aikana yli kaksi prosenttia. Lähtövaihtuvuus oli vielä vuoden 2024 alussa noin 14 prosenttia.

Terveysten- ja hyvinvoinninlaitoksen vuoden 2024 syksyllä julkaiseman valtakunnallisen asiantuntija-arvion mukaan hyvinvointialueiden tulisi panostaa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön sisäiseen liikkuvuuteen, ammatilliseen kehittymiseen ja urakehitysmahdollisuuksiin, jotta henkilöstön pito- ja vetovoima vahvistuu ja vuokratyövoiman käyttäminen vähenee. Lisäksi työvoimavuokrauksen vähentämisessä tulisi varmistaa, ettei palvelujen saatavuus heikkene eikä oman henkilöstön kuormittuneisuus kasva.

Vuokratyön osuus työvoimasta laski Länsi-Uudellamaalla vuoden 2024 aikana merkittävästi. Vuoden 2024 alussa vuokratyön osuus oli lähes seitsemän prosenttia, kun se saman vuoden lopussa oli jo alle kolme prosenttia. Vuokratyövoiman vähentyessä pyrittiin tarvittavilta osin tilalle rekrytoimaan myös uutta pysyvää henkilöstöä. Vuokratyövoiman kokonaisvähennys oli noin 27 miljoonaa euroa ja nettosäästöksi muodostui lopulta noin 11 miljoonaa euroa. Toiminnan kehittämiseen kyettiin tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan toimin-

tamalleja yhtenäistämällä ja keskitetyllä seurantajärjestelmällä. Lisäksi pyrittiin siihen, että hyvinvointialueella on ajantasainen tieto lääkäritarpeesta ja vuokratyöpaikoista.

Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella työskulttuurin kehittäminen on ensisijaisesti osaamisen ja johtamisen kehittämistä. Työn lähtökohtina ovat valmentava esihenkilötyö, ihmisiin luottava ja arvostava johtaminen sekä vastuullisuus ja reiluus henkilöstön näkökulmasta. Esihenkilöille tarjotaan monenlaista tukea, kuten informatiivisia johtamisen tunteja ja työpajoja, valmentavan johtamisen koulutuskokonaisuuksia ja valmennuksia, kilpailutettuja coaching-palveluja tiimeille ja johtoryhmille sekä esihenkilöille suunnattuja tavoite- ja kehityskeskusteluja.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on käytössä kolme erilaista työhyvinvointikyselyä, joiden avulla kerätään henkilöstöltä tietoa kehittämistoimenpiteitä varten ja seurataan valmentavan johtamiskulttuurin edistymistä. Tämä on osa esihenkilöiden käytössä olevaa tietovarantoa. Esimerkiksi vuoden 2024 aikana on toteutettu kuukausittain Pulssi-henkilöstökysely, jonka osalta johto seuraa sekä kyselyn käsittelyä että vastauksissa tapahtuneita muutoksia. Vastausprosentti vuoden 2024 lopulla oli 44 prosenttia. Tulokset ovat hieman laskeneet toimintavuoden aikana (katso kuva 20). Pulssi-kyselyn kysymysten tavoite-taso on 3,8.

Kysymys	1/2024	12/2024
Voin työssäni hyvin	3,78	3,73
Olen tyytyväinen esihenkilööni ja työyksikköni johtamiseen	3,92	3,83
Suosittelisin omaa työpaikkaani tuttavilleni	3,61	3,50

Kuva 20. Pulssi-henkilöstökyselyn tuloksia vuonna 2024

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella toteutettiin ensimmäistä kertaa myös oma henkilöstökysely vuoden 2024 lopulla. Kyselyn avulla pyrittiin selvittämään henkilöstön kokemuksia työhyvinvoinnista ja johtamisesta. Kyselyyn vastasi noin 42 prosenttia työntekijöistä. Tuloksia ei oltu vielä vuoden 2025 alussa käsitelty hyvinvointialueen henkilöstön kanssa.

Tarkastuslautakunnan vuoden 2023 toimintaa käsittelevässä arviointikertomuksessa todettiin, että tarkastuslautakunnalle on epäselvää se, millaisia toimenpiteitä kyselyjen tulosten perusteella tehdään. Esimerkiksi vielä vuonna 2023 kyselyiden tavoitteita ei ollut määritelty tavalla, joka kertoisi tehtävistä toimenpiteistä, määrittäisi niiden tarpeen tai esittäisi esihenkilöille sen, että mihin kehittämistoimiin olisi ryhdyttävä. Vuoden 2024 osalta tilanne on tarkastuslautakunnan mukaan edelleen sama. Tarkastuslautakunnan on todettava myös, että sekä Pulssi -kyselyiden, että henkilöstökyselyn vastaajamääriä vuodelta 2024 on pidettävä alhaisena.

Tarkastuslautakunnan vuoden 2023 toimintaa käsittelevässä arviointikertomuksessa todettiin, että henkilöstölle tarjotut koulutukset ovat painottuneet esihenkilöille suunnattuihin

koulutuksiin ja koko henkilöstölle tarjottavan koulutuksen tasoa oli pidettävä riittämättömänä. Vuoden 2024 lopussa tarkastuslautakunnalla ei ole saatavilla olevien materiaalien perusteella tietoa siitä, ovatko kaikki uudet työntekijät osallistuneet perehdytysvalmennukseen tai ovatko kaikki esihenkilöt osallistuneet henkilöstöjohtamisen valmennukseen.

Toimintavuonna 2024 lisättiin muun muassa koko henkilöstölle suunnattua mahdollisuutta osallistua ulkoisen palveluntuottajan tarjoamaan digitaaliseen koulutukseen. Digitaalisen koulutuksen sisältöjä toteutetaan ulkoisen palveluntuottajan alustalle myös Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen työntekijöiden toimesta. Länsi-Uudellamaalla on lisäksi tavoitteena se, että viimeistään vuodesta 2025 alkaen jokaiselle työntekijälle pidetään kaksi kertaa vuodessa tavoite- ja kehityskeskustelut. Kehityskeskusteluissa voidaan nykytilanteen kartoituksen lisäksi käsitellä työn tulevaisuuden haasteita ja sitä, kuinka niihin esimerkiksi koulutuksen avulla vastataan. Tarkastuslautakunnan on todettava, että varsinaista osaamisen jatkuvaa ja nousujohteista, hyvin suunniteltua ja suunnattua kehittämistä digitaalisen koulutustarjonnan lisääminen ja tavoite- ja kehityskeskustelujen käyttöönotto ei kuitenkaan vielä ole. Tarkastuslautakunnalle jää epäselväksi se, mitkä ovat henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen mahdollisuudet ja kuinka kehittämiseen kannustetaan oman työn ja tulevan urapolun kautta.

Hyvinvointialueen toimintaan liittyen maamme hallituksen ohjelmassa on tavoitteena, että Raaseporin sairaalan ja Itä-Uudenmaan hyvinvointialueella sijaitsevan Porvoon sairaalan yhteyteen perustetaan verkostomaiset osaamiskeskittymät. Osaamiskeskittymien tehtävänä on tukea ja kehittää kielellisten oikeuksien tukemista sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kehittämishanke käynnistyi vuonna 2024 Länsi-Uudenmaan, Itä-Uudenmaan ja HUS-yhtymän yhteistyöllä ja sen on tarkoitus ulottua vuoteen 2027. Raaseporiin tämä tarkoittaisi muun muassa monialaisen kaksikielisen oppimisympäristön perustamista. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kehitystä on pidettävä hyvänä, sillä vielä vuoden 2023 arviointikertomuksessaan tarkastuslautakunta kyseenalaisti Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen mahdollisuuksia selvittää valtakunnallisesta ruotsinkielisten sosiaali- ja terveystalveluiden kehittämistehtävästä. Kyse oli mitä suuremmissa määrin sekä rahoituksen riittävyydestä, että henkilöstöresursseista.

Länsi-Uudellamaalla on hyväksytty vuonna 2024 käänöslinjaukset. Samalla päätöksenteon ja sisäisen kokouskulttuurin kehittämisessä kaksikieliseen suuntaan on edistytty, kun vielä vuoden 2023 jälkeen asiasta ei ollut tarkastuslautakunnan arvioinnin pohjaksi vielä riittävä näyttöä. Vuonna 2024 tarjottiin henkilöstölle 11 ruotsin kielen kurssia, joihin osallistui kaikkiaan 105 henkilöä.

8.

**Hyvinvoinnin ja
terveyden edistäminen**

Tarkastuslautakunnan huomiot

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä yhteistyön tekeminen kolmannen sektorin toimijoiden ja kuntien kanssa perustuu Länsi-Uudellamaalla monelta osin lain edellyttämiin vaatimuksiin sekä palvelustrategiassa määriteltuihin tavoitteisiin.

Palvelustrategian seitsemästä tavoitteesta toteutui vuonna 2024 tarkastuslautakunnan arvion mukaan kuusi. Yhden tavoitteen toteutumista ei voitu täysin arvioida. Samalla tarkastuslautakunta toteaa, että hyvinvointialueilla sekä laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetut tehtävät ja tavoitteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ovat toteutuneet Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ensimmäisellä valtuustokaudella.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen aluevaltuusto hyväksyi joulukuussa 2023 ensimmäisen alueellisen hyvinvointikertomuksen. Helmikuussa 2024 aluevaltuusto hyväksyi hyvinvointikertomuksen tietoihin perustuvan alueellisen hyvinvointisuunnitelman, joka sisälsi lakisääteiset lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman ja alueellisen oppilashuollon suunnitelman. Lisäksi hyvinvointialueen ja kuntien väliset lakisääteiset neuvottelut pidettiin tammikuussa 2025.

Länsi-Uudellamaalla on siirrytty valtuustokaudella järjestöavustuksissa hyvinvointialuevetoiseen tarpeen arviointiin. Vuonna 2023 järjestöavustukset myönnettiin vielä kuntien esitysten perusteella. Raportoitujen tietojen mukaan keväällä 2025 käynnistetään Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen järjestöneuvottelukunta, jonka tarkoituksena on koota yhteen verkostoja ja edustaa alueen järjestökenttää hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Tarkastuslautakunnan mielestä erityisinä onnistumisina on pidettävä toimivien yhteistyön hallinnollisten rakenteiden luomista kuntien kanssa sekä järjestöavustusten kehittämistä. Hyvinvointialueen ja kuntien roolit ovat myös selkeytyneet, mikä mahdollistaa ratkaisukeskeisemmän toiminnan asukkaiden auttamiseksi. Kehittämiskohteina voidaan pitää järjestöjen näkemysten parempaa hyödyntämistä sekä hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyviä toimitilajärjestelyjä. Lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tulisi järjestää selkeämmin, koska se on nähty laajana ja vaikeasti hallittavana kokonaisuutena.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle on avattu Hyvinvointipalvelujen verkkosivusto, johon on koottu hyvinvointialueen, kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden tarjoamat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut aikuisväestölle. Sivustolla esitellään hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa, tarjotaan tietoa, ohjeita ja työkaluja omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen.

Hyvinvointialuelain mukaan hyvinvointialueen strategiassa tulee ottaa huomioon asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen hyvinvointialueen tehtäväalalla. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (Sote-järjestämislaki) mukaan hyvinvointialueen on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Hyvinvointialueella on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin. Hyvinvointialueen on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Hyvinvointialueen on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.

Sote-järjestämislain mukaan hyvinvointialueen on seurattava asukkaittensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Hyvinvointialueella on raportoitava asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä aluevaltuustolle vuosittain. Lisäksi hyvinvointialueella on valmistettava aluevaltuustolle valtuustokausittain alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Hyvinvointialue laatii hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman yhteistyössä alueensa kuntien kanssa.

Sote-järjestämislain mukaan hyvinvointialueen on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä alueensa kuntien kanssa ja tuettava niitä asiantuntemuksellaan. Lisäksi hyvinvointialueen on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä hyvinvointialueen alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Sen on myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Hyvinvointialueen on neuvoteltava vähintään kerran vuodessa yhdessä alueensa kuntien sekä muiden edellä mainittujen hyvinvointialueen alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien toimijoiden kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta.

Lisäksi Sote-järjestämislain mukaan kukin Uudenmaan hyvinvointialue laatii hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman yhteistyössä HUS-yhtymän kanssa. Kunkin Uudenmaan hyvinvointialueen on myös muutoin toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä HUS-yhtymän kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan sekä neuvoteltava edellä tarkoitettusti myös HUS-yhtymän kanssa. Kuvassa 21 on esitetty Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteita vuodelle 2024.

Hyvinvointialueen strateginen päämäärä

Saavutamme parhaat tulokset sujuvalla yhteistyöllä.

Yksi päämäärän tavoitteista

Teemme saumatonta yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden ja kuntien kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä ongelmien ennaltaehkäisemiseksi.

Palvelustrategian tavoitteita

Yksi asiakastavoitteista:

Kuntien ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on toimivaa ja tavoitteellista.

- Luomme selkeän yhdyspintarakenteen, joissa eri toimijoiden vastuut ja roolit ovat määriteltä. Toimintamallit ja yhteistyökäytännöt rakennetaan yhdessä asukkaita varten. Luomme yhteiset tavoitteet kuntien kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, työllisyyden tukemiseen, maahanmuuttajien kotoutumisen tukemiseen ja sivistystoimen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Käymme säännöllistä vuoropuhelua kuntakohtaisista erityispiirteistä.
- Kehitämme yhteistä tietopohjaa kuntien kanssa alueen väestöstä, jonka avulla pystymme vastaamaan ennakoivasti palvelutarpeeseen.
- Käymme avointa vuoropuhelua hyvinvointialueen toimitilojen omistus- ja toimitilasuunnittelusta kuntien kanssa.
- Hyvinvointialueen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma tehdään yhdessä kuntien ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella toimii alueen kuntien ja hyvinvointialueen yhteinen Länsi-Uudenmaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen -verkosto. Verkosto toimii alustana alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman yhteistyössä.

Yksi palvelutuotannon yhteisistä tavoitteista, jossa huomioitu hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen:

Vahvistamme perustason palveluihin pääsyä, kevennämme palvelurakennetta ja lisäämme sisäistä yhteistyötä.

- Sovimme kuntien ja järjestöjen kanssa tehtävässä yhteistyössä painopisteet, jolla voimme tunnistaa eriarvoisuuteen, terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät riskitekijöitä
- Vahvistamme kumppanuuksia järjestöjen ja yritysten kanssa ennaltaehkäisevien palvelujen vaikuttavampaan hyödyntämiseen alueella
- Varmistamme, että alueen eri toimijoiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut ovat helposti asiakkaiden ja henkilöstön löydettävissä ja hyödynnettävissä.

Tavoitteista vastaava

Strategia ja johdon tuki -yksikkö vastaa muun muassa hyvinvointialueen yhdyspintatyöstä, jota hoitaa sen alaisuudessa toimiva yhdyspintatiimi. Yhdyspintatiimi kehittää ja koordinoi hyvinvoinnin, terveyden, monimuotoisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämistä sekä osallistuu turvallisuuden edistämiseen. Tiimi kokoaa vastuualueeseensa liittyvää tietopohjaa ja tilannekuvaa sekä seuraa ja arvioi toteutunutta työtä. Lisäksi yhdyspintatiimi toteuttaa yhteistyötä ja yhteiskehittämistä eri tahojen kanssa, tukien heidän työtään asiantuntemuksellaan. Tiimi valmistelee myös päätöksentekoon meneviä asioita, kuten alueellisen hyvinvointikertomuksen- ja suunnitelman sekä järjestöavustukset.

Kuva 21. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteita vuodelle 2024.

Hyvinvointialueen strategiaa toteutetaan palvelustrategian avulla. Palvelustrategiassa määritellään, kuinka kuntien ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa tehdään toimivaa ja tavoitteellista yhteistyötä. Tavoitteena on luoda selkeät yhdyspintarakenteet, joissa eri toimijoiden vastuut ja roolit ovat tarkasti määriteltäviä. Lisäksi asetetaan yhteiset tavoitteet kuntien kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi, säännöllisestä vuoropuhelusta ja yhteisen tietopohjan kehittämisestä. Avoin vuoropuhelu kuntien kanssa on tärkeää myös hyvinvointialueen toimitilojen omistus- ja toimitilasuunnitteluun liittyen. Hyvinvointialueen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma laaditaan yhteistyössä kuntien ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa.

Länsi-Uudellamaalla tulee toimia alueen kuntien ja hyvinvointialueen yhteinen Länsi-Uudenmaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen -verkosto. Kuntien ja järjestöjen kanssa sovitaan yhteistyön painopisteet ja kumppanuuksia järjestöjen sekä yritysten kanssa vahvistetaan. Samalla varmistetaan, että alueen eri toimijoiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut ovat helposti asiakkaiden ja henkilöstön löydettävissä ja hyödynnettävissä.

Vuoden 2024 tilinpäätösraportoinnin mukaan tavoite tehdä saumatonta yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden ja kuntien kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä ongelmien ennaltaehkäisemiseksi on toteutunut osittain. Raportoidun tiedon mukaan palveluiden yhdyspinnat järjestöihin toimivat hyvin. Yhteistyötä kuntien ja järjestöjen kanssa on rakennettava ja vahvistettava edelleen.

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ovat toteutuneet. Samalla tarkastuslautakunta toteaa, että hyvinvointialueilla sekä laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetut tehtävät ja tavoitteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ovat toteutuneet Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ensimmäisellä valtuustokaudella. Tarkastuslautakunnan mielestä vuoden 2024 erityisinä onnistumisina on pidettävä toimivien yhteistyön hallinnollisten rakenteiden luomista kuntien kanssa sekä järjestöavustusten kehittämistä. Hyvinvointialueen ja kuntien roolit ovat myös selkeytyneet, mikä mahdollistaa ratkaisukeskeisemmän toiminnan asukkaiden auttamiseksi. Kehittämiskohteina voidaan pitää järjestöjen näkemysten parempaa hyödyntämistä sekä hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvien toimitilojen omistus- ja toimitilasuunnittelun edistämistä kuntien kanssa. Lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tulisi järjestää selkeämmin, koska se on nähty laajana ja vaikeasti hallittavana kokonaisuutena.

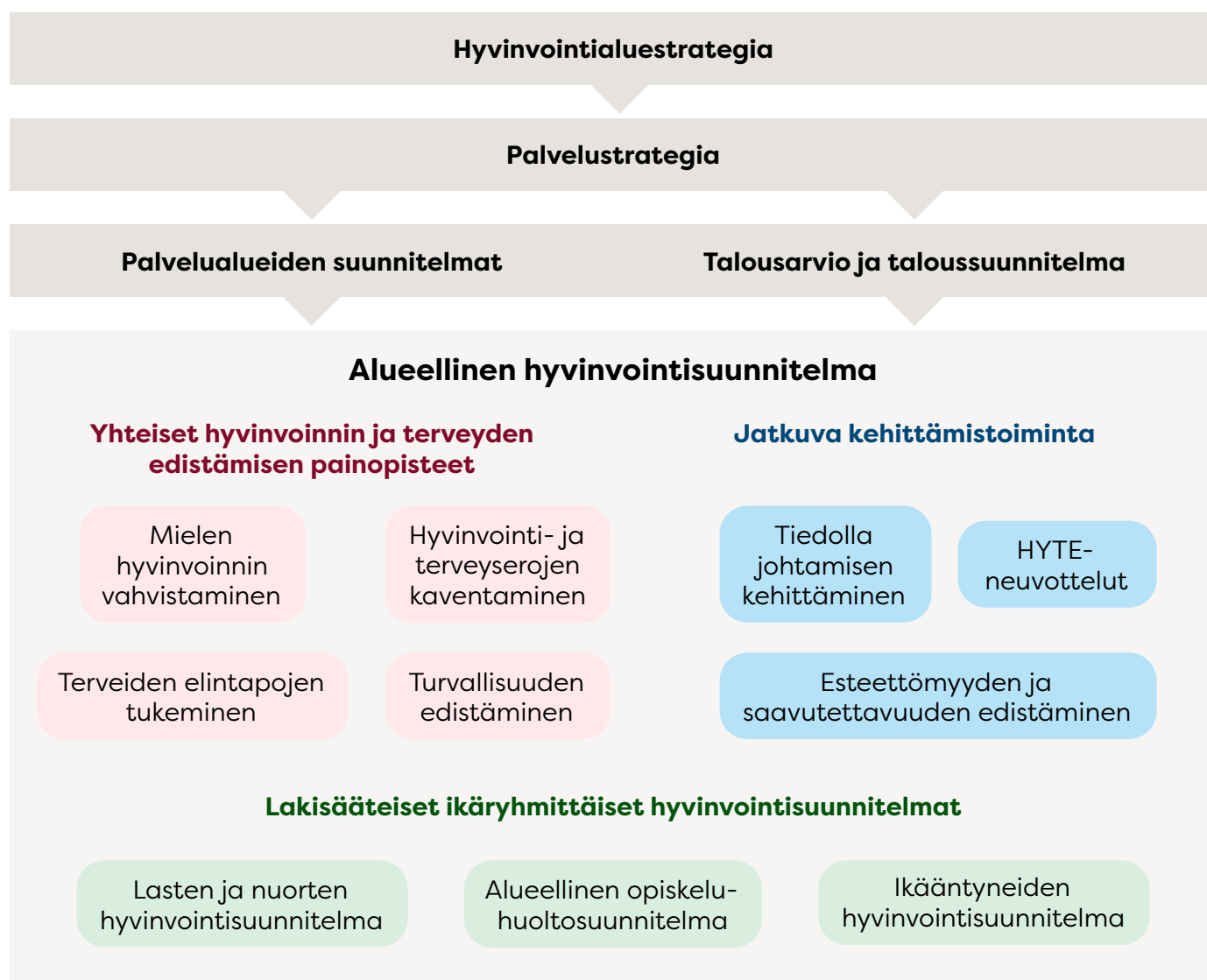
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategiassa yhtenä tavoitteena on laatia hyvinvointikertomus ja -suunnitelma yhteistyössä kuntien ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa. Aluevaltuusto hyväksyi joulukuussa 2023 ensimmäisen alueellisen hyvinvointikertomuksen vuosien 2023 ja 2025 välille. Helmikuussa 2024 aluevaltuusto hyväksyi hyvinvointikertomuksen tietoihin perustuvan alueellisen hyvinvointisuunnitelman vuosien 2024 ja 2026 välille.

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma muodostuvat kahdesta osasta.

Hyvinvointikertomuksessa kuvataan alueen väestön hyvinvoinnin, terveyden, elinolojen ja niihin vaikuttavien tekijöiden nykytilaa alueittain ja ikäryhmittäin. Hyvinvointisuunnitelmassa määritellään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet, alueelliset tavoitteet, suunnitellut toimenpiteet, vastuutahot ja mittarit. Sekä hyvinvointikertomus että -suunnitelma on laadittu yhteistyössä lain edellyttämien yhteistyötahojen kanssa. Hyvinvointisuunnitelma pohjautuu vuoden 2023 hyvinvointikertomukseen ja se ulottuu vuoteen 2026.

Hyvinvointisuunnitelman painopisteiksi on määritelty mielen hyvinvoinnin vahvistaminen, hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen, terveiden elintapojen tukeminen, turvallisuuden edistäminen, tiedolla johtamisen kehittäminen sekä esteettömyyden ja saavutettavuuden edistäminen (katso kuva 22). Suunnitelman liitteinä ovat lakisääteiset lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma ja alueellinen oppilashuollon suunnitelma, jotka sisältävät tavoitteet ja toimenpiteet.

Hyvinvointisuunnitelma on hyvinvointialueen strategian mukainen ohjausdokumentti

Kuva 22. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen alueellisen hyvinvointisuunnitelman kytkeytyminen strategiaan.

Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelusta ja kokoamisesta on vastannut hyvinvointialueen monialainen asiantuntijaryhmä, ja yhdyspintatiimin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntija on koordinoanut kokoamistyötä. Hyvinvointisuunnitelma toimii strategian mukaisena ohjausdokumenttina. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutumisesta vastaa hyvinvointialueen johtoryhmä, joka raportoi tavoitteiden etenemisestä osavuosisikatsuksessa ja tilinpäätöksessä.

Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointi-alueella toimii hyvinvointialueen koordinoima Länsi-Uudenmaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen -verkosto, joka koostuu hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen edustajista. Raportoitujen tietojen mukaan keväällä 2025 käynnistetään Länsi-Uudenmaan hyvinvointi-alueen järjestöneuvottelukunta. Ei-lakisääteisen järjestöneuvottelukunnan tarkoituksena on koota yhteen verkostoja ja edustaa alueen järjestökenttää hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Järjestöneuvottelukunta koostuu järjestöjen teemaverkostoista ja hyvinvointialueen edustajista.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi on luotava selkeä yhdyspintarakenne, jossa eri toimijoiden vastuut ja roolit on määritelty. Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan hyvinvointialueen ja kuntien väliset lakisääteiset neuvottelut pidettiin tammikuussa 2025. Neuvottelujen teemana oli hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön rakenteet. Raportoitujen tietojen mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi on onnistuttu luomaan yhteistyön hallinnolliset rakenteet, mutta konkreettista yhteistyötä näiden rakenteiden kautta tulisi vielä kehittää. Suunnittelussa on huomioitu myös työllisyyden tukeminen, maahanmuuttajien kotoutumisen tukeminen ja yhteistyö sivistystoimen kanssa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen syksyn 2024 asiantuntija-arvion mukaan Länsi-Uudellamaalla hyvinvointityön tuloksellisuus on kehittynyt maan keskitasoa mukailleen.

Länsi-Uudellamaalla toimivien järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö on jo osittain vakiintunutta. Järjestöjen kanssa on tarkoitus järjestää kuulemisia esimerkiksi uuden strategian laatimiseksi. Tarkastuslautakunnalla ei ole tarkkaa käsitystä siitä, kuinka säännöllistä vuoropuhelua on käyty kuntakohtaisista erityispiirteistä vuoden 2024 aikana. Tarkastuslautakunta pitää kuitenkin positiivisena sitä, että kuntien kanssa on jo tässä vaiheessa pystytty luomaan toimivia yhteistyörakenteita. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan hyvinvointialueen ja kuntien roolit ovat selkeytyneet, mikä on mahdollistanut ratkaisukeskeisemmän toiminnan asukkaiden auttamiseksi.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella tulee kehittää yhteistä tietopohjaa kuntien kanssa alueen väestöstä, jotta palvelutarpeisiin voidaan vastata ennakoivasti. Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan vuoden 2023 aikana on kehitetty alueellista HYTE-tietoa kokoava raportti kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyön tueksi. Hankkeessa luotiin rakenne HYTE-yhteistyöhön kuntien ja järjestöjen kanssa sekä määriteltiin alueelliset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet. Toimintavuoden 2024 aikana raporttia on jatkokehitetty. Raportti kokoaa yhteen kuntien hyvinvointikertomuksen ja hyvinvointialueen hyvinvointikertomuksen minimietosisällöt. Tämä tietopohja tullaan kytkemään osaksi uuden strategian valmistelua.

Tilinpäätöksen 2024 mukaan Länsi-Uudellamaalla on valmisteltu toimitilaohjelma, joka sisältää investointisuunnitelman keskeiset tilahankkeet. Toimitilaohjelma toimeenpanee vuoden 2024 kesällä aluevaltuuston hyväksymää palvelujen verkoston linjauksia. Hyvinvointialueen tavoitteiden mukaisesti toimitilojen omistus- ja toimitilasuunnittelussa on hyvä käydä avointa vuoropuhelua kuntien kanssa myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyen. Tarkasteluhetkellä toimitilojen omistus- ja toimitilasuunnittelu on kytkeytynyt vahvasti peruspalveluihin ja niiden edellyttämiin ratkaisuihin, eikä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä ole tarkastuslautakunnalla raportoitua tietoa.

Kuntien ja järjestöjen kanssa tehtävälle yhteistyölle tulee sopia painopisteet, joilla tunnistetaan eriarvoisuuteen, terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä riskitekijöitä. Samalla vahvistetaan kumppanuuksia järjestöjen ja yritysten kanssa ennaltaehkäisevien palvelujen vaikuttampaan hyödyntämiseen alueella. Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan kuntien ja järjestöjen kanssa tehtävälle yhteistyölle on sovittu painopisteet (katso kuva 22). Lisäksi järjestöyhteistyön tiekarttatyö 2030 on käynnissä.

Länsi-Uudellamaalla on siirrytty valtuustokaudella järjestöavustuksissa hyvinvointialuevetoiseen tarpeen arviointiin. Vuonna 2023 järjestöavustukset myönnettiin vielä kuntien esitysten perusteella. Hyvinvointialueen toiminnan aikana järjestöavustuksia on myönnetty vuosittain hieman alle kolme miljoonaa euroa. Vuonna 2024 yleisavustuksia myönnettiin 78 järjestölle ja kumppanuusavustuksia 24 järjestölle. Tarkastuslautakunnan mielestä järjestöavustusten kehittämistä on pidettävä hyvänä asiana. Raportoitujen tietojen mukaan järjestöavustuksilla ei korvata lakisääteisiä palveluja ja palvelutarvetta.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eri toimijoiden palvelut tulisi olla helposti asiakkaiden ja henkilöstön löydettävissä ja hyödynnettävissä. Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle on avattu Hyvinvointipalvelujen verkkosivusto, johon on koottu hyvinvointialueen, kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden tarjoamat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut aikuisväestölle. Sivustolla esitellään hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa, tarjotaan tietoa, ohjeita ja työkaluja omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen. Tarkastuslautakunnan mielestä palvelujen näkyvyyttä ja löydettävyyttä tulee kuitenkin parantaa ja palvelut on tuotava käyttäjien tietoisuuteen.

9.

Arvioinnin seuranta

Tarkastuslautakunta seuraa valtuustokausittain arviointikertomuksissaan tehtyjen havaintojen sekä suositusten etenemistä. Kuvissa 23 ja 24 on esitelty tarkastuslautakunnan arviointien seurantaa vuosien 2021 ja 2023 väliltä. Seurannassa on huomioitu tämän arviointikertomuksen havaintojen lisäksi toimintavuosien aikaiset raportoinnit ja tilinpäätökset. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2023 merkittiin tiedoksi aluevaltuustossa 11.6.2024. Samalla aluevaltuusto lähetti arviointikertomuksen aluehallitukselle tarvittavia toimenpiteitä varten. Aluehallituksen arviointikertomuksen johdosta antamaa lausuntoa on käsitelty aluevaltuuston kokouksessa 10.12.2024.

Tarkastuslautakunnan aikaisempien vuosien huomiot toteutuneista tavoitteista

Asia tai tavoite on edistynyt hyvin ja siitä on myönteisiä vaikutuksia

Palvelustrategia (2023)

Strategia ja hallinnon järjestäminen, tavoitteellinen johtaminen (2022)

Valtuustokaudella hyvinvointialueen strategia on ohjannut hyvinvointialueen toiminnan suunnittelua. Käytännössä vuonna 2023 hyväksytyt sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategia ja pelastustoimen palvelutasopäätös ovat Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella muodostaneet sellaisen strategisen kokonaisuuden, jota toteuttamalla koko hyvinvointialueen strategia toteutuu. Erityisesti tuli kiinnittää vielä huomiota siihen, kuinka ne jalkautetaan osaksi taloussuunnittelua ja kytketään osaksi hyvinvointialueen johtamisjärjestelmää. Keskeistä on se, että tavoitteet ja käytössä olevat resurssit kohtaavat toisensa.

Aluehallitus käynnisti vuoden 2024 syksyllä valtuustokauden strategisten tavoitteiden kokonaisarviointityön. Uudella valtuustokaudella hyvinvointialueen strategiakokonaisuus tullaan päivittämään vuoden 2025 syksyllä. Samalla pyritään siihen, että strategiatyö kytketään samalla vuotta 2026 koskevaan taloussuunnitteluun.

Osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuudet (2023)

Viestintä ja osallisuus (2022)

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen osallisuusohjelma hyväksyttiin vuonna 2023. Strategiakauden aikana asiakkaiden osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia on lisätty. Esimerkiksi vuoden 2024 aikana palveluverkoston strategiset linjaukset on laadittu laajan osallisuustyön pohjalta. Henkilöstölle on toteutettu kattava asiakas- ja potilastietojärjestelmien käytettävyysselvitys, johon osallistui yli neljännes kaikista järjestelmän käyttäjistä. Lisäksi henkilöstö on osallistunut keväällä 2025 käyttöönotettujen digitaalisten asiointipalvelujen suunnitteluun. Osavuositarkastuksessa raportoidaan osallisuusohjelman tavoitteiden edistymisestä.

Viestinnällä tulisi olla riittävät mahdollisuudet tukea hyvinvointialueen tuottamien palveluiden tavoitettavuutta. Erityisesti tämä koskee sekä osallisuuden edistämiseen että strategian jalkauttamiseen liittyvään strategiatyöhön.

Tarkastuslautakunnalle ei ole valtuustokauden lopulla täysin selvää se, kuinka tulevaisuuden haasteisiin kyetään viestinnän nykyresurssein vastaamaan.

Katso osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksiin liittyen myös arviointikertomuksen vammaispalvelujen kappale 4.3 Palvelutuotanto.

2024

2022

Hyvinvointialueen demokraattisen päätöksentekojärjestelmän kehittäminen

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen aluevaltuusto hyväksyi hyvinvointialueen hallintosäännön maaliskuussa 2022. Vuoden 2023 lopulla aluevaltuusto päätti, että vuoden 2024 aikana valmistellaan hallintosäännön uudistus, jossa tarkastellaan johtamisjärjestelmää ja hallintorakennetta. Tarkistuksen yhteydessä palvelualueiden tehtäviä täsmennettiin niin, että ne vastaavat asumispalvelujen järjestämisestä. Keväällä 2025 asumispalvelujen tuottaminen keskitetään omaksi vastuualueekseen. Muutosten jälkeen arvioidaan viranhaltijaorganisaation tasapainoisuus ja tarvittavat kehittämistoimenpiteet.

Joulukuussa 2024 hyvinvointialueella hyväksyttiin ohjeistus hyvästä hallintotavasta ja eettisistä periaatteista. Ohjeistuksen jalkauttaminen alkoi vuoden 2025 alussa. Tavoitteena on, että koko organisaatio ymmärtää hyvän hallintotavan ja eettiset periaatteet sekä toteuttaa niitä arjen työssä. Hyvä hallintotapa -ohjeistus sisältää sääntö- ja ohjekokoelman, joka luo perustan hyvälle hallinnolle. Sääntö- ja ohjekokoelmaa päivitetään aktiivisesti. Esimerkiksi ohje lahjojen ja etuuksien vastaanottamisesta valmistui loppuvuonna 2024, ja sen on tarkoitus tulla voimaan alkuvuonna 2025.

2024

2023

2022

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämiseen että tilinpäätöksessä asiasta tehtävään raportointiin. Aluehallitus hyväksyi 19.6.2023 riskienhallintapolitiikan. Tähän perustuen toimintavuoden 2023 aikana laadittiin ja hyväksyttiin myös riskienhallintasuunnitelma.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä vuodelta 2024 on sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportointi kehittynyt huomattavasti vuoden 2023 tasosta. Selonteko on laadittu selkeämmin ja sisältää keskeisimmät kuvaukset järjestelmistä sekä tehdyt huomiot tilikauden ajalta sekä toiminnan seurannan. Tilinpäätöksessä vuodelta 2024 on laajasti arvioitu merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä sekä muita toimintaan vaikuttavia seikkoja.

Tulevaisuuden kehittämisen keskiössä tulisi olla tiedon varmentaminen. Seuraavissa vaiheissa voidaan keskittyä esimerkiksi tehtyjen kyselyjen tulosten varmentamiseen ja sisäisten prosessien kehittämiseen niin, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta saadaan vastaamaan todellista tilannetta. Näin muun muassa riskienhallinnan keinoin voidaan varautua tulevaan.

2022
■■■

2021
■■■

Hankintojen järjestäminen ja hankintaohjeiden laatiminen

Hankintastrategia on laadittu osana palvelustrategiaa vuonna 2023.

Hankintastrategia on edelleen melko tuore, joten kaikkia tavoitteita ei ole vielä ennätetty saavuttaa, mutta valittu suunta ja tavoite on keskiössä.

Hankintastrategiassa onnistuminen edellyttää myös organisaatioin muiden toimintojen kehittymistä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan ulkoisten ostopalvelujen hallintaa kyetään hankintojen näkökulmasta kehittämään hyvinvointialueen budjettia vastaavalla tavalla. Hyvinvointialueen perustamisen yhteydessä vuoden 2023 aikana siirrettiin tai jaettiin eri sopimuksia lähes 4 000 kappaletta.

2022
■■■

2021
■■■

Inhouse-hankintojen tarkoituksenmukaisuus ja vaihtoehtoiset markkinat

Vuoden 2024 aikana hyvinvointialueella on aloitettu arvioimaan inhouse-hankintojen tarkoituksenmukaisuutta osana tuotantomallien tarkastelua. Selvitystyötä jatketaan vuonna 2025, ja sen perusteella päätetään mahdollisista muutoksista tuotanto- ja hankintamalleihin. Tämä voi vaikuttaa nykyisiin yhtiöomistuksiin, jos palvelujen hankinta yhtiöiltä päättyy. Tarkasteluhetkellä uusi hankintalaki on valmistelussa.

2021
■■■

Osakkeiden merkitseminen, Kuntien Tiera ja Istekki Oy sekä Sarastia Oy:n osakkaaksi ryhtyminen

Hyvinvointialueen valmistelutoimielin toteutti Kuntien Tiera Oy:n, Istekki Oy:n ja Sarastia Oy:n osakkeiden hankinnat Inhouse-hankintojen toteuttamista varten. Selvitysten mukaan merkittävien osakkeiden määrä ei ratkaise tuottavien palveluiden laajuutta, vaan antaa tulevaisuudessa mahdollisuuden tarvittaviin palveluihin vaikuttamiseen ja mahdollistavat palveluiden joustavan hankinnan. Kysymyksessä oli hyvinvointialueen perustamiseen ja palveluiden siirtoihin liittyvät kriittiset Ict-, talous- ja palkkahallinnon toiminnot.

Kuva 23. Tarkastuslautakunnan aikaisempien vuosien huomiot toteutuneista tavoitteista.

Tarkastuslautakunnan aikaisempien vuosien huomiot osittain toteutuneista tavoitteista

Asiaa voidaan kehittää tai tavoitteen saavuttamista voidaan edistää

2024

2023

2022

Talouden ohjaus ja talouden tila hyvinvointialueella

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on taseessaan kertynyttä alijäämää noin 127 miljoonaa euroa. Vuosille 2025–2027 hyväksytty taloussuunnitelma riittää tarkasteluhetkellä kattamaan vuosilta 2023 ja 2024 kertyneen alijäämän. Kertynyt alijäämä tulee kattaa vuoden 2026 lopussa.

Katso myös arviointikertomuksen kohta 6. Hyvinvointialueen talouden tila.

2023

Asiakastyytyväisyys ja palvelujen saatavuus

Vuoden 2024 aikana Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on otettu käyttöön kuukausittainen johtamisen väline, Tahti-raportointi. Tahti-raportointiin kootaan keskeiset tiedot palvelujen saatavuudesta ja asiakastyytyväisyyden seurannasta. Raportti on ollut käytössä toimielimillä, kuten aluehallituksella, ja laajemmin henkilöstöllä intranetin kautta. Lisäksi raportti on julkaistu Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen internetsivuilla.

Strategiakauden aikana palvelujen saatavuuden raportoidaan parantuneen lähes kaikissa hyvinvointialueen palveluissa. Vaikka asiakastyytyväisyyden mittaaminen on kehittynyt, tarkastuslautakunnalla ei kuitenkaan ole varmaa näyttöä siitä, kuinka paljon asiakastyytyväisyys on parantunut strategiakauden aikana.

2023

Digi- ja liikkuvien palvelujen hyödyntäminen

Vuonna 2024 kilpailutettiin uusi asiakas- ja potilastietojärjestelmä, ja loppuvuonna tehtiin hankintapäätös Tietoevryn Lifecare-järjestelmästä. Järjestelmän käyttöönoton valmistelu alkoi vuoden 2025 alussa. Keväällä 2025 otettiin käyttöön Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen uusi digitaalinen asiointipalvelu Lunna, joka laajenee asteittain. Käyttöönoton yhteydessä testattiin palvelun käytettävyyttä eri käyttäjäryhmillä. Samalla kehitetään asiakasohjausta ja uusia toimintamalleja, jotta asiakkaat voivat tavoittaa palvelut paremmin.

Digiasioinnin uudistamisen tavoitteena on parantaa palvelujen saavutettavuutta ja asiakaskokemusta sekä vähentää käyttämättä jääneitä aikoja. Digipalvelujen tehokas hyödyntäminen on osa digitiekartan tavoitteita. Liikkuvat palvelut korostuvat erityisesti yhteisissä sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä ikääntyneiden palveluissa. Hyvinvointialue on tehnyt merkittäviä edistysaskeleita digitaalisten sovellusten ja teknologian hyödyntämisessä, mutta työ on vielä kesken.

Katso arviointikertomuksen ikääntyneiden palveluista esimerkkejä kappaleesta 5. alkaen.

2023

Matalan kynnyksen palvelujen vahvistaminen

Vuonna 2024 hyvinvointialue käynnisti strategisen hankkeen asiakasohjauksen kehittämiseksi. Tavoitteena on ohjata asiakkaat oikeisiin palveluihin mahdollisimman oikea-aikaisesti. Hyvinvointialue on myös avannut verkkosivuston, joka kokoaa yhteen alueellisia matalan kynnyksen hyvinvointipalveluja. Tämä hyvinvointihakemisto auttaa asukkaita löytämään helposti terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyviä palveluja.

Matalan kynnyksen palveluja on saatavilla kaikilla hyvinvointialueen palvelualueilla. Laaja Tahti-raportointi seuraa näiden palvelujen saatavuutta. Strategiakauden aikana palvelujen saatavuutta on onnistuttu parantamaan. Siirtyminen raskaista ja viimesijaisista palveluista kohti matalan kynnyksen palveluja vaatii kuitenkin pidemmän aikavälin tarkastelua.

Katso myös arviointikertomuksen kohta 8. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.

2023

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen uudistaminen

Vuoden 2025 alussa mielenterveys- ja päihdepalveluissa toteutettiin organisaatiouudistus. Uudistuksen yhteydessä tarkennettiin avohoidon organisaatio- ja palvelurakennetta siten, että ensilinja eriytettiin omaksi toiminnakseen. Tavoitteena on, että työntekijät ymmärtävät paremmin, mitä heiltä odotetaan, ja että johtaminen kehittyy koko palvelulinjalla. Uudistuksen odotetaan parantavan suoraan palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta. Samalla kehitetään palvelulinjan palveluverkkoa niin, että matalan kynnyksen palveluja on laajasti saatavilla koko hyvinvointialueella, esimerkiksi lähi-terveysasemilla. Palveluverkkoa kehitetään lisäämättä matalan kynnyksen vastaanottoja, joissa ei tarvita ajanvarausta. Nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa tarkennetaan vastuunjakoja eri palvelualueiden ja erikoissairaanhoidon välillä. Tämän odotetaan parantavan palvelujen saatavuutta.

2023

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän yhteistyö

HUS-yhtymän järjestämissopimuksessa on sovittu ohjaus- ja yhteistyömallista, joka koostuu strategisesta, taktisesta ja operatiivisesta tasosta sekä seitsemästä teemaryhmästä. Sopimuksen toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain. Vuoden 2024 aikana valmisteltiin päätöksentekoon lakisääteinen Etelä-Suomen yhteistyöalueen yhteistyösopimus. Yhteistyösopimuksen tarkoituksena on varmistaa yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden (Etelä-Suomen yhteistyöalueella lisäksi Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä) työnjako, yhteistyö ja yhteensovittaminen siltä osin kuin se on tarpeellista.

Hyvinvointialueella on tehty monipuolista palvelujen kehittämistä, jolla on vaikutusta myös erikoissairaanhoidon palveluketjuihin ja kustannuksiin. Syksyllä 2024 käynnistyneet strategiset kärkihankkeet kokosivat yhteen hyvinvointialueen keskeisimmän kehittämistyön. Erikoissairaanhoidon kärkihankkeessa ajatuksena on ollut kirkastaa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen erikoissairaanhoidon strategiaa ja esittää suosituksia edistettäväksi strategisiksi toimenpiteiksi. Keskeisiä tavoitteita ovat taloudellisen kestävyysvarmistaminen, hoidon jatkuvuuden vahvistaminen perustasolla sekä tarkoituksenmukaisen hoidon saatavuuden kohentaminen.

HUS-yhtymän vuosien 2022 ja 2024 välinen alijäämä on noin 142 miljoonaa euroa, josta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen osuus on noin 40 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 aikana HUS-yhtymän tulee kattaa alijäämä, ja tätä varten vuoden 2025 kehystä on kasvatettu. Tarkentavat neuvottelut käydään tilikauden 2025 aikana.

Katso myös arviointikertomuksen kohta 6. Hyvinvointialueen talouden tila.

2023

Ruotsinkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittäminen

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen erityistehtävänä on tukea kaksikielisiä hyvinvointialueita tarjoamaan palveluja vähemmistökielellä. Tämä tehdään jakamalla ja tukemalla malleja, hyviä käytäntöjä ja työkaluja sekä vaikuttamalla ja koordinoimalla kansallisella tasolla.

Erityistehtävälle ei ole osoitettu erillistä rahoitusta, vaan se hoidetaan olemassa olevin resurssein. Aluehallituksen vuoden 2023 lopulla hyväksymässä kansalliskieliohjelmassa on määritelty pitkän aikavälin tavoitteet koko hyvinvointialueelle. Nämä tavoitteet ovat linjassa muiden kaksikielisten hyvinvointialueiden kansallishjelmien kanssa.

Yhteistyössä kielilähettiläiden ja Svenska Nu:n kanssa pyritään lisäämään sote-alan opiskelijoiden kiinnostusta ruotsin kieleen, mikä hyödyttää kaikkia kaksikielisiä hyvinvointialueita. Lisäksi valtion rahoittama Monialainen kaksikielinen oppimiskeskus Raaseporin ja Porvoon sairaaloiden yhteydessä toimii kielikylpynä ja tarjoaa laadukasta kieliovetusta. Tämä parantaa sekä sote-henkilöstön että opiskelijoiden ruotsin kielen taitoa

Katso myös arviointikertomuksen kohdat 4. Vammaispaalvelut, 5. Ikääntyneiden palvelut ja 7. Yhteinen, osallistava ja valmentava työkuulttuuri.

2023**2022**

Hyvinvoiva ja haluttu työyhteisö (2023)

Henkilöstöhallinto ja kriittinen siirtymä (2022)

On tärkeää määritellä riittävät ja oikeat keinot työtyytyväisyyden ylläpitoon. Ajatuksena on, että näin toimimalla hyvinvointialueen käytössä pysyy sekä riittävä osaaminen että ammattitaito. Tietoa kerätään muun muassa Pulssi-kyselyillä. Vaikka Pulssi-kyselyjen tuloksia on jo hyödynnetty johtamisen ja kehittämisen tukena, on vaikea todentaa sitä, mihin toimenpiteisiin tulosten perusteella on koko hyvinvointialueen kokonaisuudessa ryhdytty.

Henkilöstö saatavuus on alueellamme parantunut, mutta henkilöstön vaihtuvuus on tavoitteisiin nähden vielä melko korkea. Yleisen tunnettuuden ja työnantajamaineen lisäksi tulee henkilöstön osaamisen kehittämistä tukea laajasti eri tasoilla.

Katso myös arviointikertomuksen kohta 7. Yhteinen, osallistava ja valmentava työkuulttuuri.

2022**2021**

Tiedon tuottaminen ja mittaaminen, tavoitteiden ja mittareiden asettaminen vuosille 2022 ja 2023

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella valmistauduttiin tulevaan valtuustokauden arvioimalla strategioita. Uusi aluevaltuusto päivittää strategiat vuoden 2025 loppuun mennessä. Taloussuunnitelma vuosille 2026–2028 laaditaan päivitettyjen strategioiden pohjalta.

Länsi-Uudellamaalla on kehitetty tiedolla johtamisen menetelmiä. Vuoden 2024 aikana on otettu käyttöön tietoon perustuva johtamismalli, Tahti-raportointi. Tahti-raportointi tukee toiminnan ja talouden seuranta sekä strategista suunnittelua. Raportti on käytössä toimielimillä ja henkilöstöllä, ja se julkaistaan myös internetsivuilla.

Tahti-raportoinnin tavoitteena on muun muassa mahdollistaa rationaalinen päätöksenteko läpinäkyvin perustein sekä kehittää systemaattisesti kustannustehokkuutta ja -vaikuttavuutta. Lisäksi perustaa johtaminen selkeisiin mittareihin ja tavoitteisiin sekä vertailla toimintamalleja ja yksiköitä että seurata muutosten vaikutusta. Tahti-raportointi sisältää palvelujen saataavuuden ja asiakastyytyväisyyden seurantamittareita. Esimeriksi asiakastyytyväisyyttä seurataan palautteiden määrän, tyytyväisten asiakkaiden osuuden ja palautteiden käsittelyn keston perusteella. Tahti-raportoinnin ja mittaris-tojen kehittämistyö on vielä kesken ja se tulee jatkumaan tulevaisuudessa.

Kuva 24. Tarkastuslautakunnan aikaisempien vuosien huomiot osittain toteutuneista tavoitteista.

